

**T.C.
OSMANİYE KORKUT ATA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI**

**YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİYLE
İLGİLİ HABERLERE YÖNELİK SÖYLEM
ÇÖZÜMLEMESİ: BİR UYGULAMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MEHMET KESKİN

OSMANİYE / 2018

T.C.
OSMANIYE KORKUT ATA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİYLE İLGİLİ HABERLERE
YÖNELİK SÖYLEM ÇÖZÜMLEMESİ: BİR UYGULAMA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MEHMET KESKİN

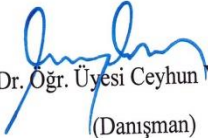
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Ceyhun YÜKSELİR

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Ahmet DEMİRTAŞ

Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi İbrahim EFE

Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne;

Bu çalışma, jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Dr. Öğr. Üyesi Ceyhan YÜKSELİR
(Danışman)

Üye: Doç. Dr. Ahmet DEMİRTAŞ

Üye: Dr. Öğr. Üyesi İbrahim EFE

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

22/11/2018

Doç. Dr. Mijdat Avcı

Enstitü Müdürü

NOT: Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

ETİK BEYANI

Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

26 / 10 / 2018

Mehmet KESKİN

ÖZET

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİYLE İLGİLİ HABERLERE YÖNELİK SÖYLEM ÇÖZÜMLEMESİ: BİR UYGULAMA

Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Ceyhun YÜKSELİR

Ekim 2018, 110 Sayfa

Bu çalışmada, yabancı dil olarak Türkçe öğretimiyle ilgili haberlerdeki söylemler ve söylem oluşturan yapılar incelenmektedir. Bu kapsamda internette yer alan haberler söylem yapılarına göre sınıflandırılmış ve eleştirel söylem çözümlemesiyle analiz edilmiştir.

Tezin teorik kısmında, uygulama kısmında analiz edilen söylem yapılarının anlaşılabilmesi için söylem merkezli başlıklarda söylem kavramına yönelik açıklayıcı bilgilerin yanında, Türkçe öğretimi ve medyayla ilgili de açıklayıcı bilgilere yer verilmektedir ve böylece tezde izlenen yol ve incelenen haberlerle ilgili fikir sahibi olunması sağlanmaktadır.

Uygulama ve analiz kısmında ise daha önce kategorilendirilen haberler ilgili başlıklar altında haberlerden alıntılarla örneklendirilip analiz edilmekte ve elde edilen bulgular sonuç kısmında değerlendirilip gelecek araştırmalar için önerilerle sunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türkçe öğretimi, Söylem Çözümlemesi, Medya, Haber.

ABSTRACT**DISCOURSE ANALYSIS OF NEWS ABOUT TURKISH AS A FOREIGN
LANGUAGE TEACHING: A CASE STUDY****MA THESIS, TURKISH LANGUAGE AND LITERATURE DEPARTMENT****Supervisor: Ceyhun Yükselir, PhD****October 2018, 110 pages**

In this study, discourses in the news regarding Turkish as a foreign language teaching and structures forming the discourse are investigated. In this sense, the news found in the internet were classified in accordance with discourse structures and were analyzed through critical discourse analysis.

In the theoretical part of thesis, apart from the information explaining discourse-based titles in order to make the discourse structures analyzed in the treatment understandable, explanatory information about Turkish teaching and media are given and thereby enabling to give insights about the treatment way in the thesis and having idea with analyzed news.

In the treatment and analysis part, the news categorized before are analyzed with examples taken from the news and obtained findings are evaluated in the conclusion part and given with suggestions for future research.

Keywords: Turkish teaching, Discourse Analysis, Media, News.

ÖN SÖZ

Söylem, en basit anlamıyla bir üslup ile söylenen tüm sözlerin yanında söylenen ile beraber söylenmek istenen sözleri ve yan anlamlarını da kapsamaktadır. Alıcı ve verici arasında gerçekleşen dilsel ve dil dışı yapıları da içeren söylem, günümüzde pek çok anlama gelecek şekilde kullanılmaktadır. Söylem çözümlemesi ise en sade haliyle söylem yoluyla üretilen yapılarla ilgilenip analiz etmeye çalışmaktadır. Günümüzde birden fazla kuram ve yöntemi kapsayan söylem çözümlemesi, araştırmacıya disiplinlerarası bir çalışma alanı sunmaktadır.

Eleştirel Söylem Çözümlemesi (ESC), temel olarak söylemin ardında yer alan ideolojiyi ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Söyleme ideolojik bir yapı olarak yaklaşan ESC, anlamı oluşturan dilsel yapıları, kipleri, metinleri, görselleri inceleyerek söylemin nasıl üretildiğini ortaya koymaktadır. Böylece söylem ile toplumsal pratik arasındaki bağı ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. ESC alanında farklı bilim insanlarının geliştirdiği birbirinden farklı yöntemler günümüzde pek çok araştırmacının başvurduğu yöntemler olup özellikle haber metinlerinin incelenmesinde bu yöntemlerden yararlanıldığı görülmektedir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin son yıllarda önem verilen bir alan olması medyanın da ilgisini çekmektedir. Bu alanda hizmet veren kurum ve kuruluşlar yoluyla Türkçe'nin dünyaya açılması, tanınması, öğretilmesi amaçlanırken konunun medyada nasıl yer aldığı araştırma konusu olarak görülmektedir.

Bu tez kapsamında konuyla ilgili internette yer alan haberler sınıflandırılmakta ve bu sınıflandırma kapsamında söylem teşkil eden unsurlar haberlerden alıntılarla örneklendirilmektedir. Sınıflandırılan söylemler kapsamında yer alan haberler, T. van Dijk'in sosyo-bilişsel eleştirel söylem çözümlemesi modeliyle analiz edilmektedir.

Akademik kariyerimin ilk adımı olan bu çalışmanın sonucunda ortaya güzel bir ürün çıktığını düşünüyorum ve emeği geçenlere teşekkür etmek istiyorum. Tez süresince tanıdığım, desteğini aldığım ve fikirlerine danıştığım arkadaş ve hocalarıma teşekkür ederim. Ailem ve özellikle babama her koşulda sağladığı destekten dolayı çok teşekkür ederim.

Tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Ceyhun YÜKSELİR hocama, süreç boyunca sağladığı özgür düşünce atmosferi ve çıkmaza girdiğim zamanlar söylediği; “çok güzel olacak, ortaya güzel bir çalışma çıkacak” şeklinde yüreklendirici motivasyonundan dolayı çok teşekkür ederim. Tez jürisinde yer alan Dr. Öğr. Üyesi İbrahim EFE hocanın çalışmanın daha iyi hale gelmesi noktasında yazdığı notlar, sunduğu öneriler ve dikkat çektiği noktalar için çok teşekkür ederim. Tez jürisinde yer alan ve ders döneminde ders aldığım Doç. Dr. Ahmet DEMİRTAŞ hocama anlayışı ve güveni için teşekkür ederim.

Bu tez Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından 2017-PT3 kapsamında 036 numaralı proje olarak desteklenmiştir.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	Sayfa iv
ABSTRACT	v
ÖN SÖZ	vi
KISALTMALAR	xi

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu.....	3
1.2. Tezin Amacı ve Önemi	4
1.3. Kapsam ve Sınırlılıklar	6
1.4. Yöntem.....	6

BÖLÜM II

SÖYLEM KAVRAMI VE SÖYLEM ÇÖZÜMLEMESİNE İLİŞKİN

TEORİK ÇERÇEVE

2. Söylem Nedir?	10
2.1. Söylem, Bağlam ve Metinlerarasılık İlişkisi.....	12
2.2. Söylem ve Anlam İlişkisi.....	14
2.3. Söylem Kavramının Kuramsal Çerçevesi	15
2.3.1. Yapısalcılık ve Söylem	17
2.3.2. Post-Yapısalcılık ve Söylem	18
2.3.3. Postmodernizm ve Söylem	23
2.3.4. Hermeneutik ve Söylem.....	24
2.4. Söylem Çözümlemesi	26
2.4.1. Söylem Çözümlemesi ve Disiplinlerarasılık.....	29
2.5. Eleştirel Söylem Çözümlemesi	32
2.5.1. Türkiye’de Eleştirel Söylem Çözümlemesiyle İlgili Çalışmalar	35

BÖLÜM III

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ VE MEDYA

3. Türkçe Öğretiminin Tarihi.....	37
-----------------------------------	----

3.1. Türkçe Öğretim Merkezi, Dil Öğretim Merkezi, Yunus Emre Enstitüsü ve Suriyelilerin Entegrasyonu Projesi	39
3.1.1. Yunus Emre Enstitüsü, Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonu Projesi ve Türkçe Öğretim Merkezi Yönetmelikleri	41
3.2. Medya ve İdeoloji	42
3.2.1. Milliyetçi İdeoloji Söylemi	45
3.3. Kültür Aktarımı ve Dil	49
3.4. Haber ve İnternet Haberciliği	51
3.5. Haberde Söylemin İnşası	53
3.6. Medyada Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi	56
3.6.1. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimiyle İlgili İnternet Haberlerinde Yer Alan Söylemlerin Tematik Sınıflandırması	56

BÖLÜM IV

ARAŞTIRMA VE BULGULAR

4. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimiyle İlgili İnternet Haberlerinde Tespit Edilen Söylemlerin Tematik Çözümlemesi	58
4.1. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimiyle İlgili İnternet Haberleri Çerçevesinde Sınıflandırılan Söylemlerin Çözümlemesi	58
4.1.1. Milliyetçi Söylem; Milli Kimliğin Dili Türkçe	59
4.1.1.1. Milli Kimliğin Dili Türkçe Söylemi Çerçevesinde Bir Haber Çözümlemesi	65
4.1.2. Milliyetçi Söylem; Ortak Geçmişi Canlandıran Dil	69
4.1.2.1. Ortak Geçmişi Canlandıran Dil Söylemi Çerçevesinde Bir Haber Çözümlemesi	73
4.1.3. Ötekileştirici Söylem; Bir Sorun Olarak Suriyelilere Türkçe Öğretimi	77
4.1.3.1. Bir Sorun Olarak Suriyelilere Türkçe Öğretimi Söylemi Çerçevesinde Bir Haber Çözümlemesi	80
4.1.4. Politik Söylem; Barış ve Dostluk Dilinin Elçileri	84
4.1.4.1. Barış ve Dostluk Dilinin Elçileri Söylemi Çerçevesinde Bir Haber Çözümlemesi	87
4.2. Sınıflandırılan Söylem Yapıları ve Haber Çözümlemelerine Yönelik Genel Bir Değerlendirme	91

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç	94
5.2. Öneriler	98
KAYNAKÇA	99
EKLER	105
ÖZGEÇMİŞ	110

KISALTMALAR

DİLMER: Dil Öğretim Merkezi

TÖMER: Türkçe Öğretim Merkezi

PİCTES: Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonu Projesi

YEE: Yunus Emre Enstitüsü

ESC: Eleştirel Söylem Çözümlemesi

TDK: Türk Dil Kurumu

s.: Sayfa

çev.: Çeviren

dü.: Düzenleyen

b.: Baskı

vd.: ve diğerleri

BÖLÜM I

GİRİŞ

Dünya hızla büyüyüp gelişmekte farklı yerlerden ve dillerden insanları bir araya getirmektedir. Globalleşme olarak adlandırılan bu süreçte devreye giren iletişim ve ulaşım araçları dünyamızı hızla küçültürken yabancı dil bilmeyi de bir gereksinime dönüştürmektedir. Bu gereksinim; dış ülkelerle bilimsel, siyasal, kültürel ve ekonomik alanlarda görüş alışverişinde bulunmak, iş ilişkilerini geliştirmek ve yabancı dilin konuşulduğu ortamda günlük iletişime katılabilmek gibi temel parametrelere bağlı olarak değişkenlik göstermektedir.

Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenmek isteyenlerin sayısı, Türkiye'nin hızla gelişen uluslararası ilişkileri ve üstlenmek istediği rollere bağlı olarak artmaktadır. Son yıllarda öğrencilerin eğitim almak maksadıyla Türkiye'ye gelmesi, Başbakanlık Türkiye Bursları ve birçok üniversite tarafından özel olarak sağlanan Türkiye'de eğitim görme imkânı, öğrenci hareketliliği, Balkanlarda Türkçeye olan ilgi, Irak ve Suriye'den gelen göçmenler, Türkiye'de ve Türkiye dışında farklı amaçlarla Türkçe öğrenme ve öğretmeye duyulan ihtiyacı arttırmaktadır.

Türkiye'nin çeşitli kurum ve kuruluşlarla kendini dünyaya açması ve tanıtması, farklı ülkelerde kurulan Türk şirketlerinin etkisi, Türk dizilerinin seyredildiği ülkelerde Türkiye'nin tanıtılması; turizm, tatil, eğlence ve ticaret gibi pek çok etken yabancı dil olarak Türkçe öğrenimine olan ilginin artmasında önemli rol oynamakta ve Türkçenin ekonomik avantaj sağlayan diller arasına girmesine yardımcı olmaktadır.

İstanbul Üniversitesi'nden Hikmet Sebüktekin ve Ankara Üniversitesi'nden Kenan Akyüz'ün kitap çalışmalarıyla başlayan yabancı dil olarak Türkçe öğretimi faaliyetleri, 1984 yılında Ankara Üniversitesi bünyesinde Türkçe Öğretim Merkezi (TÖMER)'in kurulmasıyla bireysel çabalardan modern anlamda Türkçeyi öğretmeyi amaçlayan kurum ve kuruluşlara giden yolun açılmasına ön ayak olmuştur. Günümüze geldiğinde ise Türkçeyi öğretmeyi amaçlayan kurum ve kuruluşların sayısı bir hayli artmış bunlara ek olarak; dil öğretim merkezleri, halk eğitim kursları, dernekler ve gönüllülük esasına dayalı çalışmalar Türkçe öğretimi konusunda önemli roller üstlenmektedir.

Akademik alanda ve üniversitelerde de Türkçe öğretimi alanı önemsenmekte ve bu konuda ciddi adımlar atılmaktadır. Enstitüler bünyesinde açılan yüksek lisans programlarında alanın; ihtiyaç, araç-gereç, teorik tartışmalar gibi akademik altyapısına yönelik faaliyetler yürütülürken Türkçe öğretimi alanında donanımlı öğretici ve öğretmen yetiştirmek amacıyla açılan kurs ve sertifika programları sayesinde Türkçe öğreticiliğinin bir standardı oluşturulmakta ve bu konuda gönüllülüğün yerini profesyonelliğin alması için çaba sarf edilmektedir.

Türkiye’de yabancı dil olarak Türkçe öğretimine yönelik akademik ve bilimsel çalışmalar 50 yıldan fazla bir geçmişe sahipken alanla ilgili haberlerin medyada yer bulması yakın bir geçmişe dayanmaktadır. Bu durumun temel sebebi yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin son yıllarda devlet politikası haline gelip devlet destekli kurum ve kuruluşlara yapılan yatırımlarla önem kazanması ve Suriye’deki iç savaş sebebiyle yaşanan yoğun göçle beraber artan dil öğretimi faaliyetlerinin medyanın ilgisini çekmesi olarak görülmektedir.

Türkçe öğretimi alanındaki çalışmaların medyanın ilgisini çekmesinin ekonomi ve göçle de yakından alakası bulunmaktadır. Nitekim kurum ve kuruluşların öğretici alımları, yabancı öğrenciler için yapılan etkinlikler, yabancı öğrencilerin deneyimleri, Suriyeli öğrenciler gibi pek çok konu medyada haberleştirilmektedir.

Medyada Türkçe öğretimiyle ilgili yer alan haberler, Türkçe öğretimiyle ilgili çalışma ve faaliyet yürüten kurum, kuruluş ve derneklerin düzenlediği organizasyon, etkinlik ve faaliyetleri de kapsamaktadır. Bu haberler dışında Türkçe öğretimine yönelik tanıtım, Türkçe öğretimiyle ilgili düzenlenen konferans, sempozyum gibi üniversite bünyesinde düzenlenen akademik çalışmalar da haberleştirilmektedir.

Medya kuruluşları konuyla ilgili haberleri kendi haber politikaları, ideolojik kaygıları, bakış açıları gibi süzgeçlerden geçirdikten sonra haberleştirmektedir. Medya konuyla ilgili haberleri; ülke gündemini meşgul eden sorun ve konularla ilişkilendirerek ya da ideolojik kaygılarla harmanlayıp sunmaktadır. Bu sayede okuyucuyu etki altına alıp yönlendirmek istemektedir.

İnternette yer alan birçok haberin incelenmesi sonucu, bu haberler çerçevesinde birden çok söylem tespit edilmiştir. Tespit edilen bu söylemler; ideolojik, politik ve ekonomik kaygılar çerçevesinde inşa edilmektedir. Bu çerçevede inşa edilen söylemler, farklı başlıklar altında; ikna, yönlendirme ve etkileme amaçlı yapılardan oluşmaktadır.

Bu tez dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde giriş kısmında tezle ilgili özet bilgiler verilip tezde incelenen problem durumu, tezin amacı ve önemi, kapsam ve sınırlılıkları ve yöntemine değinilmektedir.

İkinci bölümde çalışmanın ana teması olan söylem kavramı ve söylem kavramının gelişimi hakkında bilgi verilmektedir. Söylem kavramının sözlüksel anlamı hakkındaki görüşler, kavrama katkı yapan düşünürler ve kavramın gelişimine değinilmektedir. Bununla beraber söylem çözümlemesi ve söylem çözümlemesinin güncel durumu hakkında bilgi verilmektedir. Son olarak ise eleştirel söylem çözümlemesi hakkında güncel bilgiler verilip Türkiye'deki eleştirel söylem çözümlemesi çalışmalarına kısaca değinilmektedir.

Üçüncü bölümde Türkçe öğretiminin dünü ve bugünüyle beraber Türkçe öğretimiyle ilgili faaliyet yürüten kurum ve kuruluşlara değinilmektedir. Medya yoluyla kültür aktarımı, medya-ideoloji, medyada dil kullanımı, internet haberciliği ve medyada söylemin inşası konu başlıkları altında tezde savunulan görüşlerin sağlam bir zemine oturtulmasını sağlayan konular hakkında fikir yürütülmektedir.

Uygulama ve analiz kısmı olan dördüncü bölümde Türkçe öğretimiyle ilgili internette yer alan haberlerin söylem çözümlemesi yapılmaktadır. Daha önce kategorilendirilen haberler ilgili başlıklar altında haberlerden alıntılarla örneklendirilip analiz edilmektedir.

Son olarak uygulama kısmında elde edilen bulgular sonuç kısmında değerlendirilmekte ve önerilerle sonuçlandırılmaktadır.

1.1.Problem Durumu

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi konusunda son yıllarda önemli adımlar atılmakta ve bu sayede Türkçe öğretimi ön plana çıkmaktadır. Üniversiteler, vakıflar, kurslar ve pek çok özel teşebbüsün bu alanda projeler geliştirip istihdam sağlamasıyla Türkçe öğretimi artık medyanın da ilgisini çekmektedir.

Medyanın Türkçe öğretimine duyduğu ilgi salt eğitim bazlı olmayıp alanın yarattığı istihdam, kültürel ve siyasal etki, dil birliği, Suriyelilerin entegrasyonu gibi pek

çok konuyu kapsamaktadır. Bu konular çerçevesinde haberleştirilen konular, haberi yapan kişi/ler veya haber sitesinin yaslandığı ideolojik süzgeçten geçmektedir. Aynı haber birden çok haber sitesinde farklı görsel, tema, gösterge ve imalarla sunulmaktadır. Bu durum hiç şüphesiz söylemsel bir inşa süreci olduğunun göstergesidir.

Yunus Emre Enstitüsü (YEE), TÖMER ve Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi (PICLES)'in yönetmeliklerinde yer alan amaç kısmını oluşturan maddeler genel itibariyle yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin medyada yer bulduğu ana başlıkları oluşturmaktadır. Faaliyetlerini bu başlıklar doğrultusunda sürdüren kurum ve kuruluşların medyaya yansımaları ise bir söylem oluşturmaktadır. Bu söylemleri araştırıp medyaya nasıl yansıdıklarını, faaliyetlerde hangi yönlerin ön plana çıkarıldığını, vurgulanan mesajları bulmak ise bu tezin problemidir. Bu tez böyle bir problemi temellendirme noktasında şu sorulara yanıt aramaktadır;

1. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimiyle ilgili internette yer alan haberlerde söylem/söylemsel inşa var mıdır ve var ise bu söylem veya söylemler nelerdir?
2. Var olduğu öne sürülen söylemler hangi öğeler üzerinden kurulmakta ve bu söylemlerin kurulması ve şekillenmesinde yer alan tanım, tema, görsel veya göstergeler nelerdir?
3. Bu haberler ırkçı, milliyetçi, ötekileştirici söylemler inşa ediyor mu?

Bu tez, yukarıdaki sorulara uygun olarak Türkçe öğretimi konusunda internette yer alıp gazetelerde yer almayan haberlerin tematik sınıflandırması ve çözümlemesini kapsamaktadır. Çözümleme sonucu elde edilen veriler ışığında; Türkçe öğretimiyle ilgili haberlerde var olduğu öne sürülen söylemlerin, söylemleri oluşturan dinamiklerin, söylemlerin altında yatan ideolojik düşüncelerin varlığı ortaya çıkartılıp sonuçlandırılmaktadır.

1.2. Tezin Amacı ve Önemi

“Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimiyle İlgili Haberlere Yönelik Söylem Çözümlemesi: Bir Durum Çalışması” adlı tezin temelini, yabancı dil olarak Türkçe

öğretimiyle ilgili internet medyasında yer alan haberlerin eleştirel söylem çözümlemesi oluşturmaktadır.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında hizmet veren kurum ve kuruluşlar tarafından Türkçe'nin dünyaya açılması, tanınması, öğretilmesi amaçlanırken konunun medyada nasıl yer aldığı araştırma konusudur. Konuyla ilgili yapılan araştırmalarda herhangi bir veriye ulaşılmamıştır.

Medyada Türkçe öğretimiyle ilgili sayısız haber yer alırken bu haberlerin söylem inşa edip etmediğiyle ilgili herhangi bir çalışmanın olmaması bir eksiklik olarak görülmektedir. Türkçe öğretimiyle ilgili medyada çıkan haberler incelenmiş ve milliyetçi, ötekileştirici ve politik söylem oluşturan temaların altında belli bir söylemi oluşturan öğeler olduğu gözlemlenmekte ve bunun araştırma konusu olması gerektiği varsayılmaktadır. Bu yönüyle bu tez, alandaki çalışmalar açısından başlangıç olma özelliği taşımaktadır.

Türkçe öğretimiyle ilgili medyada yer alan haberlerin söylem analizinin tez konusu olmasıyla söylem çalışmalarına yeni bir anlam katması amaçlanmaktadır. Tezde izlenen yöntem bu açıdan önem kazanmaktadır. Tez, konuyla ilgili kurumların yönetmeliklerinde yer alan amaçlara uygun yapılan etkinlik ve faaliyetler ile haberlerin bu etkinlik ve faaliyetleri haberleştirme biçimini merkeze alarak farklı bir analiz amacı gütmektedir.

Türkiye'de eleştirel söylem analizinin kullanıldığı çalışmalar genel itibariyle nefret, ırkçılık, cinsiyetçilik gibi temel ve evrensel toplumsal eşitsizlik sorunlarına yoğunlaşmışken bu tezde Türkçe öğretimiyle ilgili yapılan haberler üzerinden siyasi, ekonomik, kültürel, milliyetçi gibi söylemin daha az belirgin olduğu yerel ve özel söylem unsurları inceleme konusudur.

Tüm bu nedenler çerçevesinde çalışmanın amacının, önemine bir atıf olacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu tezde örneklem olarak seçilen haberler, geleneksel medyaya (gazete, televizyon, radyo) karşı yeni medya olarak değerlendirilen internet medyasından seçilmiştir. İnternet medyasında yer alan haberlerin geleneksel medyaya göre daha çok kişiye ulaşabilen, daha etkileşimli, kullanımdaki dile yönelik, yenilikçi, güncel vb. sayılabilecek pek çok artışının olması, bu sayede söylemin daha belirgin ve net bir şekilde ortaya çıkarılması böyle bir yöntem seçilmesinde etkili olmuştur.

1.3.Kapsam ve Sınırlılıklar

Türkçe öğretimi konusunda gerek devlet kurumları gerekse de üniversiteler önemli adımlar atmaktadır. Konuyla ilgili medyada önemli ölçüde bir haber arşivi ortaya çıkmıştır. Bu haber arşivi içerisinde belirli bir tarih aralığı seçilmiş ve seçilen bu tarih aralığı dört yıl olarak belirlenmiştir. Tarih aralığı 2015-2018 yılları arasında sadece internette yer alan haberleri kapsamaktadır. Bu süre zarfında incelenen haberlerle yeterli veriye ulaşılması tarih aralığının temel belirleyicisi olmuştur.

Bu süre zarfında internette çıkan haberler belli bir bakış açısıyla ele alınıp kategorize edilmiş ve çalışma kapsamında her başlık altında bir veya iki haberin analizinin yapılması amaçlanmıştır. Bu bağlamda çalışma kapsamında incelenen haberlerin sınıflandırılması YEE, Türkçe ve TÖMER ve PICTES yönetmeliklerinde yer alan amaçlar dikkate alınarak oluşturulmuştur. Çünkü Türkçe öğretimiyle ilgili haberler genellikle bu kurumların amaçları doğrultusunda belirttiği faaliyet ve etkinliklerin haberleştirilmesi sonucu ortaya çıkmaktadır.

Çalışma kapsamında incelenen haberler ise YEE'nin internet sitesinde yer alan haber arşivi ve Google haber arşivi dikkate alınarak taranıp arşivlenmiştir. İnternet haberciliğinin tercih edilmesindeki amaç; konuyla ilgili internette daha kapsamlı haber arşivinin bulunması, daha çok insana ulaşabilmesi, daha serbest bir dil kullanılabilmesi gibi pek çok avantaja sahip olmasıdır.

1.4.Yöntem

Tezin teorik kısmında materyal olarak konu ile ilgili kitaplar, ulusal ve uluslararası dergilerde yayınlanmış olan makaleler ve internet yoluyla elde edilen çeşitli verilerden söylem, söylem çözümlemesi ve eleştirel söylem çözümlemesi ile ilgili açıklayıcı bilgiler verilmektedir.

Uygulama kısmında iki farklı analiz metodu uygulanacaktır. Öncelikle incelenen haberler, inşa edilen söylemlerin temalarına göre sınıflandırılacaktır. Bu sınıflandırma esnasında, inşa edilen söylemin temasına uygun haberlerden bölümler yer alacaktır.

Böyle bir yol izlenmesindeki temel hedef, inşa edilen söyleme uygun daha çok veriden yararlanıp var olduğu savunulan söylemi örneklendirerek detaylandırmaktır. Haber analizi olan ikinci kısımda ise van Dijk'in kendi adıyla anılan sosyo-bilişsel eleştirel söylem çözümlemesi modelinden yararlanılacaktır.

Uygulama kapsamında yararlanılan yöntem T. van Dijk tarafından Eleştirel Söylem Çözümlemesi (ESÇ) çerçevesinde geliştirilen sosyo-bilişsel modeldir. T. van Dijk yönteminde haber; “haber metni analizi, metin anlambilimi, yerel ve küresel bütünlük, etkiler, üst yapılar: haber şemaları, üslup ve retorik, sosyal kognisyon ve sosyo-kültürel bağlamlar” çerçevesinde irdelenmektedir (Sözen, 2014). Yöntemin esas amacı haber metnindeki dil kullanımının açık ve sistematik bir biçimde ortaya konmasıdır. Bu bağlamda metin makro ve mikro şeklinde iki ana yapıya ayrılmakta ve bu başlıklar altında habere dair farklı özellikler incelenmektedir.

Çalışmalarını 1990'lardan itibaren yazılı metinler ve ekseriyetle haber metinleri üzerinde yoğunlaştıran van Dijk, temelde haberi bir tür olarak değil söylem olarak ele almaktadır. Habere yönelik bu yaklaşımı beraberinde haberi çözümleyecek farklı bir yöntem geliştirmesini sağlamıştır. Haberin analizine dönük bu aşamalar; metinsel, üretim ve alımlama/yorumlama süreçlerinden oluşmaktadır (Durna & Kubilay, 2010, s. 67).

Ekonomik ve toplumsal pratikler haber yapımının kurumsal pratikleri ile medya söyleminin yapısıyla doğrudan ilişkili olup bu süreç üretim sürecini oluşturmaktadır. Kavrama, hatırlatma ve yeniden üretim ise alımlama/yorumlama sürecini oluşturmaktadır. Böylece metin, üretim ve yorum arasındaki ilişkilerle bu ilişkilerin derinlerinde yatan daha geniş toplumsal bağlamla olan ilişkileri açığa çıkarmak amaçlanmaktadır (Durna & Kubilay, 2010, s. 67).

Bu şekilde çerçevlendirilen van Dijk modeli makro ve mikro düzey olmak üzere iki düzeyden oluşmaktadır. Makro yapı, iki boyuta sahiptir; tematik ve şematik. Tematik yapı haber başlığı, alt başlık, haber girişi, spotlar, fotoğraf öğeleri içermekte ve makro düzeyde haberin anlamını karakterize etmektedir. Şematik yapı ise, durum ve yorumdan oluşmaktadır. Durum; olayın sunumu, sonuçları, arka plan bilgisi, bağlam bilgisini kapsarken yorum; haber kaynakları, olay taraflarının yorumlarını kapsamaktadır. Durum kısmında olayın sunumu, bağlam bilgisinin tam olup olmadığı, olayların toplumsal ve politik yönü olan arka plan bilgisi, işlenişi ve sonuçları

incelenmektedir. Yorum kısmında ise haber kaynakları ve habere konu olmuş tarafların tepkileri incelenmektedir (Durna & Kubilay, 2010, s. 68; Özer, 2011, s. 85).

Mikro düzeyde sözcük seçimleri, cümle yapıları, cümleler arasında kurulan nedensellik ilişkileri ile retorik analiz edilmektedir. Sözcük seçimleri ideolojik yapılanma açısından oldukça önemlidir. Örneğin bir kişinin ‘terörist’, ‘isyancı’ veya ‘gerilla’ olarak adlandırılması haberi yapan gazeteci veya gazetenin ideolojik yönelimini ortaya koymaktadır. Cümle yapılarında cümlenin basit veya karmaşıklığı, pasif veya aktif cümle olması yorumlanmaktadır. Retorik; haberin inandırıcılığını sağlamaya yönelikken, rakamlar, istatistikler, olaya tanık olanların görüşlerinden yapılan alıntılar gibi özellikler ikna ve inandırıcılığı sağlamaya yönelik diğer unsurlar olarak değerlendirilmektedir (Durna & Kubilay, 2010, s. 68; Özer, 2011, s. 85).

Makro yapının ilk boyutunda yer alan tematik yapının içerisinde yer alan başlık, haber girişi, fotoğraf gibi unsurlar haberde söylemin yapılandırıldığı en önemli boyut olarak değerlendirilmektedir. Haberin sunumu ve özeti olarak görülen bu kısımda, söylemin önemli iki kavramı olan enformasyon eksiltimi ve genelleme sıkça karşılaşılan durumlardır. Bu iki söylem unsuru yabancı dil olarak Türkçe öğretimiyle ilgili haberlerde de sıkça görülmektedir; dünya Türkçe öğreniyor, Suriyeliler Türkçe öğreniyor, Türkçe dünyaya barış ve dostluğu taşıyacak gibi haber başlıklarında enformasyon eksiltimi ve genelleme yapıldığı görülmektedir.

Tematik yapının önemli unsurları arasında yer alan haber girişi ve fotoğraf da haberle ilgili söylemin şekillendirildiği kısımlardır. Haberin özeti olarak değerlendirilen haber girişi, haberle ilgili bilgi ve özet bilgiyi verirken söylemle ilgili de ipucular barındırmaktadır. Haberde yer verilen görseller ise haber metninin görsel boyutunu oluşturduğu için kanıtlayıcı, destekleyici bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Görsel yoluyla inşa edilen söylem haberin en önemli söylemsel boyutları arasında yer almaktadır.

Makro yapının bir diğer boyutunu da şematik yapı oluşturmaktadır. Durum ve yorum olarak değerlendirilen bu kısımlarda haberin nasıl sunulduğu incelenmektedir. Durum kısmında; haberin işlenişinde önemli bir faktör olan arka plan bilgisini oluşturan toplumsal ve politik yönün haberde yarattığı etki süreci incelenmektedir. Bu yönün haberin sunumundaki etkisi, geçmişle ilintisiyle ilişkisi, sonuçları gibi özellikler incelenip arka plan bilgisi açığa çıkarılmaktadır. Yorum kısmında ise haberin kaynağı

ve tarafların olaya ilişkin yorumları incelemektedir. Haberi aktaran muhabirin, gazete veya kuruluşun olaya ilişkin neleri ön plana çıkardığı, hangi görüşleri ne şekilde aktardığı gibi özellikler şematik yapının durum boyutunu oluşturmaktadır.

T. van Dijk'ın sosyo-bilişsel modelinin ikinci ana boyutunu mikro yapı oluşturmaktadır. Cümle yapılarının, bölgesel uyumun, sözcük seçimlerinin ve retorikğin incelendiği bu kısım haberin içeriği oluşturmaktadır. Cümle yapılarıyla oluşturulan söylemsel yapıda; haberde yer alan öznelere kararlı ve güçlü olması aktif cümle yapısıyla verilirken üstesinden gelinemeyen durumların pasif cümle yapısıyla verildiği ve böylece anlam farklılığına dayalı bir söylem inşası gerçekleştirildiği düşünülmektedir. Bölgesel uyumu oluşturan haber; cümlelerin uyumu, ilişkileri, anlatım tarzı ve neden sonuç gibi özellikler, örneklemeler ve zıtlıklar gibi karşıtlıklar üzerinden incelenmektedir. Haberde seçilen sözcükler haberin ideolojik yapılanmasında önemli bir faktör olarak değerlendirilmektedir. Haber aktarımında seçilen sözcüklere bakılarak hangi söylem inşasının gerçekleştirildiği incelenmektedir.

Söylem inşasının yer aldığı en önemli boyutlardan olan retorik kısmında ise haberde yer alan fotoğraf, istatistik bilgileri, rakamlar, tanık ifadeleri gibi unsurlar incelenmektedir. Haberde yer alan bu tür unsurların ikna etme ve yönlendirme noktasında nasıl bir etkiye sahip oldukları incelenerek inşa edilen söyleme yönelik veriler toplanmaktadır.

Uygulama kapsamında analiz edilecek haberlerde yer alan söylemsel yapıların EŞÇ çerçevesinde van Dijk'in kendi adıyla anılan modeli aracılığıyla ortaya çıkacağı ve bu sayede çalışmada hedeflenen sonuca ulaşılabileceği hedeflenmektedir.

Haberler, tematik sıralama göz önünde bulundurularak sınıflandırılıp incelenmektedir. Haberlerin tematik sıralaması ise şu şekildedir;

İlk olarak milliyetçi ideoloji söylemi kapsamında sınıflandırılan “milli kimliğin dili Türkçe” ve “ortak geçmişi canlandıran dil Türkçe” başlıkları altında haber analizleri yapılmaktadır. Sonrasında ötekileştirme söylemi kapsamında sınıflandırılan “bir sorun olarak Suriyelilere Türkçe öğretimi” başlığı altında haber analizleri yapılmaktadır. Son olarak ise politik söylem kapsamında sınıflandırılan “barış ve dostluk dilinin elçileri” başlığı altında haber analizleri yapılmaktadır.

BÖLÜM II

SÖYLEM KAVRAMI VE SÖYLEM ÇÖZÜMLEMESİNE İLİŞKİN TEORİK ÇERÇEVE

"Bugün yapmak zorunda olduğum konuşmada
ve burada belki de yıllar boyunca
yapmak zorunda kalacağım konuşmalarda,
hiç kimseye sezdirmeden eriyip gitmeyi dilerdim".
(Foucault, Söylemin Düzeni, 1987, s. 21)

2. Söylem Nedir?

En basit haliyle bir şeyi söyleme biçimi olan söylem, günümüzde üzerine en çok söz söylenen kavramlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Söylem kavramının kökeni, sözü etkin kullanmanın ayrıcalık sayıldığı Antik Yunan'a kadar dayanmaktadır. İlkçağ filozoflarının *retorik* ve *anlatı* üzerine geliştirdiği yaklaşımlar söylem çözümlemesinin temelini 2000 yıldan uzun bir döneme yaymayı mümkün kılmaktadır.

İngilizce karşılığıyla *discourse* olan söylem terimi, kökeninde *konuşma*, *konuşturma* gibi anlamları barındırmaktadır (Kocaman, 2009, s. 1). Etimolojik olarak Latince 'discurrere' (oraya buraya koşuşturma, gidiş gelişler) kelimesinden türeyen ve Orta çağ Latincesinde 'discursus' (hararetli tartışma, karşılıklı iletişim, görüşme) olarak kullanılan söylem terimi, mecazi anlamda da 'özne hakkında uzun uzadıya konuşma', 'bir şey hakkında iletişim' anlamlarında kullanılmaktadır (Barthes; Wodak'tan akt. Sözen, 2014, s. 17).

İngilizce karşılığı *discourse* olan terimin güncel oxford sözlüğünde¹ isim işlevi; yazılı veya sözlü iletişim veya tartışma, konuşma veya yazmada bir konunun resmi bir

¹<https://en.oxforddictionaries.com/definition/discourse>, <son giriş: 20.10.2017>

tartışması, bağlı bir dizi konuşma; bir metin veya konuşma şeklinde açıklanırken fiil işlevi; bir konuyla ilgili hâkim bir şekilde konuşma veya yazma, konuşmaya giriş şeklinde yer almaktadır. Terimin güncel Türkçe sözlükteki² karşılığı ise; “söyleyiş, söyleniş, sesletim, telaffuz; kalıplaşmış klişeleşmiş söz, ifade; bir veya birçok cümleden oluşan, başı ve sonu olan bildiri, tez.” şeklinde yer almaktadır.

Söylem diğer dillerde de benzer anlamlarla kullanılmıştır. Örneğin terimin Fransızca Petit Robert sözlüğünde beş anlamına, İngilizce Oxford sözlüğünde ikisi ad kökenli ve biri eylem kökenli olmak üzere üç anlamına, Almanca Wahrig sözlüğünde ise üç farklı anlamına yer verilmiştir (Günay, 2013, s. 19-20).

Türkçede söylem kavramının ve günümüzde kullandığımız anlamda söylem teriminin tarihçesi çok daha yenidir. Batı dillerinde *discourse* (İng.), *discours* (Fra.), *Diskurs* (Alm.) biçiminde görülen sözcüğün söylem biçimindeki Türkçesi ilk kez Türkçe Sözlüğün genişletilmiş 7. baskısında (1983) yer almaktadır. Ancak bu sözlükte ve bundan sonraki basımlarda sözcüğün anlamı (a) söyleyiş (telafuz), söyleniş, (b) söz, laf, (c) söylev biçiminde açıklanmıştır. Kavram ilk kez dilbilim terimi olarak 1980’lerin başında Berke Vardar ve arkadaşları tarafından yayımlanan *Dilbilim ve Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü*’nde, ‘tümce sınırlarını aşan, tümcelerin birbirine bağlanması açısından ele alınan sözcük’ şeklinde kullanılmıştır (Kocaman, 2009, s. 4).

Günümüzde Türkçe’de kullanılan söylem kavramının çeşitli anlamlarını söylem çözümlemesi yaparak ortaya çıkaran Ahmet Kocaman, kavramın yedi farklı anlamda kullanıldığını tespit etmiştir (Kocaman, 2009, s. 5-6);

Sözbilim, etkili söz söyleme sanatı; Anlatım biçimi, felsefe öğretisi, görüş açısı; Düşüncü, öğreti, kavramsal dizge; Sözlü ya da yazılı anlatım türü, iletişim değerli birim; Bireydil (fr. Idiolecte), anlatım biçimi, biçem; Dil, bakış açısı, anlatım biçimi; Sav, görüş.

Söylem teriminin dilbilim alanındaki tanımı konusunda da benzer tanımlamalara gidilmiştir. Berke Vardar (Vardar, 2007, s. 179) tarafından hazırlanan *Dilbilim Terimleri* sözlüğünde söylem teriminin üç tanımı yapılırken, İmer, Kocaman ve Özsoy’un (İmer, Kocaman, & Özsoy, 2011, s. 227) hazırladığı *Dilbilim Sözlüğü*’nde söylemin yapısal ve toplumsal boyutu göz önünde bulundurularak üç farklı tanımı

²http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.59ea23cb63de36.53716222, <son giriş: 20.10.2017>

yapılmıştır. Bu konuda en yenilikçi bakış açılarından birini sergileyen Doğan Günay (2013, s. 33-49) ise söylem kavramının diğer dilbilim kavramlarından farkını açıklayarak kavramın ne olmadığını tanımlamıştır.³ Zira bir şeyin ne olmadığı yeterince tanımlanırsa ne olduğuyla ilgili de yeterli fikir edinilmiş olur.

Söylem teriminin sözlük anlamındaki çeşitlilik sosyal bilimlerdeki kavramsal tanımlamasına da yansımaktadır. Birden çok düşünür söylemle ilgili tanımlamalarda bulunmuş/bulunmakta ve bu tanımlamalar birbirinden farklılık göstermektedir. Bu durumun ana sebebi söylemdeki belirsizlikten kaynaklanmaktadır. Bu yüzden kavramın tanımıyla ilgili ortak bir görüşten söz etmek mümkün değildir. Bu tezde de sadece tezde yöntem olarak kullanılan ESC'nin ortaya çıkışında, gelişmesinde ve kuramsal boyutunda etkisi olan görüşlere yer verilmeye çalışılmaktadır.

2.1. Söylem, Bağlam ve Metinlerarasılık İlişkisi

20. yüzyılın ortasından itibaren sosyal ve beşerî bilimlerde sıkça kullanılmaya başlanan söylem kavramı, dilsel bir süreç olarak tanımlanıp dil içi ve dil dışı birçok kavramla ilişkilendirilmektedir. Bu kavramlardan en önemlisi şüphesiz bağlamdır. Bağlam; söylemin ortaya çıktığı ve devam ettiği sosyal, kültürel, psikolojik, tarihsel, dilbilimsel ve iletişimsel unsurlardan oluşan şartlarla ortaya çıkan bütünlüktür (Gür, 2013, s. 190).

Austin, Searle, Grice, Sadock ve diğer dil felsefecileri cümlenin salt yapısal bir birim olmadığını bir eylem olduğunu vurgulamaktadır. Kelimeler, hitap edildiği topluluğa, kullanıldıkları bağlama, dinleyen ve söyleyenin amaç ve beklentilerine, varsayımlarına göre farklı anlamlar alabilir. Sıradan bir “Buraya gel” cümlesi buyruk, tehdit çağrı, dilek vb. anlamları taşıyor olabilir. Bunun temel nedeni ise cümlenin kullanıldığı bağlamla beraber söyleyen ve dinleyen arasında belirleyici olan ilişkilerdir. (aktaran Kocaman, 2009, s. 3). Bu durum şüphesiz bağlamın bilinmesiyle anlaşılabilir bir hale gelmektedir.

³Daha fazla bilgi için bkz: Doğan Günay Söylem çözümlemesi.

Bağlam, bilişsel bir kavrama (zihinsel bir modele) karşılık gelip konuşucu ve dinleyiciyi kapsayan iletişimsel bir olayı temsil etmektedir. Bağlam ayrıca, söylenen şeyin kim tarafından ne tür bir niyetle ne durumda ve kime söylendiğini de kapsamaktadır. Toplumsal yönlendirme ve ikna mekanizmasını pekiştirip sağlamlaştırmak için sürekli bir üretim halinde olan söylem, genellikle bir bağlam içinde varlık göstermektedir. Konuşma ve metnin ortamının siyasi, kültürel ve toplumsal durumlarla az ya da çok ilişki içerisinde olması bağlamsal yaklaşımlar olarak değerlendirilmektedir (van Dijk, 2006). Bir dil pratiği olarak söylem; düzenlilikler, çelişkiler, kışkırtmalar, mücadeleler, baskı, açığa çıkma, özgürleşim, müzakere, uyum, çatışma vb. sosyal bağlamlarla ilişkilendirilmektedir (Sözen, 2014, s. 11).

İnşa edilen bir söylemin toplumsal, kişisel ve kültürel anlamların göstergeleri olarak işlevleri vardır. Bu işlevler söylemin edim gücü ve eylem değerini ortaya koymaktadır. Söylemi taşıyan sözce, -tümce aynı olsa da- bir alıcı için yaptırım belirlerken bir diğeri için rica veya minnet anlamına gelebilmektedir. Bu durum tümcenin anlamından ziyade sözceleme durumu, vericinin edimleri ile dil içi dil dışı bağlamlarla ilgilidir (Günay, 2013, s. 190). Bağlam, söylemin oluşturduğu anlamı sağlıklı ve net bir hale getirebilmek için bir çerçeve çizmektedir.

Söylem kavramının daha iyi anlaşılabilmesi için üzerinde önemle durulması gereken kavramlardan biri de metinlerarasılıktır. J. Kristeva, metinlerarasılığı; “*Her metin alıntılamalardan oluşma bir mozaiktir. Her metin bir başka metinden oluşma onun transformasyona uğramasıdır.*” şeklinde tanımlamaktadır (aktaran Ekiz, 2007, s. 124). Fairclough ise metinlerarasılığı, bir metin içinde başka metinlere gönderim yapılması olarak tanımlanabileceğini belirtmektedir (aktaran Gür, 2013, s. 191).

Alıntı yapmak, yorum yapmak, işaret etmek, devam ettirmek ve değerlendirmek başlıca metinlerarasılık gönderimi olarak sayılabilmektedir. Analizci, metinlerarasılık özelliklerini şu sebeplerden dolayı araştırmalıdır: a) Söylemler arası ilişkileri ortaya çıkarmak, b) Söylemin geliştirilmesi sürecini anlamak, c) Araştırdığı söylemin sınırlarını ortaya çıkarmak. Böylece araştırılan söylemlerdeki kişilerin kendilerini söylemlere ve diğer söylem üreticilerine göre konumlandırmaları ve değerlendirmeleri ortaya çıkarılır (Gür, 2013, s. 191).

Metinlerarasılık bir metnin en çok bağlamıyla ilişkilendirilmektedir. Herhangi bir metin kendi içinde bütünlük taşısa dahi bir söylem oluşturamaz. Bu konuda

Beaugrande ve Dressler iki tür bağlamdan söz etmektedir. İlki; metnin kendi içinde oluşturduğu kavramsal bağlam. İkincisi ise, metnin üretildiği durum bağlamı ile kurduğu bağıntılardır. Bu sebepten dolayı metinlerarasılık, metnin kendi içinde bulundurduğu özellik olmayıp, başka metinlerle kurduğu anlam bağıntıları ile ortaya çıkan bir özelliktir (Ruhi, 2009, s. 17).

Söylemin toplumsal boyutuyla metinlerarasılık arasında doğrudan bir ilişki bulunmaktadır. Sarfati'nin söylemi belirten ölçütler arasında saydığı metinlerarasılık; bir metnin başka bir metinle kurduğu açık veya örtük ilişkiyi tanımlamaktadır. Bu durumda metinlerarasılık, söylemlerin oluşturduğu ilişkiler ağının çözümü ve aynı zamanda söylemlerarasılık olarak değerlendirilmektedir (Günay, 2013, s. 230).

2.2. Söylem ve Anlam İlişkisi

Anlam, alıcının vericiye ulaştırmak istediğidir. Dilsel öğelerde durağan bir şekilde yer almayan anlam üç şekilde varolmaktadır. İlki, sözcüklerin taşıdığı sözlük anlamlardır ve düz anlama işaret etmektedir. İkincisi sözcüklerin taşıdığı toplumsal, kültürel ve ideolojik anlamlardır ve alıcı ve vericiyi kapsayan bir üst durumdur. Üçüncüsü ise dilin alıcı tarafından istediği şekilde kullanılmasıdır. Son iki tanım kullanımdaki dile karşılık geldiği için söylem, anlamın son iki tanımı yoluyla inşa edilmektedir. Anlam, kültür ve ideoloji süzgecinden geçerek inşa edilirken bağlamsal öğelere ve söylemsel formu göz önünde bulundurularak oluşturulmaktadır.

Söylemin meydana geldiği bağlam içinde oluşan anlam olgusu, önemsenmesi gereken bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Tümce ötesi dil çalışmaları ile ilgilenen araştırmacılar, bir kavramın anlamından çok söylem içindeki anlamını ön plana çıkarmaktadırlar. İnsanların dile getirdikleri değil, söze dökemedikleri anlamları iletmek konusunda gösterdikleri beceri önemsenmeye değer durmaktadır (Doğan, 2009, s. 83). Bu bakış açısında da görülebileceği gibi anlam sadece düz anlam değildir. Aslında söylem içerisinde yer alan asıl anlam dile getirilmeyen niyette gizlidir. Niyet gerçek anlama işaret etmektedir.

Sessizlik veya sükût da birer söylemdir. Kültürel ve siyasi olarak baskı altında bulunan topluluklarda olduğu gibi, baskı devam ettikçe sessizlik devam eder, ancak bu

onların varlıklarının olmadığı anlamına gelmez. Sessizlik söylemi kaydederken, diyalog sessizliği bozan bir süreç olup söylemi ortaya, açığa çıkarır. Bu nedenle, bir söylemin kurulması için diyalog şart olup yazar-okuyucu, konuşan-dinleyen arasında anlamın üretilmesine izin veren bir süreç olmak zorundadır. Ancak diyalog ile ortaya çıkan anlam, söylem için gerekli olmakla beraber, yeterli değildir. Diyalog ile beliren söylemlerle ortaya çıkan bilgiler; geçmişe ait bilgiler, mevcut bilgiler, sağduyu ve tecrübe ile sürekli mübadele halindedir. Söylemin taşıdığı anlam belirsiz ve her zaman açılmanması gereken bir dünyadır (Sözen, 2014, s. 11-12).

Söylem ve anlam ilişkisinde anlamı doğru anlamak için iki temel kavram ön plana çıkmaktadır; çıkarsama ve örtüklük. Çıkarsama, bir sözcede yer alan örtük anlamın dinleyici/okuyucu tarafından başka sözcelerle akıl yürütme yoluyla ilişki kurmasıdır. Örtüklük ise, alıcının direk söylemek istemediği bir şeyi vericiyle olan ortak atmosferden yararlanarak anlatmasıdır (Günay, 2013, s. 312-320). Böylece söylemi üreten kaynağın taşıdığı anlam belirli dizgelerle alıcı konumunda bulunan öznelere ulaşır ve alıcı öznelerin söylemi çözümlemesiyle anlamlandırılır.

2.3. Söylem Kavramının Kuramsal Çerçevesi

Günümüz söylem kavramları veya söylem odaklı gelişen entelektüel akımların çıkış noktasını dilbilimciler; Saussure ve Chomsky, 'dilsel felsefe' akımının öncü filozofları; Wittgenstein, Austin ve Quine, dil antropologları; Sapir, Whorf, dil filozofları; Nietzsche, Heidegger ve Gadamer gibi düşünür ve bilim insanlarının dile yönelik görüşleri oluşturmaktadır. (Sözen, 2014, s. 14). Bu görüşlerden hareketle birden çok söylem ve söylem çözümleme kuramı geliştirilerek farklı disiplinlerde yöntem olarak uygulanmaktadır.

Söylem ve söylem kuramına yönelik birden çok tanımlama ve sınıflandırma bulunmaktadır (Elbirlik & Karabulut, 2015; Sözen, 2014; Günay, 2013; Torfing, 2005).

Söylemle ilgili birçok çalışması bulunan Danimarkalı yazar Jacob Torfing (Torfing, 2005, s. 6-8), söylem kuramının, politik ve sosyal bilimlerdeki temel fikirler ile dilbilim ve yorumbilim arasındaki ortak yaklaşımları birleştirme girişiminde olan

disiplinlerarası bir kuram olarak ortaya çıktığını belirterek söylemi tanımlayan yaklaşımları üç ana başlıkta toplamıştır;

İlk nesil söylem kuramı söylemi, bir tümceden daha büyük olan dilbilimsel bir birim olarak tanımlar ve yazılı veya sözlü metnin anlamsal yönlerine odaklanır. Bu erken dönem söylem kuramında bireysel konuşucunun güncel dil kullanımlarına odaklanan teoriler bulmaktayız.

Söylem kuramının ikinci nesli söylemi, birincilerden çok daha geniş bir şekilde tanımlar. Söylem sadece konuşulan ve yazılı dille sınırlı olmayıp daha geniş toplumsal pratikler setine yayılmıştır. Dolayısıyla söylem, daha geniş bir sosyal pratikler yelpazesinin bir alt kümesine indirgenir. Sosyal aktörlerin anlam üretmek ve yorumlamak için üzerine çektiği konuşma, yazma, görüntüler ve jestler gibi dilbilimsel olarak aracılık edilen her türlü pratiği kapsar. Sosyal sınıflar ve etnik gruplar, hegemonik güçlerini korumak veya karşı hegemonya kurmak için ideolojik söylemler üretir. Dolayısıyla ideolojik söylem, yalnızca toplumsal ve siyasal düzenin üretilmesinde değil dönüşmesinde de katkıda bulunur.

Söylem kuramının üçüncü nesli, söylem kavramını daha da genişleterek artık tüm sosyal olayları kapsar hale getirir. Söylem artık sosyal sistemin belirli bir bölümünü ifade etmeyip aynı zamanda toplumsal olanla birlikte ele alınır.

Söylem kuramlarının gelişiminin bu üç ana yaklaşımdan dallanıp budaklandığını belirten Torfing (Torfing, 2005, s. 7-8), ilk jenerasyonun söylemi dilbilimsel inceleyen kuramların etkisinde geliştiğini, ikinci neslin; Foucault'un söylemin düzenine ve güç ilişkilerine yönelik düşünceleri ve eleştirel söylem analizinin güç/iktidar ilişkilerinin söylem bağlamında geliştirdiği henüz net olmayan görüşleri etrafında başladığını belirtmektedir. Buna karşın üçüncü kuşak söylem çalışmalarının ise, Derrida, Barthes, Lacan ve Kristeva'dan esinlenerek başladığını ve bu çalışmaların tarihsel ve politik müdahalelerle üretilen kimlik ve söylemlerin kesin olmayan karakterini incelediğini dile getirmektedir.

Söylem kavramının tanımlanmasında katkıda bulunan Amerikalı araştırmacı James Paul Gee (2005, s. 26,27), söylemi iki önemli ayrımla tanımlamaktadır; Büyük D ile *Discourse* ve küçük d ile *discourse* şeklinde ayırdıktan sonra bu iki tanımı şu şekilde açıklamaktadır; (*d*)*discourse* olarak tanımlanan kullanımdaki dil olup hikayeler ve konuşmalardaki dil kısımlarını da kapsamaktadır. (*D*)*discourse* ise dil artı diğer her şeyi

kapsamaktadır. *(D)iscourse* içerisinde kültürün belirleyicileri, sosyal kimliğin belirleyicileri, soyun belirleyiciler gibi dil dışı birçok şeyi barındırıp tanımlama yapmaktadır.

Modern söylem kavramı günümüze kadar pek çok teori, filozof, düşünür ve bilim insanı tarafından yorumlanmış ve bunun sonucunda söylem kavramına bağlı pek çok kuram, uygulama ve yaklaşım geliştirilmiştir. Söylem kavramını etkileyen ve günümüzdeki söylem kuramlarının temellerini besleyen önemli isimler ve yaklaşımlar bulunmaktadır. Tezde savunulan düşüncelerin sağlıklı bir zemine oturtulması için bu isim ve yaklaşımlara kısaca değinmek faydalı olacaktır.

2.3.1. Yapısalcılık ve Söylem

Temelleri dilbilimci F. Saussure tarafından atılan ve antropolog C. Lévi Strauss tarafından geliştirilen yapısalcılık, söyleme yönelik sistematik bir yaklaşım sergileyen ilk yaklaşımlar arasında yer almaktadır. Dili, bir ikilikler dizgesi (gösteren-gösterilen) olarak gören yapısalcılar, bu ikilikler aracılığıyla anlamın inşa edildiğini savunmuş ve toplumsal süreçleri çözümlerken dil ve toplum arasındaki yöndeş ilişkiyi yapısalcı dilbilim kavramlarıyla çözümlenmiştir.

Yapısalcılığın önemli isimlerinden Levi-Strauss'a göre 'yapı' toplumun yapısı değil; düşüncelerin, insan aklının kalıplarının yapısıdır. Durkheim'den esinlenen yapısalcılara göre; beyin, şeylerin bütünlüğünü düşünmemizi sağlayan 'kalıplara' sahiptir. Bu kalıplar yapısalcıların yapılarıdır. Gerçeğin sosyal inşası ise bu yapılar içerisinde gerçekleşmekte ve bu yapıları dilin kendisi üretmektedir. Dolayısıyla yapısalcılara göre; düşünen bir bireyden ziyade sınırlandırılan ve yapılara hapsedilen bir 'özne'den söz etmek daha doğru olacaktır (Erdoğan & Alemdar, 2010, s. 29).

Yapısalcı anlayışı psikanalizde kullanan Lacan, öteki-özne ayırımına değinirken öznenin bir dil yapılanması şeklinde ortaya çıktığını dile getirmektedir. Lacan, öznenin konuşandan ziyade konuşulan olduğunu savunurken, kendi başına bir hiç olan ben/kendilik kavramının söylemin bir ürünü olduğunu ifade etmekte ve öznenin inşasını söyleme bağlamaktadır. Dolayısıyla Lacan'da söylem ve düşünme aynı şeydir; söylem, anlamadır ve bir yönüyle de konuşmanın karakteridir. Lacancı düşünce söylemin dört temel yapısını ve sosyal etkisini ise dört temel psikolojik faktörle açıklamaktadır; bilgi,

idealler, kendini ikileme sokma ve haz. Bu faktörler herhangi bir metin veya söylemin üretim ve algılanmasında yer alan hâkim göstergeleri oluşturmaktadır (Lacan'dan akt. Sözen, 2014, s. 46-50).

Yapısalcı Lévi-Strauss'a göre insanlık, kültürel anlamda bazı farklılıklara sahip olsa da zihinsel anlamda aynı yetilere sahip olduğu, antropolojik araştırmalarla kabul görmüştür (2013, s. 53). Strauss, başta akrabalık ilişkileri olmak üzere evlilik, totem ve mite uzanan bir bağlamda, bu yapıların tümünü, içinde bildirilerin yer aldığı birer kod'a indirgeyip bu simgesel kodların tümünün bir dil gibi yapılandığını dile getirmektedir. Lévi-Strauss çalışmalarında mitler aracılığıyla toplumun kültürel değerleri üzerinden gelenekselden başlayarak günümüze kadar oluşan dönüşümleri inceleyip karşılaştırmakta devamında ise bu mitlerin benzerliklerini ve farklılıklarını ortaya koyarak toplumun zihinsel örüntülerini, yapı taşlarını belirlemektedir. Lévi Strauss, çalışmalarıyla yapısalcı söylem çalışmalarının söylem-anlam ilişkine yeni bir bakış açısı sunmuştur.

Yapısalcı düşünce, söylem-ideoloji bağlamında da söyleme önemli katkılar yapmıştır. İdeolojinin nasıl işlediği ve ideolojinin insanı inşasıyla ilgilenen Marksist yapısalcı Althusser'in söylem ve ideoloji ilişkisi üzerine bir okuma yapan Purvis ve Hunt (2014, s. 20); "Bireyler, söylem vasıtasıyla özneler olarak çağırılırlar; ideoloji, söz konusu söylemler vasıtasıyla kurulan toplumsal kategorilerin (sınıflar, gruplar, vb.) çıkarlarını dile getirmede yetersiz kalan belirli söylem biçimlerini temsil eder." şeklinde bir değerlendirmede bulunmaktadır.

Yapısalcı anlayışa dönük eleştiriler pek çok kavram ve yaklaşımın dönüşümünde kilit rol oynamış Saussure'e bağlı yapısalcı model ve kavramların geliştirilip dönüştürülmesine ve yerini daha farklı ve kapsamlı modellere bırakmasına ön ayak olmuştur. Bu süreç beraberinde dilsel yapıların yüzeysel anlamlarından derindeki karmaşık anlamlarına, anlamın durağanlığı düşüncesinden anlamın canlı ve değişkenliği düşüncesine, yüzeydeki yapısal özelliklerden bağlamsal belirlemelere, dilin salt iletme özelliğinden anlam üretimi ve yorum sorununa yönelik yeni bakış açıları kazandırmıştır.

2.3.2. Post-Yapısalcılık ve Söylem

Yapısalcı yaklaşımın birçok savına sistematik bir eleştirel anlayışla meydan okuyan Post-yapısalcılık, metin-merkezli bir yaklaşım olup özne-merkezli yapısalcı anlayışı reddetmiştir. Yapısalcı anlayışın, her metnin arkasında bir yapı olduğu ve yazara atıf yapan tek anlam görüşünü reddeden post-yapısalcılar, çoğulcu bir yaklaşım geliştirerek okuru ve birden çok anlamın varlığı görüşünü savunmuşlardır. Derrida, Foucault, Deleuze, Lacan ve Lyotard post-yapısalcılığın ana hatlarını çizerek temelde çoğulcu bir söylemin varlığına işaret etmişlerdir.

Post-yapısalcı düşünürler aydınlanma düşüncesine üç noktadan eleştiri getirmiştir. İlk olarak; aydınlanma düşüncesinden ve idealist felsefeden gelişen klasik özne-insan düşüncesini redderek bunun yerine kültür ve söylem tarafından biçimlenen özne-insan fikrini savunmuşlardır. Dil, söylem ve ideolojinin oluşturduğu bir dünyada yaşayan insan, varoluş ve anlam duygusunu bu süreçlerden geçerek inşa etmektedir. Kültürel ve söylemsel kalıplarla inşa edilen bu insan ise sembol bir varlıktır (Erdoğan & Alemdar, 2010, s. 424). İkinci olarak, tarihi baştanbaşa kuşatan düzen fikri (tarihsicilik; historicism)'ne karşı çıkıp tarihsel anlamda böyle bir düzen fikrinden bahsedilemeyeceğini belirtmişlerdir. Üçüncü olarak ise; 'anlam'a yönelik geliştirdiği eleştirilerdir. Saussure'da yer alan gösteren-gösterilen arasındaki dengeli ilişkinin sorgulanmasıyla anlam eleştirisine başlamışlardır (Sözen, 2014, s. 52).

Post-yapısalcı yaklaşım insanların konuşma veya yazma eyleminde belli bir yapıya yaslandığı ve bu yapıların dil ve söz arasındaki yapılanmayı belirleyen ilişkiler olduğunu savunmuşlardır. Post-yapısalcı yaklaşımın bu konudaki temel önermeleri şu şekilde sıralanabilir (Jorgensen & Philips'den aktaran Devran, 2010, s. 33);

1. Dil, daha önceden var olan gerçekliğin bir yansıması değildir.
2. Dil, söylemlerle veya söylemsel biçimlerle yapılandırılır. Saussure'ün ifade ettiği genel bir anlam sisteminden söz edilemez ama anlamın söylemden söyleme değiştiği söylemler ve sistemler dizisinden bahsedilebilir.
3. Söylemsel biçimler muhafaza edilir ve söylemsel pratiklere dönüştürülür.
4. Bu şekillerin muhafazası ve dönüşümü dilin kullanıldığı bağlamın çözümlenmesiyle ortaya çıkarılabilir.

Dil ve söz arasındaki yapılanma ilişkisi konusunda yapısalcılardan çok farklı bir noktada durup ikili ayrımları reddeden post-yapısalcı Derrida bir dizi eleştirel

okumadan oluşan yapısöküm (deconstruction) anlayışını geliştirmiştir. Derrida temelde bu ikiliklerden (varlık/hiçlik, gerçeklik/görünüş, konuşma/yazı) ilkinde sunulan imtiyazlı olumlama ve onaylamaya dikkat çekerek bu ikili terimlerde yer alan karşıtlıkları ve anlamsal altyapıdaki tutarsızlığı yapısökümle çürütmeye çalışmıştır. Derrida, yapısalcılığın; dil bir iletişim aracıdır, anlayışına karşın dilin daha kaotik olan tanımını ve insan yaşantısındaki yerini ise şöyle değerlendirmektedir (Derrida'dan aktaran Akşin, 1999, s. 12);

İlk sözün ve böylece bir dilin yapılanma sürecinin açılışı, aynı zamanda insan denen canlıda bilincin ve belleğin açılışına, hem de dış dünyada şeylerin açılışına, yani, yer ve zamanın açılışına işaret ettiğini düşünecek olursak, her anlatım (signification) hareketinde en az üçlü bir yapının, varoluşun ilişkiye geçmekte olduğunu varsaymamız gerekecektir: 1) Şeyler dünyası (insan bedeni dahil sujet ve referent'ler) 2) Kavramlar sistemi veya bir izler sistemi yazısı olarak bellek yapısı, 3) Güdüsüz halinde, kurgusal, kurumsal bir işaretler sistemi olan dil adında bir yapı. Yani, sesçil ve grafik birimlere dökülebilen dilsel objeler. Sözcükler. Bunları da bellekte diğerlerinden ayrı ve farklı bir izler sistemi olarak düşünebiliriz. Ve bu üçlü ilişkide sonuncu kategoride olanların yani sesçil ve grafik işaretlemeleri, sözcükleri, diğer iki sistematik oluşum veya yüz arasında bir "menteşe" rolü oynadığını düşünebiliriz. Çünkü bu sonuncusu diğer ikisi arasında en bedensel, en materyal, en kalıcı ve kurgusal izler yapısı olduğu için, yukarıda bahsettiğimiz karşılıklı yönlendirmelerle zaman içinde diğer ikisi köklü dönüşümlere uğrasalar bile, onların dönüşümlerini bu menteşe, kalıcı yapı olarak tarih içinde bir arada tutabilecektir. Dönüşümlerin ortak adres'i olabilecektir.

Post-yapısalcı yaklaşımın ve söylem analizi yönteminin en önemli temsilcilerinden olan Fransız filozof Michel Foucault, söylemi daha genel, tarihi ve gelişmekte olan dil uygulamaları olarak tanımlamıştır. Foucault kitaplarında tarihsel bir yöntem izleyerek, temel problemleri olan “tarih, beşerî bilgi ve dil” konularına cevap aramış ve bu kavramları irdeleyerek söylemin yapısını belirginleştirmeye çalışmıştır (Sözen, 2014, s. 60-64).

Foucault'nun söylem teorisi tarihe bağlıdır. Tarihsel söylem analizi, her türlü determinizmi reddeden bir köken aramadır. Köken ararken, söylemin her anı, görüldüğü an, tekrarlanmadığı an, bilindiği, unutulduğu, biçim değiştirdiği alanlarda söylemin yok oluşunu algılamaya hazır olmamız gerekir. Tarih, yapısal etkilenmelerin yeniden yapılanması içinde pratikler/ kurallar, görünen/görünmeyen, bilgi/güç

sınırlarında çalışır. Bilgi/güç ne görünürdür ne görünmez. Fakat bilgi/güç görünenin pratik edilmesidir; çünkü bilgi/güç hem görünürdür hem de düzenleyicidir (Sözen, 2014, s. 65).

Foucault düşünce sistemlerinin tarihi üzerine yaptığı araştırmada, söylemin temelinde yer alan güç ve bilgi arasında mutual bir ilişkiden söz etmiştir; güç ve bilgi arasında doğrudan bir ilişki vardır. Bilgi alanıyla karşılıklı ilişkiye dayanmayan güç olamayacağı gibi, güçle ilişkili bir yapıya ve böyle bir varsayıma dayanmayan herhangi bir bilgidен söz etmek mümkün değildir. Bu doğrudan ilişkide güçten ayrı ve bağımsız bilgidен ziyade güçle beraber var olan, bilenin, bilinenin ve bilme tarzının bu ilişkinin etkisi altında olan bilginin farkında olmak gerekir (1992, s. 32-34).

Tarihsel süreç içerisinde bilgi, düşünce ve sistemler söyleme göre şekillenmiş, uyarlanmış, yayılmış ve değer kazanmıştır. Söylemlerin varlığı tarihi ve kültürel olup tarihin belirli bir döneminde, belirli bir konuda gerçekleştirilmiş olan bir söylem, söylemde bulunanın söylemi oluşturan cümlelerin ifade edilmelerine olanak tanıyan koşulların işlevi olarak değil, söylemi oluşturan cümlelerin ifade edilmesine olanak tanıyan koşulların işlevi olarak çözümlenmek zorundadır (Urhan, 2000, s. 32-35). Böylece söylemde bulunan birey/yazar/özne aktifliğini yitirmiş pasif konumdadır. Bu durum Foucault'nun söyleme bakışının en önemli dayanaklarından biridir.

Belli kavramlar etrafında geliştirdiği düşüncesiyle Foucault, söylem kavramına yeni bir bakış açısı getirerek söylem kavramını, dil nosyonunun ötesine taşımış tüm dünyayı ve insanları şekillendiren dev bir organizma olarak görmüştür. Bu organizma içerisinde düşünceleri, yargıları, değerleri, normları, gelenekleri, sembolleri, görselleri, kelimeleri, kurumları, dili ve güç ilişkilerini barındırmaktadır. Böylece Foucault'nun söylemi yer çekimi etkisi yaratarak gündelik yaşantıyı, bireyi, toplumu ve hatta söylemin karşısında olan düşünceleri dahi şekillendiren bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır.

Foucaultcu anlayışta söylem; özneyi, bilgiyi ve iktidarı sarmalayan bir anlamlar atmosferi olarak ele alınmaktadır. Böylece her söylem kendi doğruluk mekanizmasını ve kriterlerini yine kendi oluşturmaktadır. Bu düzlemde iktidar, özneyi kişiselleştirip bilgi üretimi yoluyla deli-akıllı, hasta-sağlıklı, serseri-efendi, yoksul-zengin, tembel-çalışkan gibi ikili karşıtlıklar düzenleyerek birincileri tecrit edip kapatmak ve böylece bir normal-anormal ayrımı kurmayı amaçlamaktadır. İktidarın kurulması ve

uygulanması ise söyleme bağlıdır: Söylemin üretimi, biriktirilmesi, dolaşımı ve işlevselliği olmadan, iktidar ilişkileri de olmayacaktır. Nitekim iktidar olgusunu olumlayan şey de söylemdeki doğruluk koşuludur: İktidar, doğrunun üretildiği bir söylemsel bağlam olmadan bireyleri sarmalayıp, kuşatamaz; bireyler de söylemin ürettiği doğruluk olmadan iktidarı uygulayamaz (Sancar, 2014, s. 147-148).

Foucault'nun söylem yaklaşımında söylemi belirginleştirip ortaya çıkarmak için marjinal, öteki, farklı şeklinde adlandırılmış kişi veya kişiler mercek altına alınıp incelenmelidir. Bu nedenle Foucault okul, hapisane, akıl hastanesi gibi kapatmacı toplumsal kurumların bireyleri kuşatarak, onları nasıl itaatkâr ve üretken bedenler haline getirdiğini göstermeye çalışmaktadır. Birer iktidar odağı olarak örgütlenmiş olan bu kurumlar, dilin anlam üretme ve düzenleme özelliğini kullanmaktadırlar. Foucaultcu yaklaşım, bu tarz kapatmacı kurumlar içerisindeki çeşitli oluşumlara odaklanır. Bu oluşumlar, insan hakkındaki bilginin üretilmesine dayalı söylemler, bilgiyi şekillendiren iktidar, bir iktidar tekniği olarak disiplin stratejileri ve bütün bunların evreni olan söylemin kendisidir (Sancar, 2014, s. 112-113).

Foucault'nun söylem kuramının özellikle iki unsuru çağının düşünce dünyasına önemli yenilikler getirmiştir. İlk yenilik, Aydınlanma Felsefesi'nin özne nesne ikiciliğinin merkezi durumuna karşı söylem, merkezi ikiciliği ortadan kaldıran bir anlayışa sahip olmuştur. Söylem hem özne hem de nesneye ilişkindir. Bu tezle beşerî bilimler öncelikle söylem ve nesnelere arasındaki ilişkinin farkına varır. İkinci yenilikse, bilginin ve gücün kaçınılmaz olarak söyleme bağlı olmasıdır (Hekman'dan aktaran Sözen, 2014, s. 65).

İnsan bilimlerinin söylemleri, insanı itaatkâr bireye dönüştürdüğünü savunan Foucault, özneyi ve insanı tarihselleştirme çabasına girerek özne olarak insanın belirli tarihi koşullarda doğduğunu ve bir gün bu insanın ortadan kalkacağını ileri sürmektedir. Özne kavramını felsefenin merkezinden uzaklaştırma geleneğini başlatan Nietzsche, öznenin vazgeçilirse özne tarafından etkilenen nesneden de vazgeçilmiş olacağını söylemektedir. Foucault'nun bilgi arkeolojisi de özne olarak insanı değersizleştirmekte ve insanı felsefenin merkezinden uzaklaştırmaktadır. Ona göre, insanı merkeze koyan hümanizm, baskıcı ve tahakkümcü bir toplumun epistemolojik temelidir (Orkunoğlu, 2007, s. 212-213). Foucault, özne kavramını öldürmeye çalışırken özneyi, modern iktidar rejiminin ürünü olan modern bireyselleşme sürecine ait bir kavram olarak

tanımlamakta ve bu durumun da hümanizm yanılmasıyla sağlandığına dikkat çekmektedir.

Foucault'nun söylem konusundaki düşünceleri, günümüzde özellikle makro-tarihsel bakış açılarına, eleştirel dilbilimcilerin analizlerine ve nitelik analizi yapan sosyologlara yol gösterici niteliktedir (Sözen, 2014, s. 68). Foucault'nun, söylemin oluşumu noktasında yorum konusunu devre dışı bırakması bugünkü söylem analizcileri tarafından eleştirilse de Foucault söylemi, iktidar, toplumsal oluşum, ideoloji gibi kavramları da içine alarak geniş bir bakış açısıyla; toplumsal yapılar ve güç ilişkilerinin belirleyici olduğu ideolojik ifade biçimi olarak değerlendirmiştir. Foucault ile beraber söylem kavramı başka bir anlam kazanarak günümüzü etkisi altına almış ve günümüz söylem çözümlemesi kuramlarını derinden etkilemiştir.

2.3.3. Postmodernizm ve Söylem

Postmodernizm, başta batılı mimari, sanatsal ve kültürel gelişmelerdeki deneysel hareketleri tarif etmek için kullanılan karmaşık ve muğlak bir kavramdır. Sosyal ve siyasî analiz aracı olarak postmodernizm, sanayileşme ve sınıf dayanışması özelliği taşıyan topluluklardan gittikçe daha bölünmüş ve çoğulcu 'bilgi' topluluklarına doğru kaymayı ön plana taşımaktadır. Bu toplumlarda bireyler, üreticiden tüketiciye dönüşürken bireycilik, sınıf, din ve ırk bağlılıklarının yerini almaktadır. Postmodernistler, mutlak ve evrensel doğrular tepeden bakan birer yorum olduğundan bunlardan vazgeçilmelidir görüşünü savunmaktadır. Bunun yerine söylem, tartışma ve demokrasi vurgu yapmaktadır. Postmodernizmin ana konusu, Jean-François Lyotard tarafından 'meta-anlatıya yönelik kuşkuculuk' olarak özetlenmekte; meta-anlatı ise toplumu bütünleşik bir toplam olarak gören evrensel tarih teorileri olarak görülmektedir. (Heywood, 2013, s. 306).

Postmodernizm, modernizmin ilerlemeci ve mutlak yapısına karşın çoğulcu ve yerelliği savunurken söylem kavramına da yeni bir boyut kazandırmıştır. Evrensel söylemden yerel ve özel söylem kavramına geçişi tetiklemiştir. Bu süreçte dilin gerçeği yansıtmayacağını dair iki temel görüş ortaya çıkmıştır; dil gerçekliği yansıtmaz ve dil gerçekliği artık yansıtamaz. Dil gerçekliği yansıtmaz görüşünü savunanlar, dilin bu

yeteneğini yitirdiğini öne sürerek dil gerçeklik ilişkisini savunan teorileri de reddederler. Dilin gerçekliği artık yansıtamayacağı görüşünü ileri sürenler ise, içinde yaşanılan çağın simülasyon çağı olduğuna vurgu yapar ve simülasyonun gerçeklikle ilişkili olmayacağını ifade ederler. Postmodernizme göre dil, dilin yapısı içinde bulunan öğeler arasındaki bir ilişkinin ögesidir. Dildeki metinlerin dışında hiçbir şey yoktur (Orkunoğlu, 2007).

2.3.4. Hermeneutik ve Söylem

Hermeneutik bildirme, haber verme, tercüme, açıklama ve açıklama sanatı olarak tanımlanmaktadır. Teolog Schleiermacher, sosyolog Dilthey ve fenomenolog Husserl'in görüşleriyle önem kazanan Hermeneutik görüş; Heidegger ve Heidegger'i izleyen Gadamer ve Ricoeur ile gelişme kaydetmiştir. Dilthey için ise manevi bilimlerin yöntemi olup tinsel bilimler hermeneutik bilimler olarak görülmektedir (Gadamer; Özlem'den akt. Sözen, 2014, s. 69).

Hermeneutik, günümüzde metni anlama pratiği, yorum ve yorumlama üzerine düşünme ve anlama üzerine düşünme olarak tanımlanabilir. Böylece hermeneutik, metnin yorumunu yapma, metnin yorumu üzerine düşünme ve teori üzerine düşünme şeklinde değerlendirilebilir (Erdoğan & Alemdar, 2010, s. 81).

Hermeneutik yaklaşımının en önemli isimlerinden Gadamer; anlama, yorumlama, diyalog ve söylem kavramlarını bir arada kullanarak bunları tek tek açıklamaktadır. Gadamer geleneksel yorumcu anlayışın, bir nesneyi, bir metni veya bir sosyal pratiği olduğu gibi anlama düşüncesinin aksine bir ön-anlamanın, ön kavrayışın olduğunu ve öznenin yorumcunun) anlamada bu ön-kavrayışı ve ön-yargıları kullanacağını belirtmektedir (Outhwaite'den akt. Sözen, 2014, s. 71).

Gadamer, yorumu tanımlarken Nietzsche'in yoruma kattığı anlamdan etkilenmektedir. Yorum, metnin anlamını netleştirmeye dayalı filolojik bir sanat olmayıp yapay anlamı kaldırmak, gizlenen anlamı ortaya çıkarmaktır. Yorumlama, gelenekte yaratılan söylemin açıkça ifade edilmesidir ve yorum için söylemlere ihtiyaç vardır. Herkesin söylem olarak kabul ettiği bir metin veya bireyin söyledikleri

yorumlama ile açığa çıkartılır (Sözen, 2014, s. 74). Foucault'nun önemsemediği, dışarda tuttuğu ancak Gadamer'in dikkat çektiği yorum sorunsalı, hermeneutik ve söylem ilişkisinin temel noktasını oluşturmaktadır.

Gadamer, dilselliği yorumun merkezine koymaktadır. Sosyologların 'ilerleme', 'düzen', 'nesnellik', 'bilimsel bilgi', 'sekülerleşme' gibi kavramlar etrafında 'müşterek bir anlam' geliştirdikleri söylenebilir. Kuşkusuz doğru anlamı yorumlayan yorumcu da belli ön kavramlarla hareket etmektedir. Yorumcunun bu ön anlamı, yorumcunun içinde bulunduğu 'zaman, mekân ve dünya görüşü' ile bağlantılıdır. Ön anlama, yorumcunun içinde yaşadığı 'gelenekle' de şekillenmektedir (Gadamer'den aktaran Yıldırım, 2004, s. 111).

Hermeneutik yaklaşımın öncü temsilcilerinden Fransız filozof Paul Ricoeur, insanlık söylemini dağınıklıktan kurtarabilecek bir felsefi çatı oluşturmayı ve birbirinden çok farklı kuramları bu çatı altında birleştirmeyi amaçlamıştır. Kendisini Gadamer'in felsefi hermeneutiki ile Habermas'ın eleştirel hermeneutiki (ideoloji eleştirisi) arasında konumlandıran Ricoeur 'anamlı eylemin metin gibi okunabileceğini' öne sürerek yorumun açıklama ve anlamayı gerektirdiğini, açıklamanın ampirik ve analitik olduğunu, anlamının ise genel olduğunu belirtmektedir. Yorumda iki süreç olduğuna dikkat çeken Ricoeur bu süreçleri; metni parçalama ve metni kalıplarına ayırma olarak sıralamaktadır. İlk safhada subjektif bir karar verilerek, anlamın tamamı ortaya çıkarılır. İkinci safhada ise açıklamadan anlamaya, anlamadan açıklamaya devam eden bir dairesel döngü bulunmakta olup açıklama ve anlama birbirinden ayrılmaz durumdadır (Ricoeur'den aktaran Sözen, 2014, s. 73-74).

Başlangıçta sadece dilsel bir yapıyı ifade eden söylem kavramı üzerine katarak yirminci yüzyılın en önemli kavramlarından biri haline gelmiştir. Söylemin aşamalı olarak sosyal bilimlerin üzerine çokça söz söylenen kavramlarından biri olmasında kavrama yüklenen anlamların çeşitliliği, belirsizliği, sözlü ve yazılı her türlü anlamlı yapıyı ilgilendirmesi, birçok alanın kesişmesiyle daha verimli hale gelmesi ve en önemlisi insanlar arasındaki temel iletişim olan dili merkeze alması önemli rol oynamıştır.

2.4. Söylem Çözümlemesi

Söylem çözümlemesi, sözlü veya yazılı bir metnin bilişsel, sosyal, psikolojik, toplumsal, kültürel, dilbilimsel, felsefi, politik çözümlemesini yapan bunu yaparken disiplinler arası eleştirel bir yaklaşımla hareket eden ve üzerine katarak gelişen nitel bir araştırma yöntemidir (Devran, 2010; Göregenli, 2013; Günay, 2013; Gür, 2013; Wodak & Chilton, 2005).

Pek çok bilim dalıyla ilintili olup disiplinlerarası bir çözümleme fırsatı sunan söylem çözümleme yöntem ve kuramlarının üç ortak bileşeni olduğunu söyleyebiliriz (Günay, 2013, s. 52);

- kendine ait bir üst dil
- incelemeyi amaçladığı bir bütüncesi
- bu bütüncüyü çözümlmek için geliştirdiği bir bilgi kuramı ve yöntemi

Yirminci yüzyılın ortalarından günümüze kadar bu çerçevede pek çok söylem çözümleme kuram ve yöntemi geliştirilmiş ve geliştirilmeye devam edilmektedir.

Modern söylem çözümlemesinin temeli sayılabilecek ilk çalışma 1952 yılında Zellig Harris tarafından yayınlanan “Discourse Analysis” adlı makaledir. Dilbilimin büyük ölçüde tek tek cümlelerle ilgilendiği bir dönemde Harris metindeki dilbilimsel unsurların sosyal bağlamla olan ilişkisini sezinleyerek tümce ötesi bir yapıya işaret etmiştir. Harris’in, insanbilim ve Kızılderili dil incelemelerinde kullanılan betimlemelerdeki tümcelerarası ilişkileri ele alarak geliştirdiği metin çözümleme yöntemi söylem çalışmalarına yeni bir boyut kazandırmıştır (Discourse Analysis Unit 1, 2013; Günay, 2013, s. 30). 1960’lı yıllara gelindiğinde Fransız dilbilimci ve göstergebilimciler; dili, toplumsal, kültürel bağlam ve değerler içinde ele alarak söylem çalışmalarının yazın boyutuna katkı sağlamışlardır (Kocaman, 2009, s. 2).

Eleştirel söylem çözümlemesinin önemli isimlerinden van Dijk 1970’e kadar yapılan söylem çözümleme yöntemlerinin tipik özelliklerini üç başlıkta toplamaktadır (aktaran Kocaman, 2009);

1. Söylem çözümlemesi bu dönemde betimlemeci ve yapısalcı bir çalışmadır ve dilbilimle insanbilimin sınırlarındadır.

2. Bu çalışmalar; masal, söylen, öykü gibi yerli ve gözde söylem türleri ile ilgilidir.
3. Tümce ve söylemim işlevsel çözümlenmeleri ve metinbilimin ilk aşamaları o dönemin yaygın dilbilgisi örnekçesi üretimsel-dönüşümlü dilbilgisinden bağımsız olarak yürütülür.

Söylem çözümlenmesi açısından en önemli kilometre taşlarından birinin 1960'lı ve 70'li yıllarda sosyal bilimlerde 'linguistic turn' olarak adlandırılan dilsel dönüşüm olduğu düşünülmektedir⁴ (Akar & Martı, 2015; Günay, 2013, s. 27). Dilsel dönüşümden sonraki söylem çalışmaları dil ve bağlam arasındaki ilişkiyi merkeze alarak söylemi; dilbilim, sosyoloji, antropoloji, göstergebilim, psikoloji, gibi alanlarla ilişkilendirmiş ve disiplinlerarası bir yaklaşıma evrilmesinin yolunu açmıştır. Söylem çözümlenmesinde yaşanan asıl kırılma ise Foucault'nun söylemi, dili kapsayan, belli bir zaman ve yerde güç ve bilgiyi etkisi altına alan fikirleri olmuştur. Bu kırılma söylem çözümlenmesini yapısalcı anlayıştan uzaklaştırıp günümüz post-yapısalcı söylem zeminine yakınlaştırmıştır.

Fransız yapısalcı ve post-yapısalcı akımın çağdaş bilim dünyasına damgasını vurmasına paralel olarak Amerikan geleneğindeki sosyal bilimler ağırlıklı kitle iletişim anlayışı terk edilmiş bunun yerine yorumsamacı ve beşerî bilimleri kapsayan disiplinlerarası bir yaklaşım benimsenmiştir. İletişim sürecini söylem, öznellik ve bağlam üzerinden yeniden tanımlayan bu yaklaşım, metnin kendisini de bir söylem olarak kabul etmektedir. İşte söylem analizi de kaynağını belirsizliklerden alan bu yeni yaklaşımın bir uzantısı olarak ortaya çıkmaktadır (Gökçe, 2006, s. 42-43).

Söylem çözümlenmesiyle ilgili çalışmalar 1970 ve 80'lerde zirve yapmıştır. Sovyetlerin yıkılmasıyla dünyanın tek kutuplu hale gelmesi ve ideolojik keskinliklerin körelmesi, sosyal sınıf analizlerinin değer kaybetmesine ve dilbilimdeki gelişmeler ışığında söylem çözümlenmelerinin önem kazanmasına yol açmıştır (Sözen, 2014, s. 81). Söylem çözümlenmesi 1990'lardan itibaren-özellikle son 25-30 yılda kitle iletişim araçlarının geniş halk kitlelerini etki altına almasıyla-yaygınlık kazanan bir araştırma yöntemi haline gelmiştir. Söylem çözümlenmesinin popülerlik kazanmasında; dilin yapısı-işlevleri, iletişimin; bilişsel, kavramsal ve sosyo-kültürel temelde ele alınması,

⁴ Dilsel dönüşüm, sosyal bilimlerde modernizm ve aydınlanma çağı düşüncesine bakışı değiştiren bir etkiye neden olmuştur. Felsefe ve dil arasındaki ilişki kuvvetlenmiş, dilsel dönüşüm gerçek bir tarih anlayışının karşısında durmuş, dilin şeffaf bir düşünce aracı olmadığını savunurken gerçeğin tek olduğu görüşü yerini gerçekler varlığına bırakmıştır. Dil felsefecisi L. Wittgenstein başta olmak üzere R. Barthes, M. Bakhtin, J. Kristeva gibi isimleri etkilemiştir.

dilbilim, sosyoloji, politika, felsefe, medya ve teknoloji gibi birçok alanda tek yönlü analizciliğin yerine etkileşimli ve karmaşık bir çözümlenmeye duyulan ihtiyaç etkili olmuştur.

Kimin nasıl konuştuğu, nasıl dinlediği ya da sustuğu, nasıl yazdığı veya nasıl okuduğuyla başlayan söylem çözümlenmesi, varsayımlar yerine belirsizliklere odaklanmaktadır. Diğer çözümlenme türlerinden farklı olarak ayrıntılarla uğraşan söylem çözümlenmesini, üç farklı düzlemde tanımlamak mümkündür; söylem çözümlenmesi, dili bir eylem ve etkileşim biçimi olarak görüp dilsel bir davranış olan dil kullanımı ile ilgilenmektedir. Söylem çözümlenmesi, dilin, açıklama, anlama ve anlamlandırmaya ilişkin işlevleri ile ilgilenmektedir. Söylem çözümlenmesi, pragmatist bir bakışla dili kullanan insanların dil ile ne yaptıkları sorusuna cevap ararken; söylemdeki linguistik özellikleri onların ne yaptıklarını anlamak için incelemektedir (Sözen, 2014, s. 83).

Refleksiviteye bağlı olarak eleştiriye ve özeleştiriye açık bir çözümlenme olan söylem çözümlenmesinin nesnesi, sözlü, yazılı ve sözsüz metinlerdir. Fairclough'un çok boyutlu, çok fonksiyonlu, tarihsel ve eleştirel olarak belirttiği söylem çözümlenmesi, mevcut söylemleri yeniden üretme, değiştirme, dönüştürme ya da mevcut söylemlerin özelliklerini açığa çıkarmayı amaçlamaktadır. Bu açıdan açıkça söylem üretme yolları olan söylem çözümlenmeleri, her sosyal araştırma gibi 'verilere', 'analizlere' ve 'sonuçlara' dayanmaktadır. Bazı analizlerde sosyal teoriler kullanılırken bazılarında kullanılmamaktadır. Sosyal teorilerden yararlanan çözümlenmeler salt dilbilim, sosyoloji ya da sosyal psikolojiden etkilenecek klasik nitelik çözümlenmelerine daha yakın bir yerde konumlanırken; sosyal teorilerden yararlanan çözümlenmeler ise Foucault'nun söylem çözümlenmesi, metin çözümlenmeleri ya da linguistik çözümlenmeler olarak değerlendirilmektedir (Sözen, 2014, s. 79-81).

Söylem çözümlenmesi dili yalnızca sözcük ve dilbilgisi olarak gören dilbilgisi merkezli bir çözümlenme değildir. Sözcük ve gramer kurallarının ötesinde; ideoloji, politika, ekonomi gibi dinamiklerin yönlendirdiği, ima ve sezdirimlerin, alt-metinlerin, söylenmeyenlerin hâkim olduğu özellikler üzerinde çözümlenme yapmaktadır. İçinde bulunduğu bağlamdan yalıtılmış sözcük ve cümlelerle değil, bağlam içindeki kelime ve cümleleri dikkate alarak çözümlenme yapmaktadır. Söylem, içindeki güç ilişkilerini, çelişkileri, ikna ve yönlendirme çabalarını araştıracının bilgi ve yorum gücüne dayanarak açıklamayı amaçlamaktadır. Bütün bu yönleriyle söylem çözümlenmesinin;

subjektif, epistemolojik düşünce ve kesin kurallara dayanmayan bir çözümleme biçimi olduğunu söylemek daha doğru olacaktır.

Söylem çözümlemesi, metin ile bağlam arasındaki sıkı ilişkilerden hareket ederek metnin kendisini söylem olarak kabul etmektedir. Böylece, yorumu merkeze alıp her aşamada tekrar tekrar yazar ne söylemek istedi yazarın söylediği nasıl anlaşılmalı sorularını sorarak keşif yoluyla bilgi elde etmeye yönelik bir çözümleme pratiği geliştirmektedir; söylem çözümlemesi, açıklayıcı, yorumlayıcı ve sezgiseldir (Gökçe, 2006, s. 43-44).

Anlamın ancak dil pratiklerinde bulunabileceğini ileri süren söylem çözümlemesi, dilin kendi içinde bir anlamı olmadığı ön kabulünden yola çıkmaktadır. Bağlamsal olarak tarihsel ve kültürel bir pencereden belirlenen anlamın ortaya çıkarılması ise yoruma bağlıdır. ‘Dil, anlamın gerçekleştiği evrensel bir medyadır. Anlamın gerçekleşme şekli ve süreci ise yorumdur’ (Gadamer’den aktaran Gökçe, 2006, s. 46).

Söylem çözümlemesinde metnin söylemini çözümlerken söylemler aracılığıyla verilen mesajların anlamının ne olduğunun anlaşılıp sağlıklı bir yorum yapılabilmesi ise söylemlerin anlambilimsel (semantik), sözdizimsel (sentaks) ve göstergebilimsel (semyoloji) düzeyde yazılı, sözlü ve görüntülü olarak çözümlenmesi ile mümkündür. Bu anlamda söylem çözümlemesi sözcük ve cümlelerin dilbilimsel anlamları, sözcüklerin cümledeki konumları ve görsellerin metindeki amacıyla doğrudan bağlantılıdır (Baş & Akturan, 2017, s. 28).

2.4.1. Söylem Çözümlemesi ve Disiplinlerarasılık

Günümüzde söylem çözümlemesi, eleştirel dilbilimcilerin çalışmalarıyla refleksif (eleştirel) ve meta çözümleme (analizin analizi) kavramlarıyla ilişkilendirilerek çözümlemeyi yapanın da eleştirilmesini kuşatmaktadır (Sözen, 2014, s. 98-99).

Söylem çözümlemesinde öne çıkan bir diğer kavram da disiplinlerarasılıktır. Söylemle ilgili güncel çalışmalar, disiplinlerarasılık kavramına vurgu yaparak çözümlemenin etki ve geçerlilik alanını genişletmeyi arzulamaktadır.

Yirminci yüzyılın ortasından itibaren başlayan söylem çalışmaları günümüzde sosyoloji, psikoloji, dilbilim, medya, politika gibi pek çok farklı alanda birbirinden farklı kuram ve yöntemlerle geniş bir alanı ifade etmektedir. Başlangıçta dil kullanımı olarak ele alınan söylem, tümce-ötesi çalışmalarla dilsel ya da dilbilimsel bir nesne olarak kuramlaştırılırken günümüzde artık toplumsal pratiklerin arka planında aktif rol oynayan bir kavram olarak tanımlanmaktadır.

Söylem çözümlemesi; psikoloji, sosyoloji, dilbilim, antropoloji, edebiyat, felsefe, medya ve iletişim gibi farklı disiplinlerden beslenerek gelişen ve bu farklı disiplinlerin teorik bakış açılarına dayanan zırlarla kuşatılmış bir çözümlerdir. Söylem çözümlemesi için bütünleşmiş tek bir teori, metod veya uygulamanın varlığından bahsetmek mümkün değildir. Bu nedenle söylem çözümlemesi, farklı disiplinler, farklı araştırma gelenekleri içinde yürütülen, heterojen özelliğe sahip nitel bir araştırma yöntemidir (Potter, Wetherell ve Tonkiss'ten aktaran Ekşi & Çelik, 2008, s. 105).

Günümüzde söylem çalışmalarının üç ana disiplin çatısı altında devam ettiğini belirtmek mümkündür (Yang & Sun, 2010)⁵; Dilbilimsel çalışmalar, dilbilimsel olmayan çalışmalar ve disiplinlerarası çalışmalar:

1. Dilbilimsel Bakış Açısı
 - Antropolojik Dilbilim
 - Sistemli İşlevsel Dilbilim (SFL)
 - Kognitif/Bilişsel Dilbilim
 - Sosyolinguistik Çalışmalar
2. Dilbilimsel Olmayan Bakış Açısı
 - Felsefi ve Edebi İncelemeler
3. Disiplinlerarası Yaklaşım
 - Eleştirel Söylem Analizi (CDA)
 - Mükaleme Analizi (CA)

⁵ Makale, Tolga Elbirlik tarafından 2013 yılında tercüme edilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bakınız: <https://tolgaelbirlik.wordpress.com/2013/07/11/farki-bakis-acilarindan-soylem-yorumlari-tekrar-tasnif-etme-girisimi-ve-soylem-analizinin-kesfi/> <son giriş: 11.03.2018>.

Disiplinlerarası eğilimin gelişmesi ile söylem çözümlemesini, dilbilim çalışmaları alanıyla sınırlandırmak mümkün değildir. Bazı dilbilimsel olmayan alanlar da söylem çözümlemesi yapmakta ve her disiplin söylemi kendi parametreleriyle değerlendirmektedir. Söylem çözümlemesinin açık manifestosu; disiplinlerarası alanlar, edebi çalışmalar, felsefi incelemeler ve dilbilimsel çözümlemelerle örtüşen ve sınırları olan bir diyagramdır (Yang & Sun, 2010, s. 134).

Söylem çözümlemesi kuram ve yöntemleriyle ilgili pek çok sınıflandırma mevcuttur. Bunlardan her biri farklı bir parametre göz önüne alınarak oluşturulan sınıflandırmalardır (Sözen, 2014; Günay, 2013; Elbirlik & Karabulut, 2015; Ekşi & Çelik, 2008). Bu sınıflandırmalardan biri de Graham Gibbs'e aittir. G. Gibbs sınıflandırmasını dilbilim, psikoloji, sosyoloji, felsefe ve diğer ekoller şeklinde tanımlamaktadır (Gibbs, 2015)⁶;

- Metin Dilbilimi (Halliday, van Dijk, Hoey)
- Etnometodoloji (Sacks, Goffman)
- Diyalog Analizi (Schegloff, Goffman, Schiffrin)
- Anlatı Analizi (Labov, Chafe)
- Semiyotik (Foucault, Eco, Lotman)
- Yapısöküm/Yapıbozum (Derrida)
- Eleştirel Söylem Analizi (Wodak, Fairclough, van Dijk)
- Multimodal Analiz (Kress)
- Söylemsel Psikoloji, Sosyal Psikoloji (Potter, Wetherell)
- Bilişsel Model Analizi, Çerçeve Analizi (Lakoff, Tannen)

Söylem çözümlemesiyle ilgili verdiği bu sınıflandırmayı söylem çözümlemesinde ekoller başlığı altında toplayan Gibbs'in bu çalışması, güncel söylem çözümlemesi çalışmalarının çeşitliliği ve genişliğini göstermesi bakımından önemli bir çalışma sayılmaktadır. Gibbs, çalışmasında bu ekollerden bazılarının detayına inmekte geri kalan ekollerle ilgiliyse tümdengelimsel bir bakış açısı sunmaktadır. Bu tezin de

⁶ <https://www.youtube.com/watch?v=F5rEy1lbvIw> <son giriş: 11.03.18>.

temel problemiyle yakından ilişkili olmadığı için bu ekollerin detayına girilmeyecek ancak eleştirel söylem çözümlemesine ayrı bir başlık açılacaktır.

2.5. Eleştirel Söylem Çözümlemesi

Eleştirel söylem çözümlemesi (ESC) çalışmaları; ideoloji yüklü metnin üstyapı-ötesi özellikleri olan dilsel yapılarını ele alıp dilbilim yöntemlerinden yararlanarak okura açık yapılardan örtük anlamları görebilmeyi sistemli bir biçimde açıklamayı amaçlayan ve bunu yaparken de felsefe, politika, tarih ve toplumbilim gibi pek çok bilim dalı ile ilişkilendirilebilecek disiplinlerarası bir yaklaşım olarak adlandırılmaktadır (Büyükkantarıcıoğlu, 2012, s. 166).

ESC'nin öncüsü olarak görülen eleştirel dilbilim çalışmaları 1970'lerde İngiltere'de ortaya çıkmış ve temelde söylemdeki güç odakları ve ilişkilerini merkeze almıştır (Grue, 2011, s. 20; Özer, 2011, s. 17). Michael Halliday'in sistemik dilbilim yaklaşımı üzerine temellenen bu çalışmalar, gramer ve metinlerdeki sözcüklere çok önem vermekte ve cümlenin gerçeği temsil ediş biçimini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. ESC de söylem olarak dili kavramsallaştırıp dil çözümlemesine dayandığı için eleştirel dilbilim üzerine kurulmuştur (Fairclough ve Graham'dan aktaran Özer, 2011, s. 17,60). Ancak ESC'yi eleştirel dilbilim çalışmalarından ayıran temel özellik; dili geleneksel dilbilim içerisinde değerlendirmeyip bir sosyal bilimci yaklaşımıyla toplumsal güç/iktidar ilişkilerinin kurulduğu yer olarak değerlendirmesinden gelmektedir.

1990'ların başında Teun van Dijk, Norman Fairclough, Gunther Kress, Theo van Leeuwen ve Ruth Wodak'ın Amsterdam'da bir sempozyum sonrasında ESC'nin kuram ve yöntemiyle ilgili ilgili bir araya gelip verimli tartışmalar gerçekleştirmeleri alanın başlangıcı açısından önemli sayılmaktadır. Aynı yıllarda van Dijk'in Söylem ve Toplum (1990) dergisi ve birkaç kitabı, N. Fairclough'un Dil ve Güç/İktidar (1989) ve R. Wodak'ın Dil, Güç/İktidar ve İdeoloji kitaplarını yayınlamasıyla ESC'nin temelleri atılmıştır (Wodak & Meyer, 2001, s. 4).

ESC'nin en çok üzerinde durduğu kavramların başında ideoloji gelmektedir. Van Dijk ideolojiyi; bir grubun, sınıfın veya toplumsal oluşumların üyeleri tarafından

paylaşılan bir toplumsal biliş biçimi olarak tanımlamaktadır. Dijk ideolojiyi, toplumsal tasarımlar, inançlar, kanaatler, bilgi, önyargılar gibi pek çok toplumsal bilişin oluşum, dönüşüm ve uygulanmasında denetleyici olan üst-bilişsel bir çerçeve olarak değerlendirip bu çerçevede toplumsal olarak anlamlı normlar, değerler, amaçlar ve ilkelerin belirlediğini vurgulamaktadır (aktaran Özer, 2011, s. 52).

Söylem, ideolojilerin yeniden üretiminde ve günlük ifadelerde vazgeçilmez bir rol oynamaktadır. Kullanılan dil ve söylemler, ideolojilerin edinmesinden, öğrenilmesinden ve değiştirilmesinden etkilenmektedir. Ebeveyn ve akran çevresinde başlayan ideolojik biliş, bilinç düzeyine paralel olarak daha bilinçli bir tavra dönüşmekte; bir yığın metin içerisinden, kitaplardan, televizyondan, gazetelerden, reklamlardan, günlük rutinlerden güncellenerek temel inançlara dönüşmektedir. İdeolojiler açık bir şekilde ifade edilip görünür bir söylem yapısına bürünebilirken; kapalı, imalı, sezdirmeli, vurgu, tonlama, konum gibi daha belirsiz söylem yapılarına da bürünebilmektedir (van Dijk, 2015, s. 20-65).

İdeolojiler, medya ve eğitim gibi gündelik hayatın vazgeçilmez araç ve kurumlarında oluşmakta ve dönüşmektedir. Bu üretim ve dönüşümün merkezinde ise söylem ve iletişim yer almaktadır. Söylem çözümlemesi ise tam olarak işleyen bu mekanizmayı analiz etmektedir. Bu işler mekanizmanın kimin ve hangi süreçler aracılığıyla denetlendiği, çözümlemenin en önemli motivasyonudur (van Dijk, 2005, s. 320-321).

Bu bağlamda EŞÇ öncelikle söylemin kendisinden kaynaklanan veya sonuçlanan eşitsizlik, haksızlık, güç/iktidarın kötüye kullanılması, meşru kontrol sistemleri, rıza ve hegemonik yapıları, kamu söylemini kontrol edenleri incelediği takdirde amacına ulaşmış olacaktır. Bu açıdan EŞÇ, egemenliğin yeniden üretiminde yer alan söylemsel yapılarla ilgilenmektedir (van Dijk'ten aktaran Özer, 2011, s. 52-55).

İdeoloji, hem geçmiş olayların bir ürünü olarak güncel olayların koşullarını oluşturan yapılarda hem de kendi koşullandırılmış yapılarını yeniden üreten ve dönüştüren olaylarda koşullandırılmaktadır. Bu koşullanmanın maddi bir biçimde ortaya çıktığı yer ise dildir. Dil, ideoloji tarafından kuşatılırken dilin kullanımı ile ideoloji söylemsel bir pratiğe dönüşmektedir. Bu yapılar arasındaki bağ temsili olmayıp ideoloji maddi etkilere sahipken söylem de doğrudan söylemsel/ideolojik bir yapıya sahip olan

toplumsal yapıları yeniden üretme ve dönüştürmede aktif rol üstlenmektedir (Fairclough, 2015a, s. 124-125).

Söylem üç ögenin bileşimi olarak görülebilir; toplumsal pratik⁷, söylemsel pratik (metin üretimi, dağıtımı ve tüketimi) ve metin. İdeoloji bu resme iki şekilde girebilmektedir. İlki; metinlerin üretimi ya da yorumlanmasında kullanılan öğelerin ideolojik yatırımı ve bunların söylemin düzeninde birbirine eklenme yöntemlerinde. İkincisi ise, bu öğelerin birbirine ekleniminde ve söylemsel olaylarda söylem düzeninin yeniden eklenimi yöntemleri şeklinde girmektedir (Fairclough, 2015a, s. 124-125).

Söylemin en önemli boyutu toplumsallıktır. Söylemin toplumsal pratiklerde kendini göstermesi kabaca üç şekilde olmaktadır. İlki, bir pratikteki toplumsal etkinlik olup burada söylem, bir işin parçası olarak (bir mağazada tezgâhtarlık yapmak ya da ülke yönetiminde görev almak gibi), dili özgün bir şekilde kullanma şeklinde kendini göstermektedir. İkincisi, söylemin toplumsal temsillerde kendini göstermesi şeklinde ortaya çıkmakta; toplumsal aktörler kendi pratiklerinin temsilleri oldukları kadar, diğer pratiklerin temsillerinin de ürünüdürler. Böylece toplumsal aktörler diğer pratikleri yeniden bağlaşıtırlar; yani bunları kendi pratiklerine dâhil ederler. Söylemsel pratiğin kendini gösterdiği üçüncü form ise, kimliklerin oluşturulmasındaki var olma biçimidir (Fairclough, 2015, s. 138).

Toplumsal yapının söylemsel pratikleri yapılandırmada nasıl bir etkisi olduğuna aile örneği verilebilir. Aile yapısını şekillendiren kısmen söylemdir. Söylem, özne ve nesnelerin yaratılmasına ve sürekli tekrar yaratılmasına katkıda bulunmaktadır. ‘Baba’, ‘anne’, ‘çocuk’ konumlarının belirlenmesi, gerçek bireylerin bu konumlara yerleştirilmesi, bunlar arasındaki ilişkiler, ailenin doğası ve ev içi yaşam söylemin ideolojik boyutuyla şekillendirilmektedir (Fairclough, 2015a, s. 125). Bu özellikleriyle söylem içine doğulan ve yaşanan bir atmosfere dönüşmektedir. Bu atmosferde yer alan güç dengeleri çeşitli ve birbirinden farklı etkilere sahip olduğu için bunları ayırt etmek, çözmek ve anlamlandırmak oldukça zordur.

⁷ ‘Toplumsal pratik’ diyerek ben, toplumsal etkinliğin (örneğin; sınıflarda öğretim, televizyon haberleri, aile yemekleri, tıbbi danışmalar) nispeten sabitlenmiş biçimlerini anlatmak istiyorum. Her pratik, her zaman söylemi de içeren, nispeten sabit düzenlenimlerdeki farklı toplumsal öğelerin eklenimidir. Tüm pratiklerin aşağıdaki öğeleri içerdiğini söyleyebiliriz: Etkinlikler, Özneler ve onların toplumsal ilişkileri, Araçlar, Nesnelere, Zaman ve uzam, Bilinç biçimleri, Değerler ve Söylem (Fairclough, 2015, s. 137).

Fairclough ve Wodak (1997) ESC'nin ana ilkelerini şöyle özetlemektedir (aktaran van Dijk, 2015, s. 353):

1. Eleştirel söylem analizi sosyal problemlere değinir.
2. Güç ilişkileri söylemseldir.
3. Söylem, toplum ve kültürü meydana getirir.
4. Söylem, ideolojik çalışmadır.
5. Söylem tarihseldir.
6. Metin ve toplum arasındaki bağ, dolaylıdır.
7. Söylem çözümlemesi, yorumlayıcı ve açıklayıcıdır.
8. Söylem, sosyal eylemin bir formudur.

Söylemsel yapının şekillenmesinde rol oynayan ideolojik yapıların yeniden üretilip dönüştüğüne dikkat çeken ESC, böylece ideolojik söylem yapısının sürekli yenilenerek varlığını sürdürdüğünü vurgulamaktadır. Temel motivasyonunu ideoloji ve söylem arasındaki bağın analizinden alan ESC, ideolojilerin, söylemleri şekillendiren yapısına odaklanırken; söylemde etkin rol oynayan güç, iktidar, hegemonya yapılarının toplumu nasıl şekillendirdiğiyle yakından ilgilenmektedir.

2.5.1. Türkiye’de Eleştirel Söylem Çözümlemesiyle İlgili Çalışmalar

Söylem, ideoloji, siyaset, toplumsal sorunlar, medya, dil gibi pek çok alanın kesişiminde yer alan ESC’yle ilgili Türkiye’de de oldukça çalışma bulunmaktadır. Türkiye’de ESC’yle ilgili çalışmaların başlangıcı kuram ve yöntemin Avrupa’da yayıldığı 1990’lara dayanmaktadır. Genel itibariyle medya merkezli nefret söylemi, ırkçılık, cinsiyetçilik, sınıf ayrımcılığı, ötekileştirme gibi konularda söylemin nasıl inşa edildiğine yönelik olan bu çalışmalar giderek çoğalmakta ve bu konuların dışında da pek çok konu çalışılmaktadır.

ESC'nin akademik alandaki durumuyla ilgili ulusal tez merkezi bünyesinde yapılan araştırmada “söylem çözümlemesi”⁸ başlığı altında 33, “söylem analizi”⁹ başlığı altında 57, “eleştirel söylem analizi”¹⁰ başlığı altında 12 ve “eleştirel söylem çözümlemesi”¹¹ başlığı altında da 8 tez tespit edilmiştir. Ancak bu başlıklar altında çıkmayan fakat içeriğinde söylem çözümlemesi yöntemlerini kullanarak çalışılmış başka tezler de tespit edilmiştir. Son yıllarda bu başlıklar altında daha çok çalışma yapıldığı tespit edilip bu durum ESC'ye duyulan ilginin arttığı şeklinde yorumlanmıştır.

Dilbilim, eğitim, pedagoji, gazetecilik, mütercim-tercümanlık, sosyoloji, edebiyat, siyaset gibi pek çok alanda yüksek lisans ve doktora tezi girdisi tespit edilmiştir. ESC'nin teorik altyapısına katkı sağlayan ve yöntem olarak uygulayan tezlerin dilinin genel itibariyle İngilizce olduğu gözlemlenmiştir.

ESC'yle ilgili çalışmalar makale düzeyinde yoğunlaşmıştır. Günümüzde ESC çerçeveli tespit edilemeyecek kadar çok makale mevcuttur. Sadece Google'ın makale arama motorunda 300'den fazla makale girdisi tespit edilmiştir.¹² Bunun dışında dergi ve akademik dergilerde yayınlanan, sempozyumlarda sunulan, kitaplarda yazılan pek çok çalışma mevcuttur. Makalelerde ele alınan konular çeşitlilik gösterse de medya eksenli çalışmaların daha çok olduğu söylenebilir. Bu durumun ortaya çıkmasında ESC'nin gelişiminde medyanın önemli bir faktör olması ve medya çalışmalarında etkin bir yaklaşım olarak kullanılması en önemli etkidir.

ESC'ye olan ilgi son yıllarda artarak devam etmektedir. Bir yandan konuyla ilgili yazılan pek çok kitapta alanın teorik boyutu genişletilip Türkçe dilinde kaynak erişimi kapasitesi artırılırken diğer yandan farklı alanlarda yöntem olarak uygulanmakta ve alanın pratik boyutu zenginleştirilmektedir.

⁸ <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> <son giriş: 10.01.2018>.

⁹ <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> <son giriş: 10.01.2018>.

¹⁰ <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> <son giriş: 10.01.2018>.

¹¹ <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> <son giriş: 10.01.2018>.

¹² https://scholar.google.com.tr/scholar?start=0&q=%22ele%C5%9Ftirel+s%C3%B6ylem+analizi%22&hl=tr&as_sdt=0,5 <son giriş: 10.01.2018>.

BÖLÜM III

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ VE MEDYA

3. Türkçe Öğretiminin Tarihi

Eski çağlardan beri toplumlar dil öğrenme ve öğretme çabası içerisinde olmuşlardır. Bunun ekonomik, siyasi, kültürel ve dinsel pek çok nedeni vardır. Türkçe'nin yabancı dil olarak öğretimi de uzun bir maziye sahiptir. Bu alanda atıfta bulunulan ilk çalışma, Kaşgarlı Mahmut'un Divan-ı Lügat-ı Türk adlı eseri gösterilmektedir. İsa Özkan ise; Türkçe'nin öğretimiyle ilgili çalışmaların sanıldan da eski bir tarihe dayandığını belirtip Orhun Abideleri'ndeki Çince yüzün daha VIII. yüzyılın başlarında Türkçe'nin başka dillere çevrildiğinin göstergesi olduğuna işaret etmektedir (Göçer, Tabak, & Coşkun, 2012, s. 74). Bu konudaki tartışmalar temelde, Türkçe öğretiminin uzun bir geçmişe sahip olduğunu vurgulamaktadır.

Kaşgarlı Mahmut'un Araplara, Türkçeyi öğretmek için yazdığı ve içerisinde deyim, atasözü, gündelik hayattan örnekler gibi pek çok, kullanımdaki dile atıf yapan örneğin yer aldığı Divan-ı Lügat-ı Türk, Türkçe'nin öğretilmesi için zengin bir içeriğe sahiptir. Bu durum o dönemin toplumunda dil hassasiyeti taşıyan alim insanların varlığını göstermektedir. Fakat dönemin idarecileri ve önde gelenleri, bu hassasiyeti göz ardı edip İslam dininin de etkisiyle Arapçanın öğretilmesinden yana bir tavır sergilemişlerdir (Benhür, 2002, s. 7).

Kaşgarlı Mahmut'tan sonra Türkçeyi öğretimin konusu olarak gündeme getirenler, Türkçeyi öğrenmeye ihtiyaç duyan yabancılar olmuştur. Bunun sonucunda da Memluk Sultanlığı döneminde Türk olmayan ve Türkçe bilmeyen halka Türkçe öğretmeyi amaçlayan dilbilgisi kitapları ve sözlükleri yazılmıştır. Ancak, her biri ayrı bir değerlendirmenin konusu olabilecek değişik nedenlerle bu faaliyetler uzun sürmemiş; Türk devlet adamları, sanatçılar, bilim adamları Türkçeyi başkalarına öğretmek yerine kendileri başka dilleri öğrenmeyi tercih etmişlerdir. Doğal olarak bu durum Türkçenin bir devlet, sanat, bilim ve öğretim dili olarak gelişmesini

geciktirmiştir (Börekçi, 1999, s. 27). Bu durum aslında günümüzde devam edegelen Türkçe'nin ihmalinin bir özeti niteliğindedir. Ancak buna rağmen Türkçe'nin öğretimiyle ilgili çabalar da devam etmektedir.

Ali Şir Nevâî, yazdığı Muhakemetü'l Lugateyn adlı eserle Türkçe'nin öğretimine katkı sağlamış alimlerdenidir. Nevâî, eserini Türkçe'nin Farsça'dan üstünlüğünü göstermek için yazmış olup o dönem yaygın olan Farsça etkisini kırmaya çalışmıştır. Bu çabası olumlu sonuç vermiş ve kendisinden sonra pek çok dilbilgisi kitabının yazılmasının yanı sıra şairler de şiirlerinde Türkçe kelimeler kullanmaya başlamıştır (Bayraktar, 2003, s. 60).

Kaşgarlı Mahmut ve Ali Şir Nevâî dışında Osmanlı dönemine kadar benzer çabalar sürmüştür ve Osmanlı döneminde de bu konudaki hassasiyet devam etmiştir. Beylikler döneminde Karamanoğlu Mehmet Bey'in "*Bugünden sonra divanda, topluluklarda, çarşıda, mecliste, meydanda Türkçeden başka dil kullanılmayacaktır.*" buyruğu ve XV. ve XVI. yüzyıllarda, Edirneli Nazmi ile Tatavali Mahremi'nin öncülük ettiği Türk-i Basit akımı bu hassasiyetlere örnek olarak gösterilmektedir. Osmanlı İmparatorluğunun son yıllarında ise Batılılar Türkçe öğrenmek amacıyla Türkoloji bölümleri açmış ve Acemi Okulları'nda yabancı dil olarak Türkçe öğretmişlerdir (Demircan, 1988, s. 89).

Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar devam eden Türkçe hassasiyeti ise daha çok devlet yönetimi, sanat, edebiyat, ekonomi gibi önemli alanlarda hâkim olan yabancı dilin etkisini kırmaya yönelik olup Türkçe'nin kullanımına yönelik teşvik niteliğindedir. Ancak bu konuda istenilen hassasiyetin gösterildiğini söylemek pek mümkün değildir. Nitekim konu hala ülke gündemindeki tazeliğini korumaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuyla beraber Türkçe öğretimi farklı bir boyut kazanmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarıyla beraber Türkçe 'de yer alan Arapça ve Farsça kelimeler dilden atılmış, Türkçe'nin arı ve yalın bir hale gelmesi amaçlanmıştır. Fakat bu süreçte de Türkçe'nin öğretilmesi konusu ihmal edilmiştir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimiyle ilgili ilk ciddi adımlar 1960'lardan sonra atılmıştır. Boğaziçi Üniversitesi'nden Hikmet Sebüktekin ve Ankara Üniversitesi'nden Kenan Akyüz gibi bilim insanlarının öncülüğünde modern anlamda Türkçe'nin öğretilmesine yönelik çalışmalar başlamıştır. Bu başlangıç Türkçe öğretimine yeni bir bakış açısı ve yönelim kazandırmıştır. Çünkü bu tarihten önceki çabalar genel anlamda

toplumda yazar-çizer diye tabir edilen kesimin ana dil kullanmasına yönelik teşvik olup Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesi amacı güden çalışmalar değildir.

Türkiye'nin liberalleşme sürecine girmesi sonucu serbest pazar ekonomisinin benimsenmesi ve Sovyetler Birliği'nin dağılması sonucunda soğuk savaşın sona ermesi özellikle başta Kafkas ve Orta Asya Türk devletleri olmak üzere diğer Türk Akraba Topluluklarla çeşitli kültürel iş birliklerine olanak sağlamıştır (Şen, 2008). Bu olanaklar Türkçe'nin öğretimini bir ihtiyaç haline getirmiştir.

Günümüzde yabancı dil olarak Türkçe öğretimi konusunda kritik eşik aşılmış, alanında uzman kişi sayısı artmış, üniversitelerde gerekli altyapı oluşturulmuştur. Buna bağlı olarak Türkiye'de ve birçok farklı ülkede çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından yabancılara Türkçe eğitimi gerçekleştirilmektedir. Bu kurum ve kuruluşlar arasında Yunus Emre Enstitüsü, özel dil merkezleri, TÖMER'ler, çeşitli ülkelerde bulunan Türkoloji bölümleri, özel okullar ve Türkiye destekli üniversiteler yer almaktadır.

3.1. Türkçe Öğretim Merkezi, Dil Öğretim Merkezi, Yunus Emre Enstitüsü ve Suriyelilerin Entegrasyonu Projesi

Türkçe öğretimi faaliyetleri, modern esaslar ve yabancı dil öğretim teknikleri gibi ihtiyaç duyulan konularda uzmanlık gerektirdiği için bu alandaki ihtiyacı karşılamaya yönelik çeşitli adımlar atılmaktadır.

Türkçe Öğretim merkezi (TÖMER) adıyla 1984 yılında Ankara Üniversite bünyesinde kurulan TÖMER, bu alandaki ihtiyacın karşılanmasına yönelik kurulmuştur. TÖMER'in amacı; başta Türkçe öğrenmek isteyen yabancıların ve yabancı dil öğrenmek isteyen herkese dil öğretmek ve bu doğrultuda eğitim-öğretim, araştırma, inceleme, uygulama ve yayın faaliyetlerinde bulunmak ve bu faaliyetleriyle ilgili alanda yapılan ve yapılacak olan çalışmalara öncülük etmektir.¹³ Ankara TÖMER'in ardından yıllara yayılmış bir şekilde günümüze değin pek çok TÖMER kurulup yabancı dil olarak Türkçe'nin öğretiminde önemli roller üstlenerek faaliyetlerine devam etmektedir.

¹³ Bakınız: <http://tomer.ankara.edu.tr/hakkimizda/>.

İstanbul Üniversitesi bünyesinde 2000 yılında kurulan Dil Öğretim Merkezi (DİLMER), yabancı dil öğretimiyle beraber Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesine yönelik faaliyetlerine devam etmektedir.

Yunus Emre Vakfı; Türkiye'yi, Türk dilini, tarihini, kültürünü ve sanatını tanıtmak; bununla ilgili bilgi ve belgeleri dünyanın istifadesine sunmak; Türk dili, kültürü ve sanatı alanlarında eğitim almak isteyenlere yurt dışında hizmet vermek; Türkiye'nin diğer ülkeler ile kültürel alışverişini arttırıp dostluğunu geliştirmek amacıyla 05.05.2007 tarihli ve 5653 sayılı kanunla kurulmuş bir kamu vakfıdır.

Yunus Emre Enstitüsü ise vakfa bağlı bir kuruluş olarak bu kanunun amaçlarını gerçekleştirmek üzere yurt dışında kurduğu merkezlerde yabancılara Türkçe öğretimi çalışmalarının yanı sıra ülkemizin tanıtımı amacıyla kültür ve sanat faaliyetleri yürütmekte, ayrıca bilimsel çalışmalara destek vermektedir.

Faaliyetlerine 2009 yılında başlayan YEE'nün yurt dışında 40'dan fazla kültür merkezi bulunmaktadır. Kültür merkezlerinde verilen Türkçe eğitiminin yanı sıra, farklı ülkelerdeki eğitim kurumlarıyla yapılan iş birlikleri ile Türkoloji bölümleri ve Türkçe öğretimi desteklenmektedir. Kültür merkezleri aracılığıyla Türkiye'nin kültür ve sanatını tanıtmak amacıyla birçok etkinlik düzenlenmekte böylece ulusal ve uluslararası etkinliklerde Türkiye temsil edilmektedir.¹⁴ YEE, adını Türkçeyi en iyi kullanan ozanlardan biri olan Yunus Emre'den alarak modern bir çizgide dil eğitimi vermeyi amaçlamaktadır. Yukarıda belirtilen amaçlar doğrultusunda faaliyetlerine devam eden enstitü Türkçeyi öğretme konusunda en etkili çalışan kuruluşların başında gelmektedir.

Türkçe öğretimi çalışmaları bu çabalarla sınırlı kalmamış ve 1990 yılından itibaren üniversitelerde akademik çalışmalara da konu olmuştur. Buna bağlı olarak Dokuz Eylül Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi gibi köklü üniversitelerde "Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi" programları açılmıştır. Bu üniversitelere zamanla yenileri eklenmiş olup Mayıs 2017 tarihi itibarıyla farklı üniversiteler bünyesinde iki doktora ve sekiz yüksek lisans programı mevcuttur.¹⁵

Suriye'deki iç savaş nedeniyle ülkemizde milyonlarca Suriyeli misafir bulunmaktadır. Suriyeli vatandaşların barınma, yeme-içme, giyim ve eğitim gibi temel

¹⁴ Bakınız: <http://www.yee.org.tr/tr/yunusemreenstitusu>, (son giriş: 02.12.2017).

¹⁵ Daha fazla bilgi için: http://www.dilbilimi.net/yabanci_dil_olarak_turkcenin_o.

ihtiyaçlarının karşılanması için pek çok proje geliştirilip uygulanmaktadır. Eğitim alanında da benzer projeler bulunmaktadır. Bunlardan en kapsamlısı olanı Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi projesidir. Bu proje; Millî Eğitim Bakanlığı ile AB Türkiye Delegasyonu arasında Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler için Mali İmkân anlaşması (FRIT) çerçevesinde imzalanan sözleşme ile Suriyeli çocukların Türk Eğitim Sistemine entegrasyonunda Millî Eğitim Bakanlığının faaliyetlerini desteklemeyi amaçlayan bir projedir. Proje kapsamında Suriyeli öğrencilere anadil ile eğitim-öğretim görme faaliyeti dışında yabancı dil olarak Türkçe de öğretilmektedir.¹⁶

3.1.1. Yunus Emre Enstitüsü, Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonu Projesi ve Türkçe Öğretim Merkezi Yönetmelikleri

- a) Yurtdışında ve yurtiçinde Türkçe öğretmek, Türkiye'yi ve Türk Kültürünü tanıtmak amacıyla şubeler açmak, yabancılara, yurtdışındaki Türk çocuklarına ve diğer isteklilere Türkçeyi öğretmek,
- b) Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin yaptığı ikili anlaşmalar çerçevesinde Dışişleri Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Üniversitelerin ilgili birimleri ve diğer kamu kurum ve kuruluşları ile ortak eğitim, öğretim, araştırma, uygulama ve yayın faaliyetlerinde bulunmak,
- c) Millî Eğitim Bakanlığı ve ilgili Bakanlıklar tarafından yurtiçinde ve yurtdışında Türkçeyi öğretmek için görevlendirilen öğretim elemanları ve öğretmenler için kurslar açmak, staj yaptırmak, görev yapacağı ülke ile ilgili tanıtıcı ve rehber yayınlar hazırlamak,
- ç) Türkçeyi daha iyi şekilde öğretmeyi, Türkiye'yi ve Türk Kültürünü en güzel şekilde tanıtmayı teşvik amacıyla yurtiçi ve yurtdışındaki öğretim elemanlarına ve öğretmenlere ödüller vermek,
- d) Ana dil olarak Türkçe'nin eğitimi ve öğretimi konusunda programlar hazırlayıp yöntemler geliştirmek, bu konu ile ilgili yurtiçi ve yurtdışındaki çeşitli kurum ve kuruluşlarla koordineli çalışmalar yapmak,

¹⁶ <https://pictes.meb.gov.tr/izleme/>, (son giriş: 03.12.2017).

- e) Üniversitelerdeki Türk Dili ve Edebiyatı ile Filoloji Bölümlerinde uygulanan dil öğretimi metotlarını geliştirebilmek için çalışmalarda bulunmak,
- f) İlgili kurum ve kuruluşlarla iş birliği yaparak, Türkçeyi öğreten ve Türkiye'yi tanıtan film, videokaseti, bantlar hazırlamak, kitaplar ve broşürler yayınlamak, yayınlamak,
- g) Üniversitelerdeki Türk Dili ve Edebiyatı Bölümleri ile benzer birimlerin son sınıf öğrencilerine ve mezunlarına meslekî tecrübeye yönelik uygulama programları düzenlemek,
- h) Türk Dili öğretiminin daha verimli hale getirilebilmesi için Türkçe ile yabancı diller arasında karşılaştırılmalı çalışmalar yapmak,
- ı) Dil öğretimi metotları ile ilgili araştırma ve uygulamalar yapmak,
- i) Yurtdışında yaşayan Türk çocuklarına, Türk Dilini gereği kadar öğrenebilmeleri için kısa süreli uyum kursları düzenlemek,
- j) Çeşitli dillerde çeviriler yapmak ve bu konuda kamu kurum ve kuruluşlarıyla ilişkide bulunmaktır.
- k) Geçici koruma altındaki Suriyeli vatandaşların Türkiye'deki eğitime erişim sağlamalarına katkıda bulunmak.

YEE, TÖMER ve PICTES'nin amaç kısımlarından derlenen bu başlıklar, genel itibarıyla yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin medyada yer bulduğu ana başlıkları oluşturmaktadır. Faaliyetlerini bu başlıklar doğrultusunda sürdüren kurum ve kuruluşların medyaya yansması ise bir söylem oluşturmaktadır. Bu söylemsel yapıları araştırıp medyaya nasıl yansıdıklarını, hangi yönlerinin ön plana çıkarıldığını, vurgulanan mesajları bulmak ise bu tezin problemidir. Tezin uygulama kısmında yabancı dil olarak Türkçe öğretimiyle ilgili söylemsel yapılar kategorize edilip örneklendirilecektir.

3.2. Medya ve İdeoloji

Medya, her türden sözlü, yazılı, basılı, görsel metin ve imgeleri içeren çok geniş iletişim araçlarını kapsayan bir kavramdır. Bu kavramın içine gazeteler, dergiler, kitaplar, broşürler gibi basılı, televizyon, sinema gibi görsel-ışitsel ve radyo gibi işitsel

kitle iletişim araçları girmektedir. Günümüzde bu kavrama internet, billboard benzeri yenileri de eklenmiştir (Nalçaoğlu, 2003, s. 44).

Daniel Katz, Graeme Burton ve Denis McQuail'e göre, medyanın beş temel işlevi vardır. Bunlar; bilgilendirme, kültürel devamlılık, toplumsallaştırma, kamuoyu yaratma, eğlendirmedir (aktaran Mora, 2008, s. 79). Ancak günümüzde medyanın bu işlevleri, salt birey ve toplum faydasını gözeterek yerine getirdiği şüphelidir. Zira günümüz dünyasında medya kendi yayın politikası, ulusal çıkarları, yakın olduğu politik grubun çıkarları, vb. pek çok nedeni de içinde barındırarak yayın yapan kitle iletişim araçlarının tamamını kapsamaktadır.

İdeoloji kavramı dil ve kültür kavramları gibi pek çok tanımı yapılan ve üzerine söz söylenen kavramların başında gelmektedir. İdeoloji kavramını ilk olarak 1976 yılında Fransız filozof Destutt de Tracy kullanmaktadır. Düşünceleri inceleyecek bir bilim dalı tasarlayan Tracy, Fr. 'İdee' (düşünce, inanış, kanı) sözcüğünden ideology sözcüğünü türetmektedir. Althusser'e göre, ideoloji sözcüğüyle düşüncelerin oluşuna ilişkin bir kuram geliştirmek amacıyla bu ismi kullanmışlardır (2016, s. 75).

Aydınlanma çağında düşünceleri inceleyen bilim anlamında kullanılan ideoloji kavramına zaman içerisinde pek çok yeni anlamlar yüklenmiş ve bu anlamların pek çoğu kavramın olumsuz algılanmasına yönelik tanımlamalar olmuştur. Göstergibilim, edebiyat ve toplum alanlarında çalışmaları olan Roland Barthes ideoloji kavramını 'eğer bütün bilgiler, bütün halk konuşmaları bir araya getirilirse bu konuşma bir canavara dönüşür ve bu canavara ideoloji denir' şeklinde tanımlamaktadır (Yıldız & Günay, 2011, s. 155).

Güncel sözlüğe göre ise; siyasal veya toplumsal bir öğreti oluşturan, bir hükümetin, bir partinin, bir grubun davranışlarına yön veren politik, hukuki, bilimsel, felsefi, dinî, moral, estetik düşünceler bütünü¹⁷ anlamlarına gelecek şekilde kullanılmaktadır.

Modern düşünürler de ideolojiyle ilgili yeni tanımlar yapmış ve kavrama derinlik kazandırmışlardır. Eagleton (2015, s. 52-55), ideoloji kavramını kabaca, gittikçe daha da belirginleşen altı farklı tarzda tanımlamaktadır. Bu tanımlamalardan ilkini, toplumsal yaşamdaki fikir, inanç ve değerleri üreten genel maddi süreç olarak

¹⁷ http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=%C4%B0DEOLOJ%C4%B0, (07.12.2017).

değerlendirdiği kültür kavramına, ikincisini toplumsal açıdan önemli bir grup veya sınıfın içinde bulunduğu durumu ve hayat-deneyimlerini simgeleyen (doğru veya yanlış) inanç ve fikirlere karşılık olarak gördüğü dünya görüşü kavramına dayandırmaktadır.

Eagleton'un üçüncü, dördüncü ve beşinci tanımı bir bütün olarak değerlendirilebilir. Kendi çıkarlarını gözeten toplumsal güçlerin, bir bütün olarak toplumsal iktidarın yeniden üretilmesinde merkezi önem taşıyan meseleler üzerinde çatıştığı ve çarpıştığı söylemsel alan olarak değerlendirip söylem kavramına yakınlaştırdığı üçüncü tanımı, eyleme yönelik söylem olarak açıklamaktadır. İdeolojinin dört ve beşinci tanımı da üçüncü tanımda vurgulanan çıkar gruplarının belirli bir egemen toplumsal grubun içine hapsedilmesine bağlı olarak bu tür egemen ideolojilerin yöneticilerinin isteklerine uygun tarzda bir toplumsal birlik sağlanmasına yardımcı oldukları ve ideolojinin, basit bir fikirlerin yukarıdan zorla benimsetilmesi meselesinden çok bağımlı kılınmış sınıf ve grupların vs. suç ortaklığını sağlama alma meselesi olduğu varsayımlarını içermektedir. İdeolojinin beşinci tanımı dördüncü tanımı sadeleştirir niteliktedir; bir yönetici grup veya sınıfın çıkarlarını, özellikle ikiyüzlülük ve çarpıtma yoluyla meşrulaştırmaya yardımcı olan fikir ve inançları simgelemektedir. Altıncı ve son tanımda ise; yanlış veya aldatıcı inançların bir egemen sınıfın çıkarlarından değil, bir bütün olarak toplumun maddi yapısından kaynaklandığı şeklindedir.

Eagleton'un bu tasnifi en kapsamlı ideoloji tasniflerinden biri sayılmaktadır. Ancak ideoloji kavramını kapsayıcı ve bütüncül bir şekilde tanımlamak veya net ve belirgin bir alanla ilişkilendirmek mümkün değildir. Eagleton (2015, s. 17), İdeoloji yapıtında kavramla ilgili düşüncelerini dile getirirken, ideoloji kavramına yönelik tanımları şöyle değerlendirmektedir; "Şimdiye kadar hiç kimse ideolojinin tek ve yeterli bir tanımını yapamamıştır ve bu anlamda bu kitap da bir istisna oluşturmayacaktır." Bu açıklama günümüzde de geçerliliğini korumaktadır.

Yine de kavramın kökensel serüveninden bugüne ideoloji kavramını dört başlık altında toplamak mümkündür: Siyasal düşünce olarak ideoloji, inançlar ve normlar olarak ideoloji; dil, semboller ve mitler olarak ideoloji ve seçkin gücü olarak ideoloji (Eatwell'dan aktaran Öntaş, 2014, s. 163). Bu sınıflandırma ideolojinin disiplinlerarası bir kavram ve çalışma alanı olduğunu ortaya koymaktadır.

İdeolojiler günümüzde çok çeşitli yollarla yayılmaktadır. Bireyler, cemaatler, yazılı ve sözlü birçok materyal ideolojilerin yayılmasında etkilidir. Radyo, televizyon ve son olarak internetle beraber yeni bir boyut kazanan kitle iletişim, ideolojilerin yayılmasında kullanılan en etkili araçlardır. Bugün ideolojilerin en belirgin izlerini medya yoluyla takip edebilmekteyiz.

Günümüzde ideolojilerinin yayılmasını isteyen çıkar grupları buna bağlı olarak kendi çizgilerinde yayın yapacak medya kuruluşlarıyla yakınlaşmakta veya iş birliği içine girmektedir. Bu iş birliği sonucu medya, haber ve haber dışı pek çok sunum biçimiyle ideolojilerin yayılmasına öncülük etmekte ve bu süreçte birçok söylem kalıbı geliştirmektedir.

Toplum ve toplumsal olanla yakından ilgili olan kitle iletişim araçları birer dönüştürme aracına dönüşürken toplumsal olanı alır, onu yeniden şekillendirir ve devamında yeni ürünlere dönüştürür. Medyanın en büyük gücü burada kendini hissettirmektedir. Bu güç; değiştirebilme ve yeniden üretebilme gücüdür (Durgun & Yaman, 2017, s. 40-41).

Haberde ideolojiyi fark edebilmek için dile hâkim olmak gerekmektedir. Çünkü ideolojilerin kullandığı dilsel öğeler, sözcükler, sözcüklere yüklediği anlamlar birbirinden farklıdır. Hatta Oliver Reboul'a göre 'kendine özgü bir dili ve sözcük dağarcığı olmayan ideoloji yoktur' (Yıldız & Günay, 2011, s. 155). Böylece haberde ortak bir dil oluşturulmakta ve kitleleri ikna eme, yönlendirme veya propaganda amaçlı bir atmosfer yaratılmaktadır.

3.2.1. Milliyetçi İdeoloji Söylemi

Yirminci yüzyıldan günümüze en etkili ideolojilerin başında milliyetçilik gelmektedir. Kökensel olarak Fransız devrimine dayanan milliyetçilik, günümüze değin çağlara, siyasal rejimlere, iktisadi ve toplumsal yapılara göre farklılaşan bir modellenme ve uyarlanma süreci geçirmiştir (Anderson, 2017, s. 26-176).

Sözlük anlamı¹⁸ “maddi ve manevi açılardan millet ve ülkesinin çıkarlarını her şeyin üstünde tutma anlayışı” olan milliyetçiliğin pek çok tanımı yapılmaktadır. Milliyetçiliği, hayali bir cemaat olarak tanımlayan Anderson, akrabalık, din gibi olgularla yakından ilişkilendirerek cemaat üyelerinin kendilerinden önce yaşamış kişilerle olan bağlarını akrabalık ve himaye bağları olarak tasavvur etmektedir (Anderson, 2017, s. 20-21). Milliyetçiliğin, ulusların kendi öz-bilinçlerine uyanma süreci olmadığı görüşünü savunan Ernest Gellner, ulusların var olmadığı yerde onları icat ettiğini vurgulayıp bu icadı ‘uydurma’ ve ‘sahtekârlık’ ile beraber değerlendirmektedir (Anderson, 2017, s. 2021).

Değişken bir görüngenü olan milliyetçilik, bukalemun gibi bulunduğu ortamın rengine bürünerek farklı ideolojilerle iş birliği yapabilmektedir. Dolayısıyla milliyetçilik gibi çok boyutlu bir olguyu tek bir değişkene bağlı olarak açıklamaya çalışmak indirgemecilik olacaktır (Özkırmılı, 2013, s. 275-276). Zaman ve mekâna bağlı olarak kendini güncelleyen bir kavram olan milliyetçiliği tanımlamak ve anlamak için kavramı oluşturan söylemsel yapılar yani milliyetçi söylemlerin analizinin yapılması kavramla ilgili daha belirgin kanaatler oluşturacaktır.

Milliyetçilik; ‘her şeyden önce bilincimize bir şekil veren, dünyayı anlamlandırmamızı sağlayan bir söylem; başka bir deyişle, toplu kimliklerimizi belirleyen, günlük konuşmalarımızı, davranış ve tutumlarımızı yönlendiren bir görme ve yorumlama, bir algılama biçimi’ olup milliyetçi söylemin üç temel özelliği bulunmaktadır (Özkırmılı, 2013, s. 285-286):

1. Millet her şeyden önce gelmekte, milletin çıkar ve değerleri diğer tüm çıkar ve değerlerden üstün sayılmaktadır.
2. Milliyetçilik söylemi, milleti tek meşruiyet kaynağı olarak görmekte ve burada kastedilen yalnızca siyasi meşruiyet olmayıp ‘millet adına hareket etmek’ normal koşullar altında hoş görülmeyecek hatta suç sayılabilecek pek çok davranış ve eyleme göz yumulmasını sağlamaktadır.
3. Milliyetçilik söylemi, dünyayı ikili kategorilere ayırır, biz ve onlar, dostlar ve düşmanlar gibi. Başka bir deyişle kimlikler ve karşı-kimlikler üretip ‘bizi’

¹⁸http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5aad9d7c109031.22641344 <son giriş: 01.03.2018>.

‘ötekilere’ göre tanımlamakta ve kendinden bir türlü emin olamadığı için de bu ayrımı hep canlı tutmaktadır.

Bir ulusun üyelerinin büyük bir aile olduğu tezini ön plana çıkaran milliyetçi söylem, bu aile üzerinden bir kimlik inşa etme çabasıdır. Bu inşa sürecinde milliyetçilik, bir ‘biz’ oluşturma ve sürdürme ideolojisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak ‘biz’in yaratılması beraberinde ‘öteki’ ya da ‘ötekiler’in yaratılmasına da yol açmaktadır. ‘Ötekiler’ hem içeride hem dışarıdadır. Dışarıdakiler diğer milletler, içeridekiler ise kimi zaman farklı kültürel özelliklere sahip ‘azınlıklar’ ya da herhangi bir nedenle–kimi zaman yeterince ‘gelişmemiş/aydınlanmamış’ olmalarından dolayı–milliyetçi projenin önünde engel oluşturanlardır (Kerestecioğlu, 2016, s. 319).

Milliyetçilik söylemi, ‘biz’ kavramını dil ve kültür çatısı altında; millî birlik, millî kimlik, kardeşlik gibi kavramlarla desteklemekte ve bu kavramların kamusal kullanımını mümkün olduğunca yaygınlaştırmaktadır. Böylece topluluğun bu kavramlar etrafında kenetlenmesini sağlayıp büyük ailenin kimliğini oluşturmayı amaçlamaktadır. Milliyetçi topluluk, öteki ulusları takip ederek kendi uluslarının milliyetçi kodlarını oluşturmakta ve evrensel bir ideoloji olan milliyetçiliğe eklemektedir. Bu yüzden milliyetçilik, belirli özel bir dil, hissiyat ve sembolizm unsurlarıyla genişletilerek milli kimlikle yakından ilişkilendirilmelidir (Smith, 2014, s. 8).

Milliyetçilik, değişen derecelerde ve farklı biçimlerde sivil ve etnik unsurlar barındırmaktadır. Kimi zaman sivil ve belli bir toprağa ait unsurlar hakimken, kimi zaman da etnik ve yerli unsurların öne çıktığı görülmektedir. Milliyetçiliğin bir icadı olan milli kimliğin temel özellikleri; 1) Tarihi bir toprak/ülke, ya da yurt, 2) Ortak mitler ve tarihi bellek, 3) Ortak bir kitlesel kamu kültürü, 4) Topluluğun bütün fertleri için geçerli ortak yasal hak ve görevler, 5) Topluluk fertlerinin ülke üzerinde serbest hareket imkânına sahip oldukları ortak bir ekonomi şeklinde sıralamak mümkündür (Smith, 2014, s. 31-32). Milli kimlik sadece toprak, vatan ve ekonomi kavramlarıyla açıklanamaz. Milli kimliği etnik temele dayandıran yaklaşım, millet düşüncesinde ‘soy’u öne çıkartmaktadır. Söz konusu bu yaklaşım, milleti ise hayali bir ‘üst aile’ olarak görmektedir. Etnik kökene dayalı bu yaklaşımda; soy bağları, yerli kültür, dil, adet ve gelenekler milli kimliğin önemli unsurları olarak değerlendirilmektedir (Smith, 2014, s. 29-30). Bu tarz bir yaklaşımda milli kimliği oluşturan tarihi arka plan temel unsurdur. Tarihe atfedilen birçok kavram, figür, imge ve anlatı söylemsel yapının inşasında kullanılmaktadır. Milli kimliğe şekil veren sivil ve etnik unsurların dozajını

ideolojik kaygılar belirlerken milliyetçi söylem bu ideolojilerin kurgu ve yeniden üretim düzeyinde yer almaktadır.

Milli kimliği oluşturan en önemli unsurlardan birisi yurt kavramıdır. Herhangi bir toprak parçası olmayan yurt; tarihi bir toprak ve halkın beşiğidir. Yurt, tarihi bellek ve çağrışımların mekânı haline gelmekte ve ‘biz’in bilgelerinin, azizlerinin, kahramanlarının yaşadıkları, çalıştıkları, dua edip savaştıkları bir yer olarak varolmaktadır (Smith, 2014, s. 24-25).

Milli kimliğin şekillendiği ve inşa sürecinde yapılandığı kavramlardan bir diğeri de milli kültürdür. Anderson, milliyetçiliğin bilinçli olarak benimsenmiş siyasi ideolojilerle değil kendisini önceleyen ve onlardan kaynaklanmış olan büyük kültürel sistemlerle ilişkilendirilip incelenmesini savunmaktadır (2017, s. 26). Anderson’la paralel bir görüşte olan Gellner, milliyetçiliğin kültürel bir proje olduğuna dikkat çekmekte ve milliyetçiliğin siyasi birlikle kültür birliğini çakıştırma projesi çerçevesinde farklı halk kültürlerinden tekil bir üst kültür yaratma çabası olduğunu düşünmektedir (aktaran Sirman, 2008, s. 228).

Milliyetçiliği oluşturan bileşenler söylemsel pratikte yer bulmak için şehirleşmiş yüksek teknoloji toplumlarda yeni araçlara başvurmaktadır. Günümüzde bu görevi en ön sıradan üstlenen modern kitlesel medya; bir yandan popüler ideolojileri standartlaştırıp homojenleştirip dönüştürebilen bir yapı olarak işlev görürken diğer yandan devletler ve özel çıkar sahipleri tarafından kullanılabilir. Medyanın bu kullanışlılığı milli sembollerini bireylerin özel ve yerel yaşantısının bir parçası haline getirerek kamusal ve milli alanları arasındaki ayrımı yıkmaya noktasında maksatlı propagandadan daha etkili olmaktadır (Hobsbawm, 2018, s. 170).

Medya, milliyetçi söylemin üretimi ve dönüşümü faaliyetinin kurgulanıp temsil edildiği en büyük ve en işlevsel alanların başında gelmektedir. Toplum nezdinde en ilgi çekici anlatılardan biri olan haberler, başta siyasiler olmak üzere her türlü güç/iktidar erkinin pratiğini milliyetçi söyleme bürüyerek yeniden üretip toplumda yaygınlaşmasını sağlamaktadır.

Medya, dünyanın milletler veya milli/ulus devletlere bölünmüş sisteminde kendi hitap ettiği kitleyle alakalı olayları haberleştirirken, bir millete ait olma durumunu doğallaştırarak varlığını milliyetçi bir retorik içerisinde yeniden üretmektedir. Bu yeniden üretim pratiğinde haberlerin başta sınıflandırılması, biz ve öteki ayrımı, küçük

dil alışkanlıkları, ulusların aktörleştirilerek sunulması milliyetçi retoriğin söylem pratiklerini oluşturmaktadır (Durur, 2011, s. 47).

3.3. Kültür Aktarımı ve Dil

Dil, insanoğluluyla beraber varolagelen, Aksan'ın (2009, s. 11) tabiriyle; “büyülü bir varlıktır.” Sesler, semboller, şekiller ve hatta eşyalar iletişimin temeli olan bu süreçte etkin rol oynamıştır. İnsanlar zaman içerisinde bir dizge haline getirdikleri bu sistemli yapıya dil demiştir. Türkiye’de dil deyince akla gelen ilk isimlerden olan Aksan (2009, s. 51) dili şöyle tanımlamaktadır; dil, bir toplumun, ulusun bireyleri arasında anlaşmayı sağlayan yerleşik dizgedir. Bu dizge anlam taşıyan belli ses birleşimlerinden, sözcük ve morfeplerden oluşur.

Modern dilbilimin kurucusu Saussure’e göre dil, bir göstergeler sistemi olup temel görevi düşünceleri ortaya koymaktır. Bulanık ve şekilsiz olan düşünceler ve ses tözleri dilsel ayırım içinde biçime bürünüp çift eklemli bir yapı, bir değerler dizgesi oluşturmaktadır. İşte bu değerler dizgesi dildir (Aksan, 2009, s. 161).

Antik Yunan ve sonrasında gelen pek çok düşünür, dille ilgili tanımlar yapmış ve dilin işlevine yönelik pek çok fikir ortaya atmıştır. Bu fikirler ve tanımlar temelde dilin düşünceyle olan ilişkisi, dilin kültürle olan ilişkisi ve dilin toplumla olan ilişkisiyle ilgili olup dilin farklı açılardan ele alınmasını sağlamıştır.

Dil yalnızca düşünceyi aktaran bir organ olmayıp aynı zamanda düşünceyi şekillendiren ve hatta değiştirebilen yapısıyla bir söylem inşası oluşturmaktadır. Düşünce ile dil arasında diyalektik bir belirlenim ilişkisi gören Humboldt’a göre; ‘düşünce ve dilin birbirine karşılıklı bağımlılığı, dillerin asıl olarak bilinen hakikati anlatmanın aracı olmadığını, bunun çok ötesinde daha önce bilinmeyen hakikati keşfetmenin aracı olduğunu’ ortaya koymaktadır. Bundan dolayıdır ki, diller arasındaki fark, ‘seslerin ve göstergelerin arasındaki fark değil, dünya görüşleri arasındaki farktır’ (aktaran Kula, 2012, s. 42). W. Humboldt, dili toplum veya ulusal bir ürün olarak görmektedir. Ancak bunu da bireyin özünde gelişen toplumsallığa bağlamaktadır. Bireyin kendi içerisinde barındırdığı yetkinleşme arzusu ve insana özgü her şeyin toplumsallık içerisinde geliştirilebilir olması dilin bir aktarım unsurundan ziyade biçimlendirici bir işlevi olduğunu göstermektedir. Bu görüş Saussure’nin (2001, s. 51);

“Bir ulusun töreleri dilini etkiler, öte yandan ulusu yaratan büyük ölçüde dildir.” görüşüyle benzerlik göstermektedir.

İnşa sürecinde sahip olduğumuz pek çok şey, nesilden nesile aktarılan bilgi ve kültür birikiminden oluşmaktadır. Latince, *colere*, sürmek, ekip-biçmek; culture ise ekin anlamında kullanılmıştır (Güvenç, 2015, s. 122). Türkçeye de ekin anlamıyla geçen kültür kavramının birden çok tanımı yapılmıştır. Kültürle ilgili tanımların hemen hepsinde insan, birikim, dil ve aktarım kavramları ön plana çıkmaktadır. Bu da bizi kültürün dille ne kadar benzeştiği tezine götürmektedir. Kültür göstergebilimi deyince akla gelen ilk isim olan Yuri Lotman (Dindar, 2012, s. 114-116), kültürü ikinci bir dil olarak tanımlayarak kültürel süreçleri dil gibi ele almaktadır. Kültürü insanların bir eylemi olarak gören Lotman, bu eylemlerin kendiliğinden olup insanın doğasını yansıttığını vurgulamakta ve kültürün toplum içinde belli bir düzeni yansıttığını dile getirmektedir. Böylece kültür her yönüyle dile dahil olmaktadır.

Antropolog Ralph Linton; ‘kültür biyolojik olarak kalıtım yoluyla aktarılmaz, öğrenilir’ demektedir. Bu yüzden insanlığın ‘toplumsal kalıtımı’ olarak adlandırdığı kültürün içinde büyüyerek öğrenildiğini dile getirmektedir (Haviland, Prins, Walrath, & McBride, 2008, s. 113). Günümüzde kültürel erozyon her ne kadar had safhada olsa da her toplumun kültürel imge, inanış, değer vb. göstergeleri birbirinden farklıdır. Bu göstergeler, toplumların kimlik ve karakterini oluşturup dil yoluyla geleceğe taşımaktadır. Bu bağlamda bir toplumu anlamak ve dilini tam anlamıyla öğrenebilmek için o toplumun kültürünü de bilmek gerekmektedir.

Kültürün anlamı ve önemine vurgu yapan Lévi Strauss; bir kültürü anlamaya çalışmak, yabancı bir dili öğrenmeye benzer; çünkü anlamaya veya öğrenilmeye çalışılan, daima bize yabancı olan ve kavranamaz görünen yeni bir ‘anlam dünyası’dır. Bir kültürü anlamak, ‘biz ve onlar’, ‘uygar ve ilkel’, ‘rasyonel ve irrasyonel’, ‘yazılı ve sözlü’, ‘yetişkin ve çocuk’ gibi naif ve yanıltıcı dikotomiler serisini dikkate almaksızın, kendisine anlam bahşeden yapıyı ve bu yapı içindeki anlam üreten unsurlar arası ilişkileri anlamaktır. Bu ilişkiler toplumun dilidir ve dil olarak kültürü oluşturur. Çünkü kültür, fiziki dünyanın bir temsilidir; dilin inşa ettiği anlam evreni içinde, yerkürenin dünyaya dönüşmesidir. Kültür; hikayelerde, mitlerde, masallarda, tasvirlerde, teorilerde, atasözlerinde, sanat eserlerinde, ritüellerde dile getirerek fiziki gerçekliğe anlam verme tarzıdır (2013, s. 15-16).

Dil ile bu denli iç içe olan kültür, dil öğretimi alanında da göz ardı edilmemiştir. Kültür ve dil konusunda çalışmalarıyla bilinen Brooks (aktaran Ökten & Kavanoz, 2014, s. 848), kültürün, yabancı dil yeterliliğinin tamamlayıcı bir parçası olması gerektiğini dile getirmektedir. Peck ise yabancı dil eğitiminin, kültür çalışması olmadan kusurlu ve eksik olacağını savunmaktadır. Anadil konuşucusu, içinde doğduğu toplumda bu süreci doğal olarak yaşarken yabancı dil öğrenen biri için bu durum pek geçerli değildir. Çünkü dil öğretiminde kültür aktarımı-dilin konuşulduğu yere gidilme imkânı kısıtlı ve masraflı olduğu için-genellikle dil yoluyla sınıf ortamında sağlanmaktadır. Bu yüzden kültür aktarımında seçilen materyaller çoğunlukla şarkılar, atasözleri, deyimler, oyunlar vb. dilsel öğeler olmaktadır.

Kültürel aktarım sürecinde seçilen materyal ve göstergeler, aktarıcı veya öğreticinin bakış açısı, düşünce dünyası vb. birçok bireysel ve toplumsal süzgeçten geçirilerek çevrilip öğretilmektedir. Bu durum, kültür aktarımında söylemsel bir inşa süreciyle karşı karşıya kalındığını göstermektedir. Zira başka dile çevrilen kültürel yapılar içerisinde tarihsel, ideolojik, sosyal ve toplumsal düşünce, yargı ve inanışları da barındırmaktadır.

3.4. Haber ve İnternet Haberciliği

Haberle ilgili yapılan tanımlara baktığımızda iletişim kurma ve aktarma vurgularının ön plana çıktığını görmekteyiz. Örneğin Yüksel ve Gürcan'ın (Erkan & Gürcan, 2001, s. 3) “...ilk insanlarda hırıltılar ve işaretlerle gerçekleştiği, daha sonra atlı habercilerle devam ettiği, yazının icadıyla dolaylı haberleşme şekline dönüştüğü ve uygarlığın evrimine paralel bir seyir izleyerek önce el ilanı basımını, sonra da teknik, ekonomik, sosyal, hukuki ve kültürel olanaklardan yararlanarak, çağdaş basını ve daha sonra geniş çapta elektronik imkânları da eklemesiyle medyayı oluşturduğu...” medyanın gelişimini özetlediği bu tanım haber kavramının da insanla paralel bir gelişim süreci izlediğini ve bu süreçte dönüşerek tanımlanageldiğini göstermektedir.

Bir olayın haber değeri taşıması sürecinde üç ölçütü ön plana çıkarmaktadır; güncellik, olayların anlamı ve ilgi. Bunlardan güncellik; haberin tazeliği ve yeniliğiyle ilgiliyken, olayların anlamı; olayın kendisiyle ilişkili olup zaman ve mekân içindeki etkisiyle ölçülmektedir. İlgi ölçütü ise daha karmaşık olup bir olayın güncelliği ve

anlamıyla doğrudan ilişkiliyken dolaylı olarak yer, zaman ve kişi kavramlarına da bağlıdır (Gaillard, 1991, s. 30-34).

Van Dijk'a (Binark, 2007, s. 5) göre; 'Yeni medya kavramsallaştırmasıyla, geleneksel medyadan (gazete, radyo, televizyon, sinema) farklı olarak, dijital kodlama sistemine temellenen, iletişim sürecinin aktörleri arasında eş anlı ve çok yoğun kapasitede, yüksek hızda karşılıklı ve çok katmanlı etkileşimin gerçekleştiği multimedya biçimselliğine sahip iletişim araçları kastedilmektedir.' Bu şekilde tanımlanan yeni medyanın temel taşlarından biri olan internet haberciliğinin kökenini Gürcan (1999, s. 18), televizyonlardaki teletex yayınlarına dayandırmaktadır. İnternetin yaygınlaşmasıyla beraber gazeteler ve haber ajansları da hızlı bir şekilde bu duruma uyum sağlayarak internet haberciliğinin gelişmesini sağlamışlardır.

Geleneksel medyanın özellikleri; tek yönlülük, eşzamanlılık ve geniş kitlelere yayılmazdır. Yeni medyanın temel özellikleri ise etkileşimlilik/iki yönlülük, eşzamansız (asen kron) olabilme ve kitesizleştirilmedir (Rogers'dan aktaran (Geray, 2003, s. 18). Bu tanımın yeni medya haberciliğinin temel taşı olan internet haberciliğine yansması ise, dönüt sağlayabilme, karşılaştırılabilme, çok sesli habercilik olanağı sağlama gibi toplumun her kesiminin ulaşabileceği bir konumda yer alması şeklinde görülmektedir.

İnternet haberciliği, bilgiye ulaşma, yayma ve iletişim konusunda sunduğu yeni imkanların yanı sıra bilgi ve enformasyonun yeniden üretimi konusunda da aktif bir rol üstlenerek sunum çeşitliliğine olanak sağlamıştır (Çakır, 2007, s. 123). İnternetin haberciliğe sağladığı bu ve benzeri özellikler sayesinde habercilik anlayışı gelişerek dönüşmekte ve birden çok söylem üreterek geleneksel medya dilinde örtük ve belirsiz olan söylem biçimlerini yeni medya olanakları sayesinde daha belirgin ve daha açık bir şekilde okuyucuya sunmaktadır.

İnternet haberciliğiyle beraber habercilik anlayışı da değişmekte ve artık geleneksel manşet, kalıp, haber kurgusu, görsel ve ses kullanımı gibi temel noktalarda farklı bakış açıları geliştirilmektedir. Haberin hızlı bir şekilde yayılması beraberinde özensiz ve araştırılmamış haber metni, abartılı manşet ve başlıklar veya sahte ve alakasız görsel kullanımı gibi sorunlara yol açmaktadır. Bunun temel amacı ise bilinçli olup daha çok okuyucu kitlesini çekme ve tıklanma sayısını arttırmaktır. Haberin hızlı yayılması temelli bu değişim, haberin güvenilirliğini de riske atmaktadır. Bu durumda okurun aktif bir rol üstlenerek haber takibi yaptığı site veya kişilerin güvenilirliğini

kontrol etmesi gerekmektedir. Bu konuda Evers (2010, s. 322-328), genel anlamda bir haberin doğruluğunu üç yolla teyit edilebileceğini belirtmektedir:

İlk olarak özneler arası bir değerlendirme yapılır: kullanıcılar birbirlerini denetler ve birinin yaptığı hata diğeri tarafından düzeltildiğinde hakikat er ya da geç ortaya çıkar. Örnek olarak Wikipedia'ı düşünün.

Bunun dışında “kullanıcı tarafından oluşturulan içerik” editoryal kadro ya da olguların geçerliğini doğrulayan ve olayın iki tarafını da dinleyen profesyonel bir gazeteci tarafından güvenilirlik testine tabi tutulabilir. Bu yol, haber sitesi Ohmynews.com'da uygulanmaktadır.

Ek olarak bir puanlama sistemi oluşturulabilir: kullanıcılar haberlere puan verirler. En yüksek puanı alan haberler sitede en belirgin konuma yerleştirilir.

Günümüzde bunlara ek olarak internet veya geleneksel medyada yer alan haberlerin doğruluğunu araştıran sitelerin varlığı gerçeklik ve güvenlik açısından önemli bir rol üstlenmektedir.

3.5. Haberde Söylemin İnşası

Toplumsal olan her şeyi alıp işledikten sonra tekrar topluma sunma noktasında söylemsel bir sürecin temel aktörü olan medya, her geçen gün gündelik hayattaki etkisini artırmaktadır. İnternetin yaygınlaşması bu etkiyi arttırmakta ve söylem inşasında etkili bir aktör olarak yerini sağlamlaştırmaktadır.

Konuyla ilgili pek çok çalışması olan kültürel çalışmaların önemli isimlerinden Straut Hall, ‘Kitle iletişim araçları, ilk olarak grupların ve sınıfların öbür gruplara ve sınıflara ilişkin bir hayat, anlam, pratik ve değer ‘imgesi’ inşa etmelerinin temelini sağlamaktan, ikinci olarak ise, çağdaş sermaye ve üretim koşulları altında daha karmaşık hale gelen ve bölük pörçük parçalardan oluşan toplumsal totalitenin çoğulcu bir ‘bütün’ olarak kavranabilmesi için gereken imgeleri, temsilleri ve düşünceleri sağlamaktan giderek daha çok sorumlu hale gelmektedir’ şeklinde açıkladığı medyanın bu işlevini ideolojik bir iş üstlenmesi olarak değerlendirmektedir (aktaran Güzel, 2007, s. 186).

Modern iletişim araçları, toplumsal yapılar ve pratikler alanı dışında asla kavramsallaştırılamazlar. Bu araçlar, her geçen gün artan bir şekilde bu alanın bir parçası haline gelmekte ve günümüzde toplumsal alan başta olmak üzere iletişim kurumları ve ilişkilerini tanımlayıp inşa etmektedir. Siyasal alan başta olmak üzere ekonomik ilişkiler, teknoloji ve endüstriyel alanda maddi bir güç haline gelen iletişim kurumları ve ilişkileri kültürel olana hükmetmektedir. İşledikleri toplumsal alan ilişkilerinin ne dışındalar ne de bu ilişkileri tam olarak yansıtmaktadırlar. Bu ilişkilerin inşasına yardım edip onların işleyişine içseldirler (Hall, 2014, s. 85-86).

Haber araştırmalarının çoğu, haberlerin belli anlam çerçeveleri içinde sunulduğunu ortaya koymuştur. Bu çerçeveler, izleyici/okuyucunun haberi anlamasına yardımcı olacak şekilde düzenlenmektedir. Bu kategorik çerçevelendirme, kitle iletişim araçlarına haber sağlayan kaynakların toplumdaki bağlam ve amaçlarını yansıtmaktadır. (McQuail & Windahl, 2017, s. 115).

Her haber içerisinde haberi aktaran ve varsa aktarıcının bağlı olduğu kuruluşun izlerini taşımaktadır. Haberi yapan muhabirden başlayarak, haberin içeriği, haberin toplumdaki karşılığı, haberin üretildiği kurumun yapısı, editöryel süreç, yayın politikası, ekonomik ve politik konjonktür gibi birden çok gücün haber söyleminde etkin rol oynadığı görülebilmektedir. Egemen ideoloji ve değerler sistemi bu söylemsel yapıda yeniden inşa edilirken amaç; okuyucuda bazı duyguları harekete geçirip ikna ve yönlendirme mekanizması canlı tutarak ideolojik inancı pekiştirmektir.

Haberin aktarımındaki söylemsel inşa süreci haber metnine de yansımaktadır. Başta seçilen görsel ve metinde konumlandırıldığı yer olmak üzere metni oluşturan sözcük ve kavramlar, cümle yapısı ve dizilişi, sayfa düzeni, renk, bazı yerlerin vurgulu renklerle yazımı, yazı tipi, büyük-küçük harf kullanımı, noktalama işaretleri gibi birçok unsur söylemin inşasında önemli roller üstlenmektedir. Haber değeri taşıyan her şey, belli kaygılar (ideolojik, ekonomik, politik) doğrultusunda şekillenirken bu unsurlardan yararlanmaktadır.

Dil ve söylem, toplumdaki güç/iktidar ilişkilerinin dayandığı cinsel, etnik, dini farklılıkların yansıdığı bir mücadele alanıdır. Haberde kullanılan dil, seçilen sözcük, farklı belirlenimler içinde oluşan güç/iktidar ilişkilerinin söylem içinde eklemlendiği momentleri yansıtır. Dil içinde mücadele söylemlere ilişkin bir kavram olup sözcüklerin anlamı ve vurgusu söylemleri oluşturur (İnal'dan aktaran Özer, 2011, s. 66).

Haber söyleminin biçimlenmesinde en güçlü anlam nosyonlarından biri imadır. İma, haber dilinin temelini oluşturan cümle yapılarının altındaki ideolojik yönelimi açıklayabilecek en önemli unsurlar arasındadır. İma yoluyla bilginin haberdeki temellerini meydana getiren sözcükler, cümleler ve diğer metinsel unsurlara ideolojik etki yüklenmektedir. Teun van Dijk ‘sözcükler, yan tümceler ve diğer metinsel ifadeler, ancak arka plan bilgi temelinde çıkarsanabilecek kavramlar ya da önermeler ima edebilir. Söylemin ve iletişimin bu özelliği, önemli ideolojik boyutlara sahiptir. Söylenmeyen’in çözümlenmesi, bazen metinde gerçekte söylenenin araştırılmasından daha açıklayıcı olabilir’ düşüncesiyle söylemde ima’nın konumu ve önemine atıf yapmaktadır (2007, s. 170).

Bir olayın haber olarak aktarılmasında yaşanan çeşitlilik, araca göre yaşanan kelime değişiklikleri ve anlam içeriği, üslubu üreten zihinsel arka planla ilgilidir. Seçilen üslup sosyal ve ideolojik etkileri açığa çıkarırken; haber aktörleri ve olaylar, sosyal, iletişimsel durumlar ve gazetecinin fikirleri hakkında bilgi vermektedir. Bu anlamda cümlenin sentaksı da üslubun bir diğer görünüşüdür (Sözen, 2014, s. 122-123). Ayşe İnal bu durumu; “haber medyası, habere konu olan olayları aktarırken çerçevelendirmelerden, tipleştirilmelerden, kalıp yargılardan sıkça yararlanır. Sonuçta, izleyicinin dünyayı algılamakta belli haritalara ve modellere dayanması sorunu ortaya çıkmaktadır” şeklinde değerlendirmektedir (1996, s. 134-146).

Bu tarz bir habercilik, propaganda ve taraf olma özellikleriyle ön plana çıkarak okuyucu kitlesiyle beraber ortak bir söylem paylaşım geliştirmektedir. Böylece söylem kavramının temellerinden olan evrensel gerçekliğin olmayışı, farklı gerçekliklerin varlığı, her söylemin bir gerçeklik inşası olduğu ve söylemlere tekabül eden gerçekliklerin varlığı pratiğe yansımaktadır (Sözen, 2014, s. 9). T. Van Dijk bu durumu; bilgilerimiz, inançlarımız, gün içerisinde okuyup izlediğimiz çok sayıda habere göre biçimlenir şeklinde tamamlamaktadır. Yeni medyanın bu özelliğinin bireyi etkileyip dönüştürmeden ziyade bu etkinin etkileşim ve birlikte bir dönüşüme karşılık geldiğini söylemek doğru olacaktır, şeklinde açıklamaktadır (2007, s. 166).

Şüphesiz bu döngüsel ilişki etkileşimli bir inşa sürecinin bilinçli argümanları arasında yer almakta ve bu açıdan haberlerin toplumun algısına etki eden ve toplumu yönlendiren bir yapıya sahip olduğu ortaya çıkmaktadır. Haber bu yapıyla bir söylem oluşturmaktadır. Söylem çözümlenmesi de haberi içinde barındırdığı güç/iktidar ilişkisiyle inşa edilen bu yapıları çözümlenerek ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır.

3.6. Medyada Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi

Türkiye’de yabancı dil olarak Türkçe öğretimine yönelik akademik ve bilimsel çalışmalar 50 yıldan fazla bir geçmişe sahipken alanla ilgili haberlerin medyada yer bulması yakın bir geçmişe dayanmaktadır. Bu durumun temel sebebi yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin son yıllarda devlet politikası haline gelip devlet destekli kurum ve kuruluşlara yapılan yatırımlarla önem kazanması böylece medyanın ilgisini çekmesi olarak görülmektedir.

Devlet kurumları ve özel kuruluşların öğretici alımları, yabancı öğrenciler için yapılan etkinlikler, yabancı öğrencilerin deneyimleri, Suriyeli öğrenciler, yurtiçi ve yurtdışında açılan yeni öğretim merkezleri, öğrencilere sağlanan burs ve barınma imkanları gibi pek çok konu medyada haber olarak yer almaktadır.

Medya kuruluşları konuyla ilgili haberleri kendi haber politikaları, ideolojik kaygıları, bakış açıları gibi süzgeçlerden geçirdikten sonra haberleştirmektedir. Medya konuyla ilgili haberleri; ülke gündemini meşgul eden sorun ve konularla ilişkilendirerek ya da ideolojik kaygılarla harmanlayıp sunmaktadır. Bu sayede okuyucuyu etki altına alıp yönlendirmek istemektedir.

3.6.1. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimiyle İlgili İnternet Haberlerinde Yer Alan Söylemlerin Tematik Sınıflandırması

Medyada Türkçe öğretimiyle ilgili yer alan haberler, çoğunlukla Türkçe öğretimiyle ilgili çalışma ve faaliyet yürüten kurum, kuruluş ve derneklerin düzenlediği organizasyon, etkinlik ve faaliyetlerin haberleştirilmesine dayanmaktadır. Bu haberler dışında Türkçe öğretimine yönelik tanıtım, Türkçe öğretimiyle ilgili düzenlenen konferans, sempozyum gibi üniversite bünyesinde düzenlenen akademik çalışmalar da haberleştirilmektedir.

İnternette yer alan birçok haberin incelenmesi sonucu, bu haberler çerçevesinde birden çok söylem teması tespit edilmiştir. Tespit edilen bu söylem temaları; ideolojik, politik ve ekonomik kaygılar çerçevesinde inşa edilmektedir. Bu çerçevede inşa edilen

söylemler, farklı başlıklar altında; ikna, yönlendirme ve etkileme amaçlı unsurlardan oluşmaktadır.

Türkçe öğretimiyle ilgili internette yer alan haberlerin incelenmesi sonucu tespit edilen söylem temaları aşağıdaki başlıklar altında listelenmiştir;

1. Milli Kimliğin Dili Türkçe
2. Ortak Geçmişi Canlandıran Dil
3. Bir Sorun Olarak Suriyelilere Türkçe Öğretimi
4. Barış ve Dostluk Dilinin Elçileri

Türkçe öğretimiyle ilgili tespit edilen “Milli Kimliğin Dili Türkçe” ve “Ortak Geçmişi Canlandıran Dil Türkçe” söylem temaları milliyetçi söylemi oluşturan unsurlarla inşa edilmektedir. Bir diğer tema olan “Bir Sorun Olarak Suriyelilere Türkçe Öğretimi” ötekileştirici söylem unsurlarınca inşa edilirken “Barış ve Dostluk Dilinin Elçileri” teması politik söylem unsurları çerçevesinde inşa edilmektedir. Sınıflandırılan bu söylem temaları uygulama bölümünde yer alan Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimiyle İlgili İnternet Haberlerinde Tespit Edilen Söylemlerin Tematik Çözümlemesi başlığı altında detaylandırılıp örneklendirileceği için burada sadece başlık olarak yer almaktadır.

BÖLÜM IV

ARAŞTIRMA VE BULGULAR

4. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimiyle İlgili İnternet Haberlerinde Tespit Edilen Söylemlerin Tematik Çözümlemesi

Bu bölümde, yabancı dil olarak Türkçe öğretimiyle ilgili medyada yer alan haberlerin sınıflandırılması ve analizi yapılmaktadır. Sırasıyla incelenen haberler kapsamında tespit edilen söylemler öncelikle temalarına göre sınıflandırılmaktadır. Sınıflandırılan söylemler, haberlerden alıntılarla örneklendirilip açıklanmaktadır.

Sınıflandırılan her söylem teması altında bir veya birden fazla haberin analizi yapılmaktadır. Yapılan haber analizleriyle birlikte var olduğu varsayılan söylemlerin nasıl inşa edildiği, söylem inşasında hangi unsurlardan yararlandığı, söylemlerin altında ne gibi ideolojik unsurlar olduğuyla ilgili sorular cevaplandırılmaktadır.

Bölüm, yabancı dil olarak Türkçe öğretimiyle ilgili medyada yer alan haberlerdeki söylemler tespit edildikten sonra sonuç ve öneriler kısmıyla tamamlanmaktadır.

4.1. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimiyle İlgili İnternet Haberleri Çerçevesinde Sınıflandırılan Söylemlerin Çözümlemesi

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimiyle ilgili medyada çıkan haberlerin incelenmesi sonucunda yapılan birçok haberde milliyetçi, ideolojik, ekonomik kaygılardan kaynaklanan söylem inşası süreci gözlemlenmiştir. Haberler, bu kaygılar dahilinde yazılıp servis edilmekte ve bu yolla söylemsel yapılara (anlam, bağlam, yorum, ima) dayalı bir inşa süreci gerçekleştirilmektedir.

Araştırma kapsamında incelenen 346 haber arasından 214'ünde çeşitli söylemsel unsurlar tespit edilmiştir. Bu haberlerde yer alan söylem yapılarının birbirinden farklı

olması ve aslında belirli arka plan bilgisine dayanmaları, bu alanda yazılan haberlerle ilgili kategorik bir çalışma yapma gerekliliğini doğurmuştur. Bu nedenle; YEE, PICTES ve TÖMER yönetmelikleri çerçevesinde, internette yer alan haberlere yönelik kategorik bir çalışma yapılmıştır. Böyle bir yol izlenmesinin temel nedeni, konuyla ilgili yapılan haberlerin bu tür kurum ve kuruluşların yürüttüğü faaliyetler çerçevesinde hazırlanıp sunulmasından kaynaklanmaktadır.

Konuyla alakalı YEE, PICTES ve TÖMER yönetmelikleri kısmında kısa bir şekilde değinilen haberlerin sınıflandırılması konusu detaylandırılıp hangi söylemsel temalar çerçevesinde inşa edildikleri açıklanacaktır. Sınıflandırma kapsamında öncelikle haberlerin dayandığı temel söylemsel unsurlar, haberlerden seçilen paragraflarla oluşturulacak, sonrasında ise aynı başlıklar altında örnek haber çözümlenmeleri yapılacaktır. Böyle bir yol izlenmesindeki temel amaç; pek çok haber paragrafının sınıflandırma kapsamında zaten kullanılmış olması, birçok haberin aynı veya benzer metin ve unsurlara sahip olması, birden çok haber çözümlemesinin mümkün olmaması gibi temel kaygı ve nedenlere dayanmaktadır.

4.1.1. Milliyetçi Söylem; Milli Kimliğin Dili Türkçe

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin temel amacı, yönetmeliklerde de belirtildiği gibi Türkçe'nin, ülke kültürünün, sanatının, müziğinin dünyaya tanıtılmasıdır. Bu amaca dönük pek çok faaliyet yürütülmektedir; yurtiçi ve yurtdışında verilen konserler, sahnelenen tiyatrolar, resim ve el sanatları kursları bu amaca hizmet etmektedir.

Konuyla ilgili yapılan etkinlik ve faaliyetlerin haberleştirilmesinde en çok milliyetçi söyleme dayalı söylem inşasının ön planda olduğu gözlemlenmiştir. İnceleme sonucu milliyetçi söylem yapılarının yer aldığı haber sayısı 64 olarak tespit edilmiştir. Bu haberlerde inşa edilen söylem yapıları; milli kimliğin temel unsuru olan kültür inşasına yönelik yapılar olarak yorumlanmıştır.

Haberlerde milliyetçi söylemi yapılandıran temel yapılar “biz”, “bizim”, “milli”, “Türk” zamir ve sıfatlarıyla ön plana çıkarılmaktadır. İncelenen haberlerde “biz”

tanımıyla açık veya örtük bir şekilde “biz”in kim olduğu kurgulanıp yeniden üretilirken buna karşın bir “öteki” yaratılarak milliyetçi söylemin inşa edildiği tespit edilmiştir.

Haberlerde, tanıklar başta olmak üzere, haberin alındığı ajans, haber muhabiri, editör masası bu söylemi geliştirmede etkin rol oynamaktadır. Konuyla ilgili yapılan faaliyet ve etkinliklerde ön plana çıkarılan el sanatları, müzik aletleri, oyunlar ve diğer kültürel unsurlara örnek oluşturacak yapılar şunlardır;

*“Bizim sanatımız olan Ebru sanatını baş tacı yaparak en iyi şekilde eğitimini vermek için çaba gösteriyorum. Farklı ülkelerden gelen öğrencilere en iyi şekilde kültürümüzü öğretmek ve yaşatmak bizlerin görevidir.”*¹⁹ (10.08.2016, www.milliyet.com.tr); konuyla ilgili bir haberde ebru sanatını yabancı öğrencilere öğreten öğreticinin sözleri ön plana çıkarılmıştır. Öğretici tarafından ebru sanatının “bize ait” olduğu belirtilerek bu sanatın öğretilmesinin bir “görev” olduğu vurgulanmakta ve “biz” yapısıyla bunun milli bir görev olduğu ima edilmektedir. *“...Türk kültürünü dünyaya tanıtmış olacağız. Etkinlikler kapsamında öğrencilerimiz Ebru Sanatına büyük bir ilgi göstererek öğrenmek istediler.”* (10.08.2016, www.haberturk.com); bir başka haberden seçilen bu paragrafta ise ebru sanatının öğretilmesi, habere konu olan bir yönetici tarafından Türk kültürünün öğretilmesiyle eşitlendirilmekte ve milli kültürün temsilcisi anlamı yüklenmektedir. *“suyun üzerinde resim yapmak biz Türklere mahsus farklı bir hüner. Yabancılar 'Türklerin öyle bir sanatı var ki, suyun üzerinde resim yapıyorlar' diyor. Bunun adı ebru. 8'inci yüzyılda Çağatay Türklerine kadar giden bir sanat.”* (14.12.2017, www.sabah.com.tr); bir başka haberde ise ebruyla ilgili bilgi verilirken, haberin içeriğinde öğretici tarafından ebru sanatının “biz Türklere mahsus bir hüner” olduğu vurgulanıp ardalan bilgisiyle tarihsel bağına değinilmektedir. Bununla birlikte bu sanatın “biz olmayan” yabancıların ilgisini çektiği vurgulanmaktadır.

En çok yapmak istediğimiz hat, tezhib, kareografi, çini, ebru gibi geleneksel Türk sanatlarını İngiliz kamuoyuna tanıtmaktır, ..., (02.03.2018, www.acikgazete.com); bir başka haberde ebru dışındaki diğer geleneksel sanatlar da milli kimlik söylemi içerisinde yeniden üretilmektedir. Türklere ait olan hat, tezhib, kareografi ve çini gibi sanatlar geçmişî hatırlatan “geleneksel” sözcüğüyle verilmesi söylem inşası oluşturmaktadır. *En önemli iki sanatımız olan Hat ve Ebru sanatları, anlayışımızı*

¹⁹ Haber alıntıları buradan itibaren parantez içinde ve eğik bir şekilde yazılmaktadır.

ortaya koyabilmek için en uygun sanatlar. Bizim sanatımız, Yaratan'a ulaşmayı temel kabul eder." (28.07.2016, www.bik.gov.tr); Bir diğer haber alıntısında hat ve ebru sanatları öğretici tarafından "bize ait olan" vurgusuyla beraber dini bir söylem çerçevesinde yeniden üretilmektedir.

İnternette yer alan birçok haberde geçen yukardaki paragraflar milliyetçi söylemin birer örneğini oluşturmaktadır. Haberlerde başta ebru olmak üzere hat ve tezhip sanatları "biz", "bizim", "Türk", "biz Türklere mahsus" gibi sözcük ve ifadelerle sunulurken milli kültürün sanatsal unsurları olarak inşa edilen söylem yapılarıdır.

"*Yabancı Öğrenciler Karagöz ve Hacivat'la Tanıştı*" (01.08.2016, www.haberler.com); başlığıyla verilen bu haberde yabancı öğrenciler denilerek ötekileştirilme yapılmakta ve bize ait olan bir oyunu tanımları ön plana çıkarılmaktadır. "*Türkçe öğrenmeye geldiler, mehtere hayran kaldılar*", (12.08.2017, www.iha.com.tr); başlığıyla verilen bu haberde de Türkçe öğrenmeye gelen kişiler nesneleştirilerek önemsiz kılınmakta buna karşın asıl vurgu Osmanlıyla özdeşleşmiş bir marş olan mehter marşını beğenmeleri ön plana çıkarılmaktadır. "*...önümüzdeki günlerde gençler ve çocuklara yönelik 'gölge oyunu' çalışmalarını da hayata geçireceğiz...*", "*ud, bağlama ve ney kurslarımız...*" (02.03.2018, www.acikgazete.com); bir başka haber alıntısında da geleneksel Osmanlı dönemi oyunu olan gölge oyunu ve yine geleneksel müzik enstrümanları olan ud, bağlama ve ney habere konu olan öğreticinin sözleri üzerinden milli kimliğin kültürel unsurları olarak inşa edilen söylem yapılarıdır.

Karagöz gölge oyunu, mehter marşı, ud, ney ve bağlama gibi müzik aletleri çevresinde inşa edilen söylem, yukarıda belirtildiği gibi milli bir kültür inşasına yönelik yapılarıdır. Hatta bu çerçevede bazı etkinliklerde düzenlenen caz konserleri bazı muhafazakâr haber sitelerinde; "*caz, Doğu Anadolu yöremize ait bir müzik türü müdür mesela?*", "*Barak ve bozlaşımızın üniversal bir değere haiz olmadığı düşünüldüğü için mi Kosovalılara kendimizi 'caz'la anlatmaya çalışıyoruz?*" (01.06.2017, www.sanalbasin.com); caz'ın bize ait olmadığı şeklinde ötekileştirici ve ayrıştırıcı bir söyleme maruz kalmıştır.

"*Geleneksel Türk Okçuluğu Dünyaya Yayılıyor*", başlığıyla verilen haberde öğreticinin "*geleneksel okçuluğun Türk kültürünün yapı taşlarından olduğunu belirtti.*" (02.12.2017, www.haberler.com); sözleriyle okçuluğun "geleneksel" ve Türkler için

önemine vurgu yapılmakta ve milli bir spor olarak inşa edilmektedir. “*Türk milletinin ergenekondan çıkışının ve baharın gelişini simgeleyen nevrüz farklı toplumsal mesajlar içeren bir değerimizdir*”, “*...milli kültürümüzdeki yeri bakımından çok ayrı ve önemli bir anlam teşkil eden nevrüze ulaşılmış bulunuyoruz.*” (21.04.2017, www.sozcu.com.tr); milli kültürü oluşturan bir diğer unsur da bayramlardır. Nitekim konuyla ilgili bu haber alıntısında da nevrüz bayramının “*Türlere ait olduğu*”, görüşlerine başvurulmuş yönetici tarafından belirtilip bayramın içeriği ardalan bilgisiyle eski bir Türk destanı olan Ergenekon destanıyla ilişkilendirilmektedir. “*...nevrüzün Türk-İslam bayramı olduğunu belirterek...*” (21.04.2016, www.haberler.com); bir başka haber alıntısında da nevrüz, habere konu olan kişinin görüşleri üzerinden nevrüz, Türk-İslam kültürüyle ilişkilendirilerek açık bir söylem inşası oluşturulmaktadır. “*Türkçe öğrenmek için gelen yabancı öğrencilerin, Osmanlı sokağı temalı dekoru önünde bayram gelenekleri, Hidrellez ve askerlik canlandırmaları sahneledi.*” (27.08.2016, www.tgrthaber.com.tr), “*...Türk kültürüne dair pek çok etkinlikte yer alma şansı yakaladı. Ney yapımı, okçuluk, at binme, seramik ve ebru sanatı, Türk kahvesi pişirme...*” 12.02.2017, www.milliyet.com.tr); birçok haber alıntısında, Türk kültürüne ait unsurlar tekrarlanarak söylem yapılarının temel özelliklerinden olan tekrarlarla söylem pekiştirilmektedir.

Böylece okçuluk, at binme gibi sporlar, nevrüz bayramı, Türk kahvesi gibi kültürel unsurlar, “biz”, “Türk”, “Türk-İslam”, “milli kültürümüz” gibi ifadelerle şekillendirilip söylem yapılandırılmaktadır. Bu söylem yapısında yer alan unsurlar aracılığıyla “biz”in sınırları çizilmekte ve milli kimlik söylemi çerçevesinde milli kültür inşa edilip yeniden üretilmektedir.

Milli kimliği oluşturan bir diğer unsur da tarihi figürlerdir. Tarihi kişilikler, yer, olay, bayrak gibi semboller aracılığıyla milliyetçi söylem yeniden inşa edilmektedir. Tarihi kişilerin figürleştirildiği konuyla ilgili haber alıntıları şunlardır;

“*Yabancı öğrencilerle muhabbet eden Başkan Yüzüğüllü, Nasreddin Hoca’yı öğrencilere anlatırken, Hoca’nın yaşatıldığı ülkelerden gelen öğrencilerden de Nasreddin Hoca fıkraları dinledi.*” (02.08.2016, www.sakaryagazetesi.com.tr); konuyla ilgili bir haber alıntısında, Sivrihisar Belediye Başkanı Hamid Yüzüğüllü tarafından anlatılan 13. Yüzyılda yaşamış halkın fıkralarıyla tanıyıp sevdiği bir kişilik olan Nasreddin Hoca, tarihi figür olarak milli kültür söylemi çerçevesinde inşa edilmektedir. “*Gönül dili olan Türkçe’nin, dünyayı sevgi ve barışla donatmanın en büyük fazilet*

olduğuna inanan Ahmet Yesevi'lerin, Yunus Emre'lerin, Sarı Saltuk'ların dili olduğunu dile getiren Avcı..." (27.08.2016, www.egitimgundemi.com); bir başka haberde, Türkçe'nin tarihine değinilirken, Türkçe, Milli Eğitim Bakanı Nabi Avcı tarafından Ahmet Yesevi, Yunus Emre ve Sarı Saltuk gibi; Asya Anadolu ve Balkanlarla özdeşleşmiş bu üç büyük kişiliğın dili olduğu vurgusu haber içerisinde ön plana çıkarılmakta ve milli kimliğin ortak dili olduğu ima edilmektedir. *"Türkçe'nin başkenti Karamanımız da siz değerli gönül elçisi öğrencilerimizi ağırlamaktan büyük memnuniyet duyuyorum."* (01.08.2017, www.iha.com.tr); bir başka haber içeriğinde ardalan bilgisiyle, Karamanoğlu Mehmed Bey tarafından Türkçe'nin konuşulmasını zorunlu kılan tarihi ferman ima edilerek söylem inşa edilmektedir. *"Osmanlı sanatı, bir medeniyetin yansımasıdır", "İstanbul, Türkçe'nin merkezi olduğu gibi sanatın da merkezidir. İstanbul halen ülkemizde sanatın da en çok icra edildiği, uygulama, eğitim ve en çok alım-satımın yapıldığı merkezdir."* (02.08.2017, www.star.com.tr); bu haber alıntısında ise "Osmanlı sanatı", "medeniyet" ve "İstanbul"; vatan, kültür ve başkent imalı örtük bir söylem üretilmektedir.

Nasreddin Hoca, Hoca Ahmet Yesevi, Yunus Emre, İkinci Abdülhamid gibi Türk tarihini etkilemiş siyasi, dini, toplumsal kişilikler, Osmanlı, İstanbul ve Karaman gibi sembol coğrafi yerler, milliyetçi ideoloji tarafından yapılandırılarak söylem yeniden üretilmektedir. Böylece, milli kimliğin kültürel unsurlarının yayıldığı coğrafyaların tarihi ve coğrafi sınırları, yeniden üretimle hatırlatılmaktadır.

Milliyetçi söylemin inşa edildiği dile de ayrı bir parantez açmak gerekmektedir. Milli kimliğin kültürel unsurlarının inşa ve yeniden üretimi noktasında Türkçeye bu misyonu yükleyen haber alıntılarında bazıları şunlardır;

"...Türkçe'nin büyük medeniyetler kurmuş bir milletin dili olduğunu belirterek, "Dilimizi bilmenin, kültürümüzü tanımanın sizlere hayatınız boyunca çok önemli kapılar açacağına inanıyorum"..." (20.08.2016, www.memurlar.net); konuyla ilgili bu haberde, Türkçe'nin büyük medeniyetler kurmuş bir milletin dili olduğu vurgusu ön plana çıkarılmaktadır. Büyük medeniyetler kurmuş bir milletle Türkler kastedilip yüceltilirken devamında ise "biz"ın oluşturduğu bu dilin ve kültürün önemi vurgulanmaktadır. Böylece örtük bir söylem inşasına gidilmektedir. *"Öğrencilerimiz, kurslarda öğrendikleri Türkçeyi, Anadolu'nun kültürü ile harmanlıyorlar, ülkeler arasında gönül köprüleri Türkçe ile sağlamlaşıyor."* (12.08.2017, www.iha.com.tr), *Biz dilimiz Türkçeyi kökleri derinlerde sabit, dalları ise göklere uzanan bir ağaç gibi görüyoruz.*

Bu ağacın gölgesinde her millet için yer vardır.” (16.08.2017, www.haber7.com); başka haber metinlerinde ise Türkçeye yüklenen misyonun söylemi açık bir şekilde inşa edilmektedir.

“Türk milleti olarak bin yılları aşan bir devlet geleneğinden söz edebiliyorsak bunu köklü ve kadim bir dil olan Türkçemize borçluyuz...Bir millet olarak tarihimize, kültürümüze; bizi bir yapan kadim medeniyet değerlerimize bağlılığımız, her daim, güzel Türkçemize olan sevgimiz ölçüsünde artacaktır...Bugün dünyanın en çok konuşulan dilleri arasında yer alan Türkçenin değeri ve dil dünyası olarak genişliği şüphesiz çok büyüktür.” (04.11.2017, www.timeturk.com); bu haber alıntısında da Türkçenin “köklü” ve “kadim” sıfatlarıyla tarihi ve sürekliliği öne çıkarılırken “Türk milletinin bin yılları aşan bir devlet geleneğinden söz edebiliyorsak...” ardalın bilgisine bağlanan yapısıyla da hayati olduğu ima edilmektedir. “Türkçemiz” vurgularıyla bize ait olduğu söylemi inşa edilirken, dünyanın en çok konuşulan dilleri arasında yer alması ise çokluk ve geçerliliğine yönelik bir söylem yapısı içermektedir.

Haberlerden alınan paragraflarda da görüldüğü gibi milli kimliğin kültürünün aktarıcısı olarak Türkçeye özel bir önem atfedilmektedir. Modern milliyet tanımında ve halkın onu algılayışında dil, merkezi bir konumda yer almaktadır (Hobswam, 2018, s. 79). Milli kimliğin oluşturulması konusunda Türkçe'nin temel rolü; ortak paydanın dili olma ve varolan kültürel mirası aktarma noktasında hayati bir öneme sahiptir. Çünkü milli kimliğin kültürel temeli; ortak bir dil ve ortak tarihi gelenekler üzerine inşa edilmektedir (Hayes, 2011, s. 25).

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimiyle ilgili milliyetçi söylemin yer aldığı haberlerdeki söylemsel unsurlar, geçmişle paralellik oluşturacak şekilde inşa edilen yapılarıdır. Bu başlık altındaki söylemsel yapılar; geçmişe atıf ve süreklilik arz eden yapılar, kültür temelli birlik vurgusu taşıyan sözcüklerin kullanımı, kültürel birlik etrafında kuşatıcı ve geleceğe dönük ifadelerin inşası çerçevesinde olup milli kimlik söylemi çerçevesinde yeniden üretilmektedir. Türk ve İslam unsurlarıyla harmanlanan bu milli kimlik söylemi, milliyetçi söylemin önemli unsurları olan kültür ve dil unsurları üzerinden inşa edilmektedir.

Kültür demek paylaşılan anlamlar demektir. Bu anlamlar dil gibi özel bir yapı içerisinde üretilip değiştirilmektedir. Bir kültürde temsil edilen anlamlar dil aracılığıyla inşa edilmektedir. Bu noktada dil, anlam ve kültürün merkezinde yer alıp kültürel

değerler ve anlamların anahtarı durumundadır. Bu anlamlar ise ancak temsiller yoluyla var olmakta, benzeştirilmekte, yerine geçmekte ve anlamamızı sağlamaktadır (Hall'den aktaran Özer, 2011, 163).

4.1.1.1. Milli Kimliğin Dili Türkçe Söylemi Çerçevesinde Bir Haber Çözümlemesi

Bir önceki bölümde Milli kimliğin dili söylemini oluşturan söylem yapılarına detaylı bir şekilde yer verilmektedir. Milli kimlik vurgusu çerçevesinde kültür, sanat, müzik, gelenek ve görenekler gibi pek çok unsurun bu söylem inşasında nasıl yeniden üretildiği haberlerden örneklerle açıklanmaktadır. Bu başlık altında da konuyla ilgili bir haber van Dijk'in eleştirel söylem çözümlemesi modeliyle analiz edilip milli kimlik söyleminin tek bir haberde hangi söylemsel yapılar aracılığıyla oluşturulduğu incelenmektedir.

Konuyla ilgili haber Yunus Emre Enstitüsünün düzenlediği bir organizasyon kapsamında yurtdışından Türkiye'ye gelen öğrencilere hat ve ebru sanatının tanıtımını konu edinmektedir (29.07.2016, www.ajansuniversite.istanbul.edu.tr).

Makro Yapı Analizi

Tematik Yapı

Haberin Başlığı: *Yabancı öğrencilere Ebru ve Hat sanatı tanıtıldı*

Haber Girişi/Spot: *Yunus Emre Enstitüsü'nün düzenlediği Türkçe Yaz Okulu kapsamında Türkiye'ye gelen yabancı öğrencilere, Hat ve Ebru sanatları uygulamalı olarak tanıtıldı*

Fotoğraf: Haberde tek bir fotoğraf kullanılmıştır.

Tematik Analiz

Haberin başlığında iki önemli söylem unsuruna başvurulduğu görülmektedir; “enformasyon eksiltimi” ve “genelleme”. Haber söyleminde sıkça kullanılan bu iki unsura bu haberde de yer verilmektedir. “Yabancı öğrencilere Ebru ve Hat sanatı tanıtıldı” başlığında sözü geçen yabancıların kim oldukları belirtilmemekle beraber ebru ve hat sanatını kimin tanıttığı da belirtilmemektedir. Haberde “yabancı öğrenciler” denilerek daha başlıkta ideolojik söylemin önemli bir boyutu olan “biz” “öteki” ayırımına gidilmektedir.

Haberin girişinde olayla ilgili bilgiler verilirken haber başlığındaki muğlaklık giderilmiştir. Başlıkta bahsedilen yabancı öğrencilerin, Yunus Emre Enstitüsünün düzenlediği Türkçe Yaz Okulu kapsamında Türkiye’ye gelen öğrenciler olduğu ve hat ve ebru sanatlarının uygulamalı bir şekilde tanıtıldığı belirtilerek enformasyon eksiltimi giderilmiş ve genelleme ortadan kalkmıştır.

Haberde kullanılan tek fotoğrafta ebru sanatının uygulanışını gösteren öğreticinin fotoğrafına yer verilmekte ve bu şekilde haber metniyle bütünlüklü bir görsel kullanıldığı görülmektedir.

Şematik Yapı

Ana Olayın Sunumu: Haberin girişinde ana olayla ilgili yeterli bilgiye yer verilmiştir. Ancak söylem inşasına yönelik temel unsurlar son iki paragrafta yer almaktadır.

Sonuçlar: Haberde hat ve ebru sanatlarının klasik Türk sanatlarından olduğunu öğrenmekteyiz. Bu iki önemli sanatın Türk kültürünü yansıtan en iyi sanatlar olduğunu ve Türkçe öğrenmeye gelen öğrencilere bu sanatların tanıtıldığını öğrenmekteyiz.

Ardalan ve Bağlam Bilgisi: Hat ve ebru sanatlarıyla ilgili bilgiler ardalan bilgisiyle aktarılmaktadır.

Haber Kaynakları: Haber kaynağı olarak Anadolu Ajansı gösterilmekte ancak haber metninin sonuna düşülen notla görsel kaynağı için <http://www.habertam.com> sitesi gösterilmektedir.

Olay Taraflarının Yorumları: Haber içeriğinde sadece uzman görüşlerine yer verilip habere konu olan öğrencilere dair bir bilgi verilmemektedir.

Şematik Yapı Analizi

Haberin ilk paragrafında YEE tarafından düzenlenen Türkçe Yaz Okuluna katılan öğrencilerin kaç kişi oldukları ve geldikleri ülkelere dair bilgi verilmektedir. Ayrıca öğrencilere hat ve ebru sanatını tanıtan kişinin Hattat ve Ebru sanatçısı Ömer Faruk Dere olduğu belirtilmektedir.

Haberin ikinci paragrafından itibaren hat ve ebru sanatları milli kimlik söylemi kapsamında kültürel unsur olarak inşa edilirken Türkçe bu kültürün aktarılması rolünde inşa edilmektedir. İkinci paragrafın girişinde İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi Başkanı Yard. Doç. Dr. Mehmet Yalçın Yılmaz'ın mesleği ve unvanı haber içerisinde detaylı bir şekilde yer almakta ve peşinden ebru ve hat sanatlarının Türkçeye birlikte tanıtıldığına değinilmektedir. Haber içeriğinde “yabancı öğrenciler” “öteki”yi inşa ederken “Türkçemiz”, “Türk kültürü” ve “klasik Türk sanatları”, “biz” ve bize ait olan olarak inşa edilmektedir. Ayrıca haber içerisinde Mehmet Yılmaz'ın çalıştığı kurum ve unvanı detaylı bir şekilde belirtilerek haberin ikna ve inandırıcılığı artırılmaktadır.

Bir sonraki paragrafta ebru ve hat sanatları milli kimlik söylemi içerisinde hem açık hem de ima yoluyla yeniden üretilmektedir. Paragraf boyunca görüşlerine yer verilen Ömer Faruk Dere'nin hattat ve ebru sanatçısı olduğu paragraf girişinde belirtilmektedir. Böylece aktarılan sözlerin uzman görüşü olduğu ima edilmektedir. Dere'nin, ebru ve hat sanatları için “öz sanatlarımız” ifadesini kullanarak başladığı sözleri direk aktarılmakta ve bu sanatların bizim gerçek sanatlarımız olduğu ima

edilerek olumlanmaktadır. Açıklamanın devamında “kültürümüz” ve “sanatlarımız” ifadeleri içinde inşa edilen bu iki sanatın Osmanlı medeniyetinin sanat anlayışını anlatmanın “en uygun” yolu olduğu belirtilmektedir. Osmanlı medeniyeti burada ardaan bilgisi olarak verilmektedir. Bir sonraki cümlede bu sanatların “anlayışımızı” ortaya koyabilmek için en uygun sanatlar olduğu dile getirilmekte ve “bizim sanatımız yaratana ulaşmayı temel kabul eder” denilerek dini bir argümanla bütünleştirilmektedir. Böylece Osmanlı ve klasik Türk sanatlarının milli kimlik söylemi içerisinde yeniden üretimi gerçekleştirilmektedir.

Bu haberin sonuçsal çıkarımları olarak; haberde, hat ve ebru sanatları milli kimliğin kültürel unsurları olarak yeniden yapılandırılmakta, bu sanatlar aracılığıyla “biz” Osmanlı medeniyeti üzerine inşa edilmekte, inşa edilen bu “biz” Türk-İslam anlayışı içinde yeniden üretilmektedir.

Haber kaynağı, Anadolu Ajansı olarak belirtilmektedir. Haberde bir yetkili ve bir uzman görüşüne yer verilmektedir. Ancak haber içerisinde bahsedilen öğrencilerle ilgili bilgi yer almamakta ve haberde görüşlerine yer verilmemektedir.

Mikro Yapı Analizi

Sentaktik Çözümleme: Haberde sadece kullanılan başlık ve giriş kısmının ilk cümlesi edilgen cümle yapısıyla verilmektedir. Haber girişinin geri kalanı ve içeriğinde ise etken cümle yapısı kullanılmaktadır. Bu durum haber kaynağının haberde inşa edilen söylemi aktarma ve söylem kararlılığını ön plana çıkarma politikası olarak değerlendirilmektedir.

Sözcük Seçimi: Haberde sıklıkla ebru ve hat sanatları “biz” yapısı içinde inşa edilmektedir. Bu sanatlar “öz” sanatlar olarak ifade edilmekte ve “anlayışımızı” en iyi yansıtan sanatlar olarak vurgulanmaktadır. Haberde “biz” ile kastedilen ise “Osmanlı medeniyeti” bazı cümlelerde açık bir şekilde bazı cümlelerde ise ima yoluyla tekrar edilmektedir. Böylece milli kimlik söylemi tekrar yoluyla pekiştirilmektedir.

Haberin Retoriği: Haberde kullanılan görsel, retoriği kuvvetlendirme adına haber metniyle uyumlu bir görsel olup ebru çalışması yapan birinin görselidir. Haberde söylemi güçlendirme ve haberin inandırıcılığını arttırmak amacıyla uzman görüşlerine yer verilmektedir.

4.1.2. Milliyetçi Söylem; Ortak Geçmiş Canlandırıcı Dil

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimiyle ilgili haberlerde inşa edilen önemli bir diğer söylem yapısı da ortak geçmiş canlandırıcı dil söylemidir. Hem haber metninde yer alan tanık ifadelerinde hem de medyada kullanılan dilde, milliyetçi söylemin en önemli özelliklerinden “hatırlatma” kavramına dayalı söylem üretimi göze çarpmaktadır. Ortak geçmiş canlandırıcı dil söylemi, açık bir şekilde veya ima yoluyla Osmanlı medeniyetini hatırlatmaya yönelik bir yapının inşası üzerine kurulmaktadır. Konuyla ilgili incelenen haberler arasında 46 haberde ortak geçmişin canlandırılmasına yönelik bir söylem inşası amaçlandığı tespit edilmiştir. Ülkeden ülkeye değişim gösteren söylem unsurları nedeniyle, her ülkeye uygun yeniden üretilen bu söylemle ilgili haberlerden alınan içerikler şu şekildedir;

“*OSMANLI TARİHİNE HAYRANLAR*”, alt başlığıyla verilen haberde; “*Türkiye çok büyük bir medeniyet. Özellikle Osmanlı tarihi çok dikkatimizi çekerdi Türk filmlerini, dizilerini izleyince konuşulanları anlamak isterdik. Bu bizi Türkçe öğrenmeye yönlendirdi...*” (02.08.2015, www.yenisafak.com); Türkiye ve Osmanlı için ortak medeniyet söylemi örtük bir şekilde inşa edilirken bu medeniyeti anlamının yolunun Türkçe olduğu açıkça belirtilmektedir. “*Biz ülkemize gelen arkadaşlara, Osmanlı medeniyetinin sanat anlayışına hangi perspektiften bakmaları gerektiğini anlatmaya çalışıyoruz.*” (28.07.2016, www.bik.gov.tr), “*Yabancı Öğrenciler "Payitaht Abdülhamid" Setini Gezdi*”, “*Tarihi mekanları gezdik. Osmanlı yapıları ile Kudüs'te bazı benzer yapılar var.*” (23.02.2017, www.milliyet.com.tr), “*Yabancı Öğrenciler 2. Abdülhamid'i Anlattı*” (07.02.2018, www.haberpink.com), “*Konferansta konuşan Suriyeli Dugayim, Osmanlı Devleti'nin en kritik devrinde 33 yıl hükümdarlık yapan 2. Abdülhamid Han için...*” “*Filistinli Khmour ise Filistin, Kudüs ve Mescidi Aksa denildiğinde ilk akla gelenlerden birisinin 2. Abdülhamid Han olduğunu belirtti.*”, “*Yemenli Alhomidi de Yemen'de bulunan Osmanlı eserleri hakkında bilgiler verdi.*” (07.02.2018, www.haberler.com).

Arap coğrafyasından öğrencilerin katıldığı çeşitli etkinlik haberlerin alınan bu paragraflar, ortak geçmiş canlandırıcı dil söylemi inşasının nasıl yapılandığını göstermektedir. Hem haber başlıklarında hem tanık sözlerinde yer alan “büyük

medeniyet”, “Osmanlı tarihi” gibi kavramlar etrafında şekillenen bu yapılarda “yabancı öğrenciler” ve geldikleri ülkeler özellikle ön plana çıkarılmaktadır. Bu ülkelerden gelen ve “öteki”yi oluşturan öğrenciler etrafında Osmanlı dönemini hatırlatmaya dönük bir söylem inşası söz konusudur. Böylece milliyetçi söylemin en önemli özelliklerinden olan “hatırlatma” ile ortak geçmiş söylem boyutuyla yeniden üretilmekte ve ortak geçmişin dili Türkçe üzerinden oluşturulmaktadır.

“Osmanlı Devleti’nin Kurulduğu Toprakları Ziyaret Etiler”, (08.08.2017, www.milliyet.com.tr), “Karagöz gölge oyununu çok beğendiğini, kendi kültürlerinde de benzeri bir oyun olduğunu, sadece konuların farklılık gösterdiğini anlattı,” “Bizde de böyle bir gölge oyunu vardı ama bunun tek rengi oynanırdı. Aynı zamanda bu etkinlik İslam kültürünü çok iyi anlatıyor.” (01.08.2016, www.haberler.com), “Osmanlı İmparatorluğu döneminde atalarının mehter takımı geçerken saygı nedeniyle ayağa kalktıklarını, kendilerinin de bu kültürle yetiştiği için kendileri için de büyük anlam taşıdığını ifade eden Sudanlı öğrenciler, “Ancak atalarımızda duyduğumuz mehter takımını canlı olarak izlemek bize büyük mutluluk yaşattı.” (12.08.2017, www.iha.com.tr), “... ne yazık ki uzun yıllar ihmal edilmiş olan kadim ortak tarihi ve kültürel geçmişe sahip olduğumuz Afrika ülkeleri ile sosyal ve beşerî bilimler alanlarında da ortak bilimsel faaliyetleri geliştirme çalışmaları devam etmektedir.” (12.02.2017, www.aa.com.tr), “Türkiye olarak, asırlardır Afrika ülkeleri ile ilişkilerimizi sürdürürken, hiçbir zaman sömürüyü aklımızın ucundan geçirmedik.”, “Türkiye olarak, bir beyaz adam olarak, Afrikalıların düşman, emperyalist, baskıcı, hırsız olarak gördüğü bir beyaz elden farklı olarak Türkiye’nin elini Afrikalı kardeşlerimize uzatıyoruz” (23.11.2017, www.haberler.com), “Osmanlı döneminde Güney Afrika’ya gönderilen İslam alimi Ebubekir Efendi, aslında müderris, öğretmen ve kendini bölgede sevdirek ilk eğitim faaliyetlerine başlatan kişidir. Çok güzel eğitim faaliyetleri yapıyor. Hatta ilk kız mektebini bölgede açıyor. O dönemde yanlış bilinen İslam anlayışının doğrusunu Güney Afrikalılara anlatıyor.” (www.haber7.com).

Afrika ülkelerinden gelen öğrencilerin katıldığı etkinliklerle ilgili haberlerde de benzer bir söylem inşası söz konusu olup bu söylemin büyük çoğunluğu habere konu olan kişilerin ifadeleriyle üretilmektedir. Afrika’daki Osmanlı hakimiyeti zamanından kalma kültürel benzerlikler ve özellikler, geçmişteki olaylar, ortak tarihi kişilikler ön plana çıkarılarak ortak geçmişi canlandıran dil söylemi yeniden üretilmektedir. Konuyla ilgili haberlerde sık sık Afrika ülkeleri ile olan “ortak tarihi ve kültürel geçmiş” yapısı

“biz” zamiriyle birleştirilip geçmişteki birliktelik vurgulanmaktadır. Afrika ülkelerine yönelik bu faaliyetlerin tanımlandığı haberlerde, “beyaz adam” metaforu kullanılarak batılı ülkelerin Afrika’da yaptıklarına gönderme yapıp Türkiye’nin böyle olmadığına yönelik söylem inşası üretilmektedir.

“Bosnalı Öğrenci ve Öğretmenler Türkiye Yolcusu”, “Dört yıldır Türkçe öğreniyorum. Türkiye bizim kardeş ülkemiz. Türkiye’yi çok seviyorum.” “Bildiğiniz gibi Bosna Hersek ile olan kültürel ve tarihî bağlarımız yaklaşık 600 yıllık bir geçmişe sahip. Bu minvalde ortak kültürümüzü barındıran birçok alan bulunuyor. Mutfak kültüründen ortak kelimelere, davranış biçimlerinden mimariye kadar”, “Osmanlı’dan kalma değerlerimiz belki de bizi birleştiren en büyük etken...” (08.06.2016, www.milatgazetesi.com), “Türk dizileri izleyenler Türkçe öğrenmeye koştu!”, “Karadağ’da halk arasında özellikle Türk dizileriyle artan Türkçe öğrenme isteğinin...” (10.02.2017, www.internethaber.com), “Kosova’da Türkçe’yi zaten ana dili olarak kullanan Türk toplumuyla olan bağlarınızı da bir nevi güçlendiriyorsunuz. Türkçemize duyduğunuz bu sevgi bu ülkenin barış kültürüne de hizmet edecektir, katkı sağlayacaktır.” (22.11.2017, www.star.com.tr), “Kosovalıların Türkiye ve Türkçe sevdası” 19.05.2017, www.balkangunlugu.com), “Türkçe ile ana dili Arnavutça arasında birçok ortak kelime olduğuna işaret eden Murati, bunun Türkçe öğrenmede bir avantaj olduğunu ifade etti.” 07.03.2018, www.aa.com.tr), “Makedonya’da Türkçe Eğitim Bayramı”, (22.12.2017, www.haberler.com).

Balkanlarda Türkçe öğretimine yönelik faaliyetlerle ilgili yapılan haberlerden alınan yukarıdaki paragraflarda da görüleceği gibi bu ülkelere yönelik özel söylem yapıları üretilmektedir. Haberlerde görüşlerine başvurulmuş öğrenci, yetkili ve atılan başlıkların oluşturduğu ortak geçmişi canlandıran dil söylemiyle ilgili yapılar; “Osmanlı”, “ortak geçmiş”, “ortak sözcük”, “ortak kültürel yapılar” gibi unsurlar olup söylem bu yapılar yoluyla inşa edilmektedir.

“Macaristan’da Türkçeye İlgi Artıyor”, “Macarların kendi tarihlerinde Türklerle ortak bir yaşama sahip oldukları ve kendi köklerini araştırdıkları için Türkiye’ye büyük ilgi gösterdiklerini...” (06.06.2015, www.haberler.com), “Polonya’da yüzlerce kişiye Türkçe eğitim”, “benim büyük dedem Michal Czajkowski, nam-ı diğer Mehmet Sadık Paşa, İslamiyet’i benimsemiş ve Kırım Savaşı’nda Osmanlı ordusu saflarında savaşmış. Biraz da bu yüzden Türkiye’yi görmek istiyoruz” (26.12.2016, www.haberler.com), “Türkçe ve Hırvatça’da birçok ortak kelime

bulunuyor. Ortak kelimesi bile başlı başına aramızdaki ortaklığın bir ifadesidir.” 27.04.2016, www.turkiyegazetesi.com.tr).

Macaristan, Polonya ve Hırvatistan gibi diğer balkan ülkeleriyle ilgili haberlerde ise “ortak soy”, “ortak kelime” gibi nitelermeler, haberde görüşlerine başvuru olan öğrenci, yetkili ve atılan başlıklar üzerinden ortak geçmişini canlandıran dil söylemine uygun olarak yeniden üretilmektedir.

Moğolistan ile tarihte ortak coğrafyalar paylaşmış milletleriz. Dil ve kültür benzerlikleri var. Eski Türklere ait eserler bugünkü Moğolistan toprakları üzerinde.” (26.01.2017, www.milliyet.com.tr), “Türklerin Orta Asya'dan geldikten sonra bin yılını aşkın süredir Türkiye'yi vatan edindiklerini belirten” (27.01.2017, www.haberturk.com), “Gagavuzya'nın Başkentinde Türkçe Eğitime Yoğun İlgi”, “Gagavuzlar Türkiye Türkçesi'nde çok kolay okuyamazlar ve yazamazlar ancak son günlerde Gagavuzların çoğu Türkiye Türkçesi'ni öğrenmek, bilmek istiyor.” (14.04.2015, www.milliyet.com.tr), “sadece Türkçe öğretmek değil Türk toplulukları arasında birlik, beraberlik ve kardeşlik ruhu oluşturmak” bizler soydaş kardeş ve akrabalarımızı ilçemizde ağırlamaktan, onlara ilçemizi, kültürümüzü tanıtmaktan büyük bir memnuniyet duyduk. Bu tür önemli etkinlikler ile kardeş topluluklar açısından büyük fayda getireceği kanaatindeyim.” (22.12.2015, www.haberler.com), “Paris'te "Adriyatik'ten Çin Seddi 'Ne Türkçe" Konferansı” (23.11.2016, www.haberler.com). “Adriyatik'ten Çin'e; Afrika'dan Avrupa'ya kadar kurulan tüm medeniyetlerde Türkçenin bir etkisi, hissesi mutlaka vardır.” (12.02.2017, www.kocaeligazete.com). “Türkçe, dünyada en çok konuşuru bulunan beşinci büyük dildir. Türkçe'nin bugün dünyada aşağı yukarı 250 milyon konuşuru vardır. Türkçe, doğudan batıya Çin Seddi'ne, Sibirya'dan Hindistan'a ve Akdeniz kıyılarına kadar uzanan çok geniş bir coğrafyada konuşulan bir dildir.” 28.09.2017, www.trthaber.com).

Ortak geçmişini canlandıran dil söyleminin inşa edildiği bir diğer tema da Türk soylular ve akraba topluluklarıdır. Bu söylem yapısı ortak soy vurgusu çerçevesinde inşa edilirken, “Moğolistan”, “Orta Asya” gibi sembol yerler araldan bilgisiyle geçmişini hatırlamaya yönelik söylem inşasını oluşturmaktadır. “Adriyatik'ten Çin Seddi'ne Türkçe”, “kardeş ülkeler”, “akraba toplulukları”, “Türk soylular” gibi temel metaforlar üzerinden biçimlendirilen bu söylem ortak geçmişini canlandıran dil söyleminin temel yapıları arasında yer almaktadır.

Ortak geçmişi canlandıran dil söylemini oluşturan haberler, genellikle Osmanlı devleti hakimiyeti zamanındaki siyasi geçmiş, din, dil, soy unsurlarına dayanmaktadır. Söz konusu haberlerde söylemin temel özelliklerinden olan genelleştirme yapılarak inşa edilen söylem yapıları tarihi ortaklık çatısı altındaki benzerlikler üzerinden yapılandırılmaktadır.

4.1.2.1. Ortak Geçmişi Canlandıran Dil Söylemi Çerçevesinde Bir Haber Çözümlemesi

Bir önceki bölümde ortak geçmişi canlandıran dil söylemini oluşturan söylem yapıları detaylandırılmaktadır. Ortak geçmiş vurgusu çerçevesinde tarihi ve coğrafi pek çok unsurun bu söylem inşasında nasıl yeniden üretildiği, haberlerden örneklerle açıklanmaktadır. Bu başlık altında da konuyla ilgili bir haber, van Dijk'in eleştirel söylem çözümlemesi modeliyle analiz edilip ortak geçmişi canlandıran dil söyleminin tek bir haberde hangi söylemsel yapılar aracılığıyla oluşturulduğu incelenmektedir.

Konuyla ilgili haber, Ondokuz Mayıs Üniversitesi TÖMER tarafından düzenlenen bir etkinliği konu almaktadır (18.04.2017, www.milliyet.com.tr).

Makro Yapı Analizi

Tematik Yapı

Haberin Başlığı: *Yabancı Öğrenciler Dünyaya Türkçe Öğretecek*

Haber Girişi/Spot: *Ondokuz Mayıs Üniversitesinde (OMÜ) “Türkçe Öğreticiliği” kursunu başarıyla tamamlayan 82 uluslararası öğrenci dünyada başka yabancılara Türkçe dersi verecek. OMÜ Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından açılan “Yabancılara Türkçe Öğreticiliği Sertifika Töreni” OMÜ Atatürk ve Kongre Merkezi’nde gerçekleşti. Törende 1 aylık kursun ardından Türkçe öğreticisi olmaya hak kazanan 82 uluslararası öğrenciye sertifikaları düzenlenen törenle verildi.*

Fotoğraf: Haberde 5 fotoğraf kullanılmıştır. Ancak aşağıdaki fotoğraf, haberde yer alan tek fotoğraftır. Diğer fotoğraflar haber metninin yanındaki kutucuğa konmuştur.

Tematik Yapı Analizi

Haber başlığında sıklıkla başvurulan enformasyon eksiltimi ve genellemeye bu haberde de yer verilmektedir. “Yabancı Öğrenciler Dünyaya Türkçe Öğretecek” başlığında kimin Türkçe öğreteceği belirtilmemekle beraber Türkçenin kime öğretileceği de belirtilmemiştir. Başlıkta yer alan “yabancı öğrenciler” ifadesiyle “öteki” inşası gerçekleştirilmekte ve yabancıların bizim dilimiz olan Türkçeyi öğreteceği ima edilmektedir. Haberde yer alan bir diğer ifade olan “dünyaya” sözcüğüyle abartı yapılmakta ve tüm dünya algısı yaratılmaktadır. Ayrıca gelecek zaman kipi kullanılarak haber Türkçenin öğretileceği öngörüsüne dayandırılmaktadır.

Haberin hemen altında yer alan girişte konuyla ilgili bilgi verilerek haber biraz daha netleştirilmektedir. Buna göre haber; Ondokuz Mayıs Üniversitesinin (OMÜ) açtığı “Türkçe Öğreticiliği” kursundan mezun olan 82 “uluslararası” öğrencinin sertifika törenini konu edinmektedir. Haber başlığında “yabancı” ifadesiyle nitelenen öğrenciler haber girişinde “uluslararası” ifadesiyle nitelendirilmektedir. Ancak “başka yabancılara” ifadesiyle yine kendilerinin de yabancı olduğu ima edilerek söylem tekrarları pekiştirilmektedir.

Haberde kullanılan görsel söylem inşasının önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Haberin girişinde kullanılan fotoğrafta siyahi bir öğrenci netleştirilerek arka planda yer alan öğrenciler bulanıklaştırılmıştır. Kullanılan bu görsel aracılığıyla “yabancı”

ifadesiyle ten rengi arasında bir bağlantı kurulmuştur. Diğer fotoğraflarda böyle bir durumun olmaması bu görüşü kuvvetlendirmektedir. Haberde kullanılan bu görsel ayrıca; toplumsal bellekteki zihinsel temsillerin merkezinde yer alan sosyokültürel bilgidaki “yabancı” inancıyla da örtüşmektedir.

Şematik Yapı

Ana Olayın Sunumu: Olayın sunumuna ilk paragrafta değinilmekte ve devam eden paragraflarda detaylandırılmaktadır.

Sonuçlar: Haberde, Türkçe öğrenen yabancı öğrenciler için üniversite bünyesinde açılan kursların önemine değinilmekte, bu öğrencilerin geldikleri ülkeler tanımlanmakta, bu öğrencilerin Türkçeyi geldikleri ülkelerde öğreteceği vurgulanmaktadır.

Ardalan ve Bağlam Bilgisi: Ortak geçmişin coğrafi sınırları ve canlandıran dil olan Türkçe ile ilgili bilgiler ardalın bilgisiyle verilerek haberin politik söylemi inşa edilmektedir.

Haber Kaynakları: Haber kaynağı olarak İhlas Haber Ajansı (İHA) gösterilmektedir.

Haber Taraflarının Yorumları: Haber içeriğinde, OMÜ TÖMER Merkezi Müdürü ve OMÜ Genel Sekreterinin görüşlerine yer verilmektedir. Haberin başlığı ve girişi Türkçe öğretecek öğrenciler olmasına rağmen haberde bu öğrencilerin görüşlerine yer verilmemektedir.

Şematik Yapı Analizi

Haberin girişinde yer alan yabancı öğrenciler ve geldikleri yerler, haberin ilk paragrafından itibaren ortak geçmiş söylemine uygun olarak şekillendirilmektedir. İlk paragraf, üniversite TÖMER müdürünün “dünyada Türkçe ihtiyacını karşılamak için bu projeyi yaptık” sözlerinin ön plana çıkarılmasıyla başlamaktadır. İlerleyen cümlelerde Türkçe öğrenen öğrencilerin geldikleri ülkeler; *Adriyatik’ten Çin Seddi’ne, Güney Afrika’dan Orta Asya Stepleri’ne kadar 50’den fazla ülkenin vatandaşları...*” olarak tanımlanmaktadır. “Adriyatikten Çin Seddine”, “Güney Afrika’dan Orta Asya Steplerine” Türklerin tarih boyunca kurduğu devletlerin sınırlarını belirtmek amacıyla milliyetçi söylemin zaman zaman kullandığı bir metafor olarak bilinmekte ve haberde

de söylemi inşa eden bir yapıda kullanılmaktadır. TÖMER müdürünün bir başka cümlesinde ise; *“Gönül coğrafyamız diyebileceğimiz Orta Doğu, Orta Asya, Balkanlar, Afrika ülkelerinden Türkiye’ye ve Türkçemize karşı bir akın olduğunu görebilmekteyiz.”* ifadeleri kullanılmaktadır. Bu cümlede Orta Doğu, Orta Asya, Balkanlar ve Afrika’nın “gönül coğrafyamız” ifadesiyle nitelendiği görülmektedir. Burada bahsedilen coğrafyaların geçmişte Osmanlı ve önceki Türk devletlerinin hakimiyetinde huzurlu bir hayat sürdükleri ima yoluyla arda lan bilgisinde verilmektedir.

Haberin ikinci paragrafında OMÜ Genel Sekreterinin açıklamalarına yer verilmektedir. Üniversite Genel Sekreteri, bünyesindeki öğrencileri; *“Biz uluslararası öğrencilerimize asla ‘yabancı’ demiyoruz. Bu kelime yerine onlara ‘misafir’ diyoruz. Bizim örf, adet ve geleneklerimizde misafir, ev sahibinden daha değerlidir ve önemlidir.”* şeklinde tanımlamaktadır. Böylece bu öğrencilerin yabancı değil misafir oldukları vurgulanmakta ve bu durum da kültürel inançlara bağlanmaktadır. Bir sonraki cümlede; *“Bu öğrenci kardeşlerimiz aynı zamanda eğitim için hicret etmiş bireylerdir.”* şeklinde ifadeler kullanılmaktadır. Bir önceki cümlede misafir olarak adlandırılan öğrenciler bu cümlede de “kardeşlerimiz” olarak ifade edilmekte ve medyanın tersine öğrenciler ortak geçmişe canlandırmaya yönelik “biz” söylemi çerçevesinde inşa edilmektedir. Yine aynı cümlede öğrenciler için “hicret etmiş bireyler” tanımlaması yapılmakta ve arda lan bilgisiyle İslam dininde peygamberin Mekke’den Medine’ye hicreti hatırlatılmaktadır.

Sonuçsal çıkarım olarak değerlendirilebilecek üç tema ön plana çıkmaktadır. İlki; ortak bir geçmiş vurgusuna dayalı coğrafya inşasına yönelik söylem yapıları üzerine inşa edilen ortak geçmiş söyleminin oluşturan yapıların varlığı. İkincisi; bu coğrafyalardan gelen “yabancı” öğrencilerin “misafir” ve “kardeş” söylemi içerisinde “biz”e eklemlenerek inşa edilmesi ve üçüncüsü ise, ortak geçmişe canlandıran dil olarak Türkçeye yönelik gerçekleştirilen söylem inşasıdır.

Haber kaynağı İhlas Haber Ajansı olarak verilen bu haberde, ortak geçmişe canlandıran dil söyleminin OMÜ TÖMER Müdürü ve OMÜ Üniversitesi Genel Sekreterinin açıklamaları etrafında inşa edildiği görülmektedir.

Mikro Yapı Analizi

Sentaktik Çözümleme: Haberin sadece giriş ve sonuç kısımlarında yer alan “sertifikaları törenle verildi.” cümlelerinde edilgen yapıya yer verilmiş ve geri kalan tüm cümleler etken yapılı cümlelerle kurulmuştur. Etken cümle yapılarının baskın olması, medya kuruluşunun haberde inşa edilen söylemi aktaran konumda olduğunu göstermekle beraber haberde söylemi oluşturan unsurların da kararlılığını da ortaya koymaktadır.

Sözcük Seçimi: Haberde, ortak geçmişi canlandıran dil söyleminin merkezinde yer alan Türkçe vurgulanmaktadır. “Türkçeye duyulan ihtiyaç”, Türkçemize karşı bir akın”, “Türkçe öğrenmelerine ihtiyaç var”, “Türkçe öğrenmek istiyorlar” gibi ifadelerle dikkat Türkçeye çekilmekte ve Türkçenin önemine vurgu yapılmaktadır.

Haberde, Adriyatikten Çin Seddine, Güney Afrika’dan Asya Steplerine ortak geçmişin sınırları olarak görülürken bu sınırlar içerisinde kalan yerler “gönül coğrafyamız” ifadesiyle yeniden tanımlanmaktadır. Haberde öğrencileri tanımlayıcı ifadelerde ise bir uyumsuzluk görülmektedir. Türkçe öğrenimini tamamlayan öğrenciler için medya, “yabancı” ifadesini kullanırken yetkililer “misafir” ve “kardeş” sıfatlarını kullanmakta ve bu sıfatların kullanılması gerektiğini vurgulamaktadır. Yabancı sözcüğünü kullanan medya, yetkililer açısından kötü olarak algılanmakta ve misafir sözcüğünün kalıcılığına dönük bir söylem inşası için çabalanmaktadır. Ancak hem medya hem de yetkililer “uluslararası öğrenciler” nitelemesini kullanmakta bir sorun görmemektedir. Böylece bu öğrencilere yönelik kültürel bakış açısı içerisinde yaklaşılması amaçlanmaktadır.

Haberin Retoriği: Haberde, söylemi inandırıcı kılma adına yetkililerin unvanları ve verdikleri istatistiksel bilgiler ön plana çıkmaktadır. Haberde üniversite bünyesinde kurulan TÖMER’le ilgili pek çok detaylı bilgiye, sertifika töreniyle ilgili fotoğraflara ve yetkili görüşlerine yer verilerek haberin inandırıcılığı arttırılmaktadır.

4.1.3. Ötekileştirici Söylem; Bir Sorun Olarak Suriyelilere Türkçe Öğretimi

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimiyle ilgili incelenen haberlerde tespit edilen söylem temalarından bir diğeri de Suriyeli öğrencilere yönelik olumsuz söylem inşasıdır. Suriyeli öğrencilerin Türkçe öğretimini bir sorun olarak görüp olumsuz bir

yapı çerçevesinde inşa eden söylem iki ana unsur üzerine kuruludur. İlki Suriyelilerin Türkçe öğrenmesi konulu haberler olup bu haberlerin ana temasını Suriyeli öğrenciler oluşturmaktadır. İkincisi ise Suriyeli öğrencilere Türkçe öğretecek öğreticilerle ilgili oluşturulan söylem inşasıdır.

Şimdiye kadarki söylem yapılarında, Türkçe öğretimi ve Türkçe öğrenen öğrencilere yönelik olumlu bir bakış açısına dayalı söylem inşasının oluşturulduğu gözlemlenmiştir. Ancak Suriyelilere Türkçe öğretimi söylemiyle ilgili incelenen birçok haberde Suriyeli öğrencilerin sorun, eğitimlerinin de zorunluluk olarak görüldüğü tespit edilmiştir. İncelenen haberler arasından 35 haberde Suriyelilere Türkçe öğretimi söylemine yönelik bir söylem inşası amaçladığı tespit edilmiştir. Konuyla ilgili bazı haberlerden yapılan alıntılar şu şekildedir;

“Suriyeliye zorunlu Türkçe eğitim” (02.09.2017, www.hurriyet.com.tr), “Suriyeliler Türkçe öğreniyor!” (01.02.2018, www.iha.com.tr), “Suriyeliler, “Türkçe Öğreniyorum” diyor” (13.10.2017, www.sozcu.com.tr), “Suriyeliler Türkçe öğrenecek”, “Suriyelilerin Türkiye'ye adaptasyonu sağlanacak” (24.12.2015, www.timeturk.com), “Suriyeli çocuklara Türkçe öğretilecek” 13.07.2017, www.yenisafak.com), “Savaş mağduru çocuklar Türkiye'de eğitime kazandırılıyor” (28.02.2018, www.aa.com.tr), “390 bin öğrenciye Türkçe”, (05.01.2018, www.milliyet.com.tr); farklı tarihlerde farklı konularda yapılan birçok haber başlığında Suriyeli öğrenciler sadece “Suriyeli” ifadesiyle nesneleştirilerek uyruklarına vurgu yapılmakta ve genelleştirme yoluyla da tüm Suriyeliler algısı yaratılmaktadır. Kimi haberlerde de “eğitim sorunu”, “o ülke”, savaş mağduru çocuklar” şeklinde olumsuz çağrışımlar ve “390 bin öğrenciye Türkçe” gibi sayısal veriler yoluyla haberin resmi araştırmalarla desteklendiği söylem inşa edilmektedir.

“O ülkenin öğrencilerine 1200 TL burs” (03.01.2016, www.yeniakit.com.tr), “Suriyeli üniversite öğrencisi olmak varmış!”, “Suriyeli öğrencilere tanınan ayrıcalıklara bir yenisini daha eklendi.”, “TÜRK VATANDAŞI OLARAK KIYMETİMİZ YOK BU ÜLKEDE!” (03.01.2016, www.sozcu.com); devlet tarafından sadece sınırlı sayıda başarılı Suriyeli öğrenciye verilecek burs için haberlerde, “o ülkenin öğrencileri” gibi ifadelerle Suriyeli öğrenciler ötekileştirilmekte ve bursun miktarı ön plana çıkarılarak çok olduğu algısı yaratılmaktadır. Bazı haber başlıklarının büyük harflerle yazılması, ayrıcalıklara bir yenisini eklendi”, “Türk vatandaşı olarak kıymetimiz yok bu

ülkede” gibi ifadelerle Suriyeli vatandaşların Türkiye’de daha kıymetli ve daha ayrıcalıklı olduğu iması yapılmaktadır.

“Türkiye’deki Suriyelilerin eğitim sorunu nasıl çözülür?” (12.08.2016, www.aljazeera.com.tr). “Madem bizim ülkemizde belli bir süre daha kalacaklar, Türkçeyi iyi öğrenebilecek seviyede eğitim almaları gerekiyor.” (01.06.2017, www.haberler.com), “Suriyelilerin Türkçe öğrenmesi önemli” (17.04.2017, www.milliyet.com.tr); bu haberlerin içeriğinde de Suriyeli çocukların Türkçe bilmemesi bir sorun olarak algılanmakta ve zorunlu Türkçe eğitimi beklentisi vurgusu yapılmaktadır. Bu tarz haber başlıklarına, “mülteci Suriyeli” imajı yaratan görseller de eklenerek söylem inşası güçlendirilmektedir.

Suriyelilere Türkçe öğretimi söyleminin inşa edildiği bir diğer konu da Suriyeli öğrencilerin milli eğitim sistemine entegrasyonu ile ilgili haberlerdir. Milli eğitim bakanlığının, evrensel bir hak olan eğitim-öğretim faaliyetlerinin aksamaması için Suriyeli öğrencilere yönelik açtığı öğretmen kadroları medyada olumsuz, yargılayıcı ve küçük düşürücü ifadelerle aktarılmaktadır. Bu haberlerden bazıları şu şekildedir;

“Suriyeli Öğrencilere Türkçe Öğretilecek Maaş 3 Bin TL” (10.11.2016, www.tarsushaber.com), “2 Bin Kişi Alınacak!” (28.02.2017, www.sgkrehberi.com), “Suriyeliler için 2 bin 78 eğitim personeli alınacak” (28.02.2017, www.gazetevatan.com), “Atanamayan öğretmenlere Suriyeli öğrenci formülü” (21.06.2016, www.t24.com.tr), “Atanamayan öğretmenler Suriyelileri eğitecek” (21.06.2016, www.milliyet.com.tr), “Türkçe eğitim verecek olan öğretmenlere!..” (18.10.2017, www.medyagazete.com), “4 bin 200 öğretmen alımı yapılacak”, (04.11.2016, www.mymemur.com.tr); Konuyla ilgili haberlerde yer alan ifadelerde görüldüğü gibi, “Suriyelileri eğitecek” vurgusu ön plana çıkarılarak eğitimsiz oldukları ima edilmektedir. Bazı haberlerde ise eğitim sistemindeki temel problemlerden olan atanamayan öğretmenler, problem olarak görülen Suriyeli öğrencilerin eğitiminin çözümü olarak görülmektedir. Bu tür haberlerde alınacak eğitimci sayısı ve alacakları ücret ön plana çıkarılarak bunun bir iş fırsatı olduğu vurgusu yapılmaktadır.

4.1.3.1. Bir Sorun Olarak Suriyelilere Türkçe Öğretimi Söylemi Çerçevesinde Bir Haber Çözümlemesi

Bir önceki bölümde Suriyelilere Türkçe öğretimi söylemini oluşturan söylem yapıları detaylandırılmaktadır. Suriyeli öğrencilere yönelik Türkçe öğretimi faaliyetleri kapsamında gerçekleştirilen pek çok proje ve etkinliğin Suriyelilere Türkçe öğretimi söylemi inşasında nasıl yeniden üretildiği, haberlerden örneklerle açıklanmaktadır. Bu başlık altında da konuyla ilgili bir haber, van Dijk'in eleştirel söylem çözümlemesi modeliyle analiz edilip Suriyeliler Türkçe öğrenecek söyleminin bir haberde hangi söylemsel yapılar aracılığıyla inşa edildiği incelenmektedir.

Konuyla ilgili haber, Millî Eğitim Bakanlığının (MEB), Suriyeli öğrencilerin eğitim ihtiyacını karşılamak için öğretmen alımı ilanına çıkmasını konu etmektedir (20.06.2016, www.milliyet.com.tr).

Makro Yapı Analizi

Tematik Yapı

Haber Başlığı: *Atanamayan öğretmenler Suriyelileri eğitecek*

Haber Girişi/Spot: *Geçtiğimiz hafta aynı gün pek çok ilin il milli eğitim müdürlüklerinin resmi internet sayfalarında yer alan ilanlarda, MEB'in yabancılara yönelik bir Türkçe öğretimi kursu düzenleyeceği, böylece Türkiye'de eğitim gören Suriyeli öğrencilerin Türkçe dersi eğitim ihtiyaçlarının karşılanmasının planlandığı ifade edildi.*

Fotoğraf: Haberde tek bir fotoğraf kullanılmıştır.

Tematik Yapı Analizi

Haberin başlığında enformasyon eksiltimi ve genelleme yapılmaktadır. Haber başlığında sözü geçen Suriyelilerin kim olduğu bilinmemekte ve tüm Suriyeliler algısı yaratılmaktadır. Ayrıca Suriyeliler denilerek Suriyeli öğrenciler nesneleştirilmektedir. Başlıkta bahsedilen “atanamayan öğretmenler” ifadesiyle ise eğitim sisteminin temel sorunlarından olan üniversite mezunu öğretmen adaylarının durumuna gönderme yapılmaktadır. Öğretmen olma vasfını taşıyan ancak işsiz olan öğretmenler medyada “atanamayan öğretmen” ifadesiyle söylemleştirilmekte ve bu öğretmenlerle ilgili olumsuz haberler genelde “atanamayan öğretmen” ifadesinin ön plana çıkarılmasıyla yapılmaktadır. Öte yandan bazı haber siteleri, atanamayan öğretmenler yerine ataması yapılmayan öğretmenler ifadesini kullanarak bu olumsuz algıyı yıkmaya çalışmaktadır.

Bu haberde de medya dilinde olumsuz olarak algılanan iki kavram bir araya getirilerek iki olumsuzun birbirine çare olacağı ima edilmektedir. Halbuki haber, Türkçe öğretimi kurslarına öğretmen alımıyla ilgili bir ilanı konu edinmektedir.

Haberin girişinde Suriyeliler üzerinden oluşturulan olumsuz genelleme ve belirsizlik açıklığa kavuşturulurken “atanamayan öğretmenler”in kim olduğu ve içeriğiyle ilgili belirsizlik devam etmektedir. Haber girişinde yer alan bilgide, MEB’in yabancılara Türkçe öğretimi kapsamında Suriyeli öğrencilere Türkçe öğretimi kursu düzenleyeceği ve böylece bu öğrencilerin Türkçe dersi eğitimi ihtiyaçlarının karşılanmasının planlandığı ifade edilmektedir.

Haber içerisinde kullanılan görsel haber söyleminde inşa edilen Suriyeli algısını tamamlar niteliktedir. Haber başlığında oluşturulan eğitimsiz Suriyeliler algısına yönelik seçilen bu fotoğrafta; Suriyeli oldukları ellerindeki kâğıda çizdikleri bayraktan da belli olan birkaç çocuğun görüntüsü yer almaktadır. Böylece seçilen görsel metni desteklemekte ve oluşturulan söylemin görsel boyutunu oluşturmaktadır.

Şematik Yapı

Ana Olayın Sunumu: Haber başlığında belirsiz olan olay giriş bölümüyle beraber netleşmeye başlamakta ve devam eden paragraflarda detaylandırılmaktadır.

Sonuçlar: Haberde Suriyeli öğrencilerin Türkçe dersi öğretimine yönelik MEB'in planlaması olduğuna değinilmekte, bu kapsamda konuyla alakalı branşlarda öğretmen alımı yapılacağı ve bu öğretmenlerin KPSS ve Mülakatla seçileceğine değinilmektedir.

Ardalan ve Bağlam Bilgisi: Haberde bahsedilen Suriyelilerin öğrenci oldukları belirtilmekte ancak Suriye'den geliş nedenleriyle ilgili herhangi bir bilgi verilmemektedir. Haberde atanamayan öğretmenlerle ilgili de herhangi bir bilgi yer almamaktadır.

Haber Kaynakları: Haberin kaynağı olarak milliyet.com.tr gösterilmektedir.

Haber Taraflarının Yorumları: Haberde sadece MEB'in yazılı bir açıklamasına yer verilmiştir. Bunun dışında ne Suriyelilerden ne de öğretmenlerden herhangi bir görüş alınmamıştır.

Şematik Yapı Analizi

Haberin ilk paragrafında MEB ilanlarında bahsedilen ve “atanamayan öğretmenler” ifadesiyle genelleştirilen öğretmenlerin Sınıf, Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı branşlarında KPSS'ye girip ataması yapılmayan öğretmenler oldukları belirtilmektedir. Bu öğretmenlerin 15 günlük eğitimin ardından geçici eğitim merkezlerinde görevlendirileceği belirtilmekte ve böylece tüm atanamayan öğretmenler kastedilmediği ortaya çıkmaktadır. Haberin ikinci paragrafında MEB'e bağlı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğünün bahsedilen öğretmen alımını yalanlaması “ilginç” ifadesiyle nitelendirilmekte ve kafa karışıklığı iması yaratılmaktadır.

“KPSS ve Mülakat” alt başlığı altında verilen bilgilerde ise MEB’in “dün” öğretmen alımlarında ön başvuruların alındığını açıkladığına değinilmektedir. Üçüncü paragrafta yer alan öğretmen alım sürecinin iki ayağı olan KPSS ve mülakat şartı alt başlık olarak verilerek vurgulanmaktadır. Son paragrafta Türkçe öğrenen ve ‘yeterlilik belgesi’ alan Suriyeli öğrencilerin “normal eğitime” geçeceği belirtilmektedir. Bu şekilde bir ifadeyle bu süreci yaşamayan öğrencilerin normal olmayan eğitim gördükleri algısı ortaya çıkmaktadır.

Haberin sonuçsal çıkarımları olarak; Türkçe öğretim kurslarında Suriyeli öğrencilere Türkçe dersi verecek olan öğretmenler, “atanamayan öğretmenler” söylemi içerisinde inşa edilirken sadece Türkçe dersi alacak Suriyeli öğrenciler, eğitilecek Suriyeliler söylemi içerisinde inşa edilmektedir.

Haber kaynağı olarak milliyet.com.tr gösterilmektedir. Haberle ilgili haber içeriğinde sadece MEB’e bağlı bir kuruluşun açıklamasına yer verilmektedir. Haber içerisinde bunun dışında herhangi bir görüşe yer verilmemektedir.

Mikro Yapı Analizi

Sentaktik Çözümleme: Haber içeriğinde giriş kısmından itibaren edilgen yapı kullanılmaktadır. Edilgen cümle yapılarının kullanılmadığı yerlerde gelecek zaman kipinin çoğunluğu dikkat çekmektedir. Haberin ikinci paragrafında yer alan haberin konusuna dönük yalanlamanın, haber dilini etkileyen bir durum olarak yorumlanmaktadır. Haberi aktaran kuruluş, haber içeriğinde çelişkili bilgilere yer vermekte ve bu bilgileri edilgen yapılarda haberleştirmektedir.

Sözcük Seçimi: haberde üretilen söylem belirli sözcükler üzerinden üretilmektedir. Türkçe öğretim kurslarında çalışacak öğretmenler “atanamayan öğretmenler” olarak değerlendirilirken Suriyeli öğrenciler “Suriyeli” ve eğitilmesi gereken olarak nesneleştirilmektedir.

Haberin Retoriği: haber içeriğinde habere konu olan öğretmen alımına dair pek çok açıklayıcı ve inandırıcı bilgi verilmektedir. Bunun yanında “atanamayan öğretmenler” ve eğitilecek Suriyeliler söyleminin başlık, sözcük ve fotoğraf düzeyinde kaldığı görülmektedir.

4.1.4. Politik Söylem; Barış ve Dostluk Dilinin Elçileri

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimiyle ilgili haberler üzerinden inşa edilen söylem yapılarından bir diğeri de Türkçe öğrenen öğrencilere yönelik oluşturulan söylem inşasıdır. Türkiye’yi tanımaya ve Türkçe öğrenmeye gelen öğrenciler üzerinden inşa edilen elçilerin dili söylemi, van Dijk’in belirlediği söylem kategorilerinden olan aktör tanımıyla örtüşmektedir.

Van Dijk, söylemin tanımladığı aktörleri; “grupların üyeleri olarak ya da bireysel olarak, adları ya da soyadlarıyla, işlev, rol ya da grup adıyla, belirli ya da belirsiz olarak, eylemleriyle ya da (sözde) nitelikleriyle, konumları ya da diğer insanlarla ilişkileriyle, vb., düşünülebilirler.” şeklinde tanımlamaktadır. Bu tanımlamaya uygun olarak elçilerin dili söylemini oluşturan yapılarda da öğrenciler Türkiye ve Türkçeyi tanıttıkları elçiler olarak tanımlanmaktadır. İncelenen haberler arasından 69 haberde, barış ve dostluk dilinin elçileri söylemine yönelik bir söylem inşası amaçlandığı tespit edilmiştir. Konuyla ilgili haberlerden alıntılanan söylem yapıları şu şekildedir;

“*Kültür Elçileri Türkiye’de*” (28.07.2016, www.milliyet.com.tr), “*57 Ülkeden 700 Gönül Elçisi Türkiye’de*” (28.07.2017, www.milliyet.com.tr), “*Gönül Elçileri Adı’de Buluştu*” (04.08.2017, www.milliyet.com.tr), “*Sakarya Üniversitesi kültür elçilerini ağırladı*” (19.08.2016, www.dogurehberi.com), “*Omü’nün Gönüllü Elçileri Trt Haber’de*” (28.07.2017, www.akasyam.com), “*Başbakan Yıldırım: Yunus Emre Enstitüsü Türkiye’nin gönül elçilerini yetiştiriyor.*” (16.08.2017, www.haber7.com), “*Başkan Çalışkan, Türkçe’nin Gönül Elçilerini Makamında Kabul Etti*” (01.08.2017, www.iha.com.tr), “*Kültür elçilerimiz; uluslararası öğrenciler*” (16.11.2016, www.elazigfirat.com); başlıklarıyla verilen birçok haberde, Türkçe öğrenmeye gelen öğrenciler “kültür elçileri” ve “gönül elçileri” ifadeleriyle tanımlanıp bu öğrencilere temsil rolü yüklenmektedir. Ayrıca haber başlıklarında üniversiteler ve siyasi kişilerin adı ön plana çıkarılarak haberin inandırıcılığını arttırmaya yönelik temel unsur olan kaynağa başvurmayla söylem yapısı güçlendirilmektedir.

Benzer söylem yapıları, haberlerin alt başlıkları ve içeriklerinde de habere konu olan kişiler tarafından inşa edilmektedir;

“Farklı ülkelerden insanlar gönüllü elçiniz oluyor” (23.07.2017, www.iha.com.tr), *“...kendi ülkelerinize döndüğünüzde veya başka bir ülkeye gittiğinizde bizlerin ve ülkemizin gönüllü tanıtım elçileri sizler olacaksınız. Şimdiden sizlere teşekkür ediyor ve başarılar diliyorum”* (26.07.2017, www.hurriyet.com.tr), *“Türkçe öğrenerek memleketine dönecek olan..Bu öğrencileri birer kültür, gönül elçisi olarak düşünüyoruz.”* (09.03.2018, www.haberturk.com), *“Çin’e döndüklerinde bizim birer kültür elçimiz olacaktır.”* (05.03.2018, www.iha.com.tr), *“Misafir öğrencilerimiz, dil öğrenmenin yanı sıra, Türkiye ile gönül bağlarını pekiştirerek evlerine bir kültür elçisi olarak dönüyorlar.”* (27.02.2018, www.timeturk.com), *“Bizim yurt dışında tanınmamıza, yurt dışında temsil edilmemize ve memleketimizi tanıtacak turizm elçilerine şiddetle ihtiyacımız var. Bu öğrenci kardeşlerimiz aynı zamanda Türkçemizi çok iyi öğrenerek ülkelerinde adeta birer turizm elçileri olarak bizleri tanıtacaklardır.”* (08.08.2017, www.star.com.tr), *“Bu öğrenciler bizim gönül elçilerimiz olacak.”* (12.04.2017, www.kocaeligazete.com); birçok haber içeriğinde de de görüleceği gibi, başka ülkelerden gelip temsil söyleminde elçi olarak tanımlanan bu öğrencilerden beklentiler haber içeriklerinde detaylandırılmaktadır. “Misafirlerimiz” ve “kardeşlerimiz” ifadeleriyle “biz”den yana olarak inşa edilen “kültür” ve “gönül” elçilerinden “biz”i, “ülkemizi”, “kültürümüzü” tanıtması beklenmektedir.

Türkçe öğrenen öğrencilerin elçi olarak inşa edildiği birçok haberde Türkçe’nin de barış ve dostluk dili olduğu çeşitli söylem yapılarıyla pekiştirilmektedir. Özellikle haber metninin büyük bir bölümünü oluşturan yetkili ve öğrenci ifadeleri bu söylemi farklı şekillerde inşa etmektedir. Konuyla ilgili bazı haberlerden alınan haber içerikleri ve söylemi şekillendiren yapılar şu şekildedir;

“Kendi aramızda aynı dili konuşunca ortak paydada buluşuyoruz. Bizce Türkçe dostluğun dili” (20.08.2016, www.memurlar.net), *Türkçe eğitimleriyle de amacımız Türkçenin Makedonya’da olduğu gibi bir barış ve ortaklık dili olarak yaygınlaşmasını sağlamaktır.”* (21.17.2017, www.tgrthaber.com.tr), *“Türkçeyi bir gönül dili olarak kabul ettiklerini, bu gönül dili üzerinden kardeşlikler pekiştirdiklerini ve dostluklar inşa ettiklerini söyledi.”* (15.08.2017, www.milliyet.com.tr), *“Türkçe kurslarının beş yıllık başarı simgesi olacak bir "dostluk ağacı" dikeceklerini...”* (22.11.2017, www.star.com.tr), *“Yabancı öğrenciler, sahneye koydukları eserlerle dünyaya "Türkçe" barış, dostluk ve sevgi mesajları gönderdi.”*, *“Sevgi dili barış dili Türkçemiz ile bugün*

buradan dünyaya barış mesajları vereceğiz” (22.08.2015, www.tgrthaber.com.tr), *“Dostluğun dili “Türkçe” oldu”* (30.01.2015, www.hurriyet.com.tr).

Barış ve dostluk dilinin elçileri söylemindeki dilin Türkçe olduğu açık ve örtük yapılarla inşa edilmektedir. Bu temaya uygun haberlerdeki söylem yapıları “barış, dostluk, sevgi, gönül dili” gibi olumlu sıfat ve nitelemelerle üretilmektedir. Haberde görüşlerine yer verilen öğrenci ve yönetici ifadelerinde geçen “dostluğun dili”, “gönül dili”, “barış, dostluk ve sevgi mesajları” gibi ifadelerde Türkçe’nin ortak payda olduğu vurgusu, mecazlar, imalar ve abartılar söylemi şekillendiren unsurlar olarak ön plana çıkmaktadır. Haber başlıklarında yapılan eksiltmeler ve “dünyaya gönderdi” gibi muğlak ifadeler yoğun bir şekilde kullanılarak söylem yapısı pekiştirilmektedir. Konuyla ilgili birçok haberde öne çıkarılan bu unsurlar aracılığıyla Türkçe üzerinden dünyada barış ve dostluk inşa edildiği/edileceği söylemi üretilmektedir.

“Biz dilimiz Türkçeyi kökleri derinlerde sabit, dalları ise göklere uzanan bir ağaç gibi görüyoruz. Bu ağacın gölgesinde her millet için yer vardır. Bizler dünya üzerindeki farklılıkları zenginlik olarak gören bir medeniyetin varisleriyiz. Farklı kültürler, farklı medeniyetler bize göre bir araya gelmenin, tanışmanın, kaynaşmanın vesilesidir.” (16.08.2017, www.haber7.com), *“Dünya dili Türkçe”*, *“Dil, din, ırk, renk ayrımı gözetmeden kardeşçe”* (11.05.2017, www.milliyet.com.tr), *“DÜNYAYA BARIŞ MESAJI”*, (20.08.2016, www.memurlar.net), *“Dünya Türkçe öğreniyor”* (08.06.2017, www.yenisafak.com), *“Türkçe Yunus Emre’yle dünyaya yayılıyor”*, *“Dünya dili Türkçe’ye ilgi artıyor”* (28.05.2015, www.sabah.com.tr), *“Yurtdışında Türkçe’ye ilgi artıyor”* (24.01.2017, www.timeturk.com), *“Türkçe...Sevgiyi, barışı, kardeşliği din çatısı altında dünyanın her bölgesine yaymış”* (06.06.2016, www.iha.com.tr).

Türkçenin barış ve dostluğun dili olduğu söylemi; bir yandan barış ve dostluğu tesis ederken bir yandan da bu söylemle dünyaya yayılan bir dil olduğu söylemi içerisinde yeniden üretilmektedir. Konuyla ilgili birçok haberde “dünya dili Türkçe”, “dünyaya barış mesajı”, “dünya Türkçe öğreniyor” gibi başlıklarda “enformasyon eksiltimi” ve “genelleme” yapılmaktadır.

4.1.4.1. Barış ve Dostluk Dilinin Elçileri Söylemi Çerçevesinde Bir Haber Çözümlemesi

Bir önceki bölümde barış ve dostluğun dilini elçileri söylemini oluşturan söylem yapıları detaylandırılmaktadır. Türkçe öğretimi faaliyetleri kapsamında gerçekleştirilen pek çok etkinlik ve organizasyonda Türkçe öğrenenlerin elçi ve Türkçenin de barış ve dostluk dili söylemi inşasında nasıl yeniden üretildiği, haberlerden örneklerle açıklanmaktadır. Bu başlık altında da konuyla ilgili bir haber, van Dijk'in eleştirel söylem çözümlemesi modeliyle analiz edilip barış ve dostluk dilinin elçileri söyleminin tek bir haberde hangi söylemsel yapılar aracılığıyla inşa edildiği incelenmektedir.

Konuyla ilgili haber, Yunus Emre Enstitüsü tarafından düzenlenen Türkçe Yaz Okulu kapsamında Sakarya'ya misafir olan öğrencileri konu edinmektedir (14.08.2017, www.milliyet.com.tr).

Makro Yapı Analizi

Tematik Yapı

Haberin Başlığı: *Saü Kültür Elçilerini Ağırladı*

Haber Girişi/Spot: *Yunus Emre Enstitüsü'nün (YEE) bu yıl sekizincisi düzenlenen Türkçe Yaz Okulu programı kapsamında öğrenciler Sakarya'da misafir oldu. 15 farklı ülkeden gelen 20 kültür elçisi Sakarya Üniversitesi Türk Dili Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi (TÖMER) tarafından ağırlandı.*

Fotoğraf: Haber içerisinde toplam 5 fotoğraf kullanılmıştır. Söylemi destekleyen görsel olarak aşağıdaki fotoğraf seçilmiştir.

Tematik Yapı Analizi

Haberin başlığında enformasyon eksiltimi ve genelleme yapılmaktadır. “Saü kültür elçilerini ağırladı” denilerek ne kastedildiği anlaşılmamaktadır. Başlıkta yer alan “saü”nün neyin açılımı olduğu ve kültür elçilerinin de kim oldukları bilinmemektedir. Haberin girişinde başlıkta yer alan belirsizlik giderilmektedir. Başlıkta bahsedilen “saü”nün, Sakarya Üniversitesi olduğu belirtilmekte ve “kültür elçileri”nin de yurtdışından üniversiteyi ziyarete gelen öğrenciler olduğu anlaşılmaktadır. Haberin başlığında bu öğrencilerin kültür elçileri olarak tanıtılması açık bir söylem inşasının olduğunu göstermekte ve haber içeriğini başlıktan itibaren şekillendirmektedir.

Haber kapsamında kullanılan görselde öğrencilerin Anadolu kültürünü yansıtan bir etkinlik olan kına gecesi temalı kıyafetler giydiği ve ellerinde de kına gecesinde yakılan mumları tuttukları görülmektedir. Haberde kullanılan bu görsel kültür elçileri söylemini kuvvetlendirmekte ve bu söylemi tamamlamaktadır. Haberde kullanılan bu görsel ayrıca; toplumsal bellekteki zihinsel temsillerin merkezinde yer alan sosyokültürel bilgideki kültürel çerçeveye de örtüşmektedir.

Şematik Yapı

Ana Olayın Sunumu: Haberin başlığından içeriğine yönelik herhangi bir şey anlaşılmamaktadır. Ancak haber girişinde konuyla ilgili bilgi verilerek başlıkta er alan belirsizlik giderilmektedir.

Sonuçlar: Haberde organizasyona katılan öğrenciler kültür elçisi olarak görülmektedir. Etkinlik kapsamında Sakarya ve Sakarya Üniversitesinin misafir olan öğrenciler burada hem Türkçe öğrenmekte hem de çeşitli kültürel faaliyetler kapsamında şehri, kültürü ve tarihini tanımaktadır.

Ardalan ve Bağlam Bilgisi: Haber içerisinde YEE'nin düzenlediği organizasyonlara yönelik bilgi ardalan bilgisiyle verilmektedir.

Haber Kaynakları: Haberin kaynağı olarak İHA gösterilmektedir.

Haber Taraflarının Yorumları: Haber içerisinde organizasyona ev sahipliği yapan Sakarya Üniversitesi Rektörü ve Sakarya TÖMER Müdürünün açıklamaları alıntılanarak verilirken öğrenci açıklamaları aktararak verilmektedir.

Şematik Yapı Analizi

Haber başlığında başlayan söylem inşası haber girişinde de devam etmektedir. Haberin ilk paragrafında YEE'nin Türkçeye ilgili faaliyetleri ardalan bilgisi içerisinde verilirken “her yıl on binlerce kişiye Türkçe öğretiyor” denilerek abartılı rakamlar verilmekte, böylece Türkçeye yönelik büyük bir ilgi olduğu ima edilmektedir. İlerideki cümlelerde ise bu yılki organizasyona katılımı ilgili istatistiksel bilgiler verilerek haberin inandırıcılığı arttırılmak istenmektedir.

Üçüncü paragraftan itibaren yetkili görüşlerine yer verilmektedir. TÖMER Müdürü Alpaslan Okur'un sözlerinin alıntılandığı paragrafta Okur, Sakarya'ya gelen öğrencilerin “sakaryamız”, “diğer illerimiz”, “kültürümüz” ve “dilimiz” gibi “biz”in yurtdışından gelen öğrencilere tanıtıldığını belirtmektedir. Böylece bir yandan “biz” yeniden üretilirken diğer taraftan yurtdışından gelen öğrenciler “biz”i tanıyacak ve sonrasında anlatacak “kültür elçileri” söyleminde inşa edilmektedir.

Son paragrafta ise Sakarya Üniversitesi Rektörü Muzaffer Elmas'ın sözleri alıntılanmaktadır. Rektör Elmas tarafından “misafir” ve “uluslararası” ifadeleriyle nitelendirilen öğrencilere “özel “bir önem” verildiği belirtilmektedir. Bu özel önemin nedenini ise bir sonraki cümlede açıklamakta ve bu öğrencilerin “ülkemizi” dünyaya tanıyacak “kültür elçileri” oldukları belirtilmektedir. Haberin sonunda ise öğrencilerin Cumhurbaşkanlığı Külliyesinde organizasyonun kapanış programına katılacağı ve burada “Yunus Emre'nin dili ile dünyaya barış mesajı” verileceği belirtilmektedir.

Haber başlığında başlayan barış ve dostluk dilinin elçileri söylemi hem haber içerisinde tekrarlarla hem de yetkili açıklamalarıyla şekillendirilmektedir. Haberin sonunda ise öğrencilerin “Yunus Emre’nin dili ile dünyaya barış mesajı” vereceği belirtilmektedir. “Yunus Emre’nin dili” ifadesiyle Türkçe kastedilmekte ve ardaan bilgisiyle 13. Yüzyılda yaşadığı tahmin edilen şair Yunus Emre hatırlatılmaktadır. Bununla beraber onun sade ve akıcı Türkçeyle yazdığı şiirler ima edilerek Türkçeyle özdeşleştirilmektedir. Böylece Türkçe örtük bir söylemde barış ve dostluk teması içerisinde yeniden üretilmektedir.

Sonuçsal çıkarım olarak öne çıkan iki tema bulunmaktadır. İlki; yurtdışından gelen öğrencilerin kültür elçisi olarak görüldüğü ve buna yönelik bir söylem inşası gerçekleştirildiğidir. İkincisi ise, kültür elçileri olarak görülen öğrencilerden barış ve dostluk dili olan Türkçeyi dünyaya yayması beklenmekte ve buna dönük söylem inşası oluşturulmaktadır.

Haber yoluyla üretilen söylemin inandırıcılığını artırma adına haberde yetkili görüşlerine yer verilmektedir. Yetkililerin görüşleri alıntı yoluyla verilerek haberde inşa edilen söylemde aktif bir rol üstlenilmemektedir. Haberin ana temasını oluşturan öğrencilerin görüşlerinin ise dolaylı yoldan aktarılarak haberleştirildiği görülmektedir.

Böylece haberde, öğrenci görüşleriyle ilgili oluşturulan söylemde aktif bir rol oynanmaktadır.

Mikro Yapı Analizi

Sentaktik Çözümleme: Haber içerisinde birkaç cümle dışında edilgen cümle yapısı kullanılmayıp bunun yerine etken cümle yapısı tercih edilmiştir. Bu durum, haberi aktaran kuruluşun söylemi aktarma rolünde olduğunu göstermekle beraber söylemin kararlılığını da göstermektedir.

Sözcük Seçimi: Haberde ön plana çıkan ifade yurtdışından gelen öğrencilerin “kültür elçileri” olarak tanımlanmalarıdır. Ancak bazı muhafazakâr haber siteleri “kültür elçileri” yerine “gönül elçileri” ifadesini kullanarak bu ifadeyi daha dini bir söylemde şekillendirmektedir. Bir diğer sözcük seçimi de yabancı öğrenciler ifadesi yerine misafir öğrenciler ifadesinin tercih edilmesidir. Sözcük seçimlerinin bu şekilde tercih edilmesi inşa edilmek istenen söyleme uygun yapılardan kaynaklanmaktadır.

Haberin Retoriği: Haberde beş adet fotoğraf kullanılmaktadır. Seçilen bu fotoğraflar öğrencilerin katıldığı kültürel faaliyetler ve gezilerden seçilmiş olup haberin retoriğini güçlendirmektedir. Haberde, söylemi inandırıcı kılma adına yetkili ve öğrencilerin görüşlerine yer verilmekte ve konuyla ilgili istatistiksel bilgilere değinilmektedir.

4.2.Sınıflandırılan Söylem Yapıları ve Haber Çözümlemelerine Yönelik Genel Bir Değerlendirme

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimiyle ilgili haberlerin analiz edilmesi sonucu tespit edilen söylem türleri dört başlık altında sınıflandırılmaktadır. Bu haberlerde Türkçeye ve Türkçe öğrenen öğrencilere yönelik söylemler, söylem analiziyle ortaya çıkarılmaktadır. Tespit edilen bu söylemler; milliyetçi, politik ve ötekileştirici söylem türlerine dayalı dilsel ve görsel unsurlardan oluşmaktadır. Medya ise üretilen bu söylem temalarında aktarma, inandırıcı kılma, yönlendirme ve inşa etme rollerinde görünmektedir.

Temalarına göre sınıflandırılan bu söylemlerde, Türkçe öğretimiyle ilgili söylem teşkil edebilecek unsurların milliyetçi söylemle yakından ilişkili olduğu görülmektedir. Milli kimliğin dili Türkçe söylemini oluşturan haberlere bakıldığında bu ilişki net bir biçimde görülmektedir. Kültür, sanat, mimari, spor, bayram gibi aktivite ve değerler pek çok milliyetçi ifade ve görsel yoluyla şekillendirilmekte ve yeniden üretilmektedir. Haberlerde bu unsurlar, “biz”, “Türk”, “Osmanlı” gibi aidiyet oluşturan ve inşa edilen söylemi belirleyen ifadelerle sağlanmakta ve söylem görsellerle desteklenmektedir. Türkçe ise tüm bu unsurların yeniden üretiminde anlamı oluşturan ve iletişimi sağlayan dil olarak tanımlanmaktadır. Haberlerde kültürün aktarıcısı olarak Türkçenin vurgulandığı görülmektedir.

Milliyetçi söylem unsurlarının şekillendirdiği bir diğer başlık da ortak geçmişini canlandıran dil söylemini oluşturan haberlerdir. Bu söylemsel inşa iki ana yapı üzerine kuruludur. İlki; Osmanlı medeniyeti merkezli, çok uluslu, kültürel ve tarihi bir birliktelik vurgusu üzerine kurulmaktadır. Günümüzde olmamasına rağmen Osmanlı

medeniyetinin geçmişte yaşattığı güzellikler, hatırlatma ve tahayyül boyutuyla yeniden üretilmektedir.

Bu hayali birliktelikte Türkçeye, iletişimi sağlarken tarih ve coğrafyayı hatırlatma misyonunun taşıyıcısı rolü yüklenmektedir. İkincisi ise, Türk soylu toplulukların birlikteliği olup bu birliktelikte Türkçeye, kardeşliği, birlik beraberliği ve kültürel alışverişi sağlama misyonu yüklenmektedir. Böylece, ortak geçmişi canlandıran dil söylemi bu unsurlar üzerinden yeniden üretilmektedir.

Bu tezde milliyetçi söylem yapıları kapsamında değerlendirilen unsurlar konuyla ilgili diğer araştırmalarla karşılaştırılmış ve benzer bulgular elde edildiği görülmüştür. Konuyla ilgili incelenen *Türkiye’de Yazılı Basında Milliyetçi Söylem* (Erdem, 2011) adlı yüksek lisans tezinde, bilim haberlerindeki milliyetçi söylem unsurlarının ve milli kimliği oluşturan söylem unsurlarının bu tezde elde edilen bulgularla benzerlik taşıdığı görülmüştür. Spor haberlerindeki milliyetçi söylemin incelendiği *Türkiye’de Spor Basını ve Milliyetçilik Söylemi* (Gökalp, 2004) adlı doktora tezinde de tespit edilen milliyetçi söylemi oluşturan unsurların bu tezde tespit edilen milliyetçi söylem unsurlarıyla benzerlik gösterdiği görülmüştür.

Türkçe öğretimiyle ilgili haberlerde yer alan söylem unsurları daha çok metin içeriğinde inşa edilmesine rağmen Suriyeliler Türkçe öğrenecek söylemini oluşturan unsurlar haber başlığı ve görsel kullanımında üretilmektedir. Bu durum medyada her konuda Suriyeli vatandaşlara karşı oluşturulan olumsuz söylem inşasının bir yansıması olarak yorumlanmaktadır. Bu söylemi inşa eden haberlerde, “Suriyeliler” ifadesi ısrarla vurgulanmaktadır. Böyle bir vurgu, ardaan bilgisiyle halihazırda medyada Suriyeli haberleriyle oluşturulan olumsuz düşüncelerin çağrışımını kolaylaştırıp söylemi güçlendiren bir yapıya sahiptir.

Suriyeli öğrencilerin Türkçe öğrenmeleri konusunda yapılan vurgu ise, kendi hayatlarını kolaylaştırma düşüncesinden ziyade “biz”i bilme, bizi tanıma düşüncesini taşımaktadır. Birçok haberde, “öğrenecek, öğretilecek, zorunlu, eğitilecek” gibi gelecek ve ettirgenlik kipleriyle hegemonik söylem yapısı inşa edilmektedir. Suriyeli öğrenciler için devlet kurumları tarafından geliştirilen her türlü proje ayrıcalık olarak tanımlanmakta ve “biz”e karşı bir saldırı olarak inşa edilmektedir. Bu noktada Suriyeli öğrencilerin Türkçe öğrenmeleri, genellikle eğitimsiz oldukları, kaosa neden oldukları,

anlaşılmaz oldukları, dil bilmedikleri gibi ifadeler ve mülteci algısı yaratan görseller üzerinden yeniden üretilmektedir.

Suriyeliler Türkçe öğrenecek söyleminde tespit edilen söylemsel unsurlar başka çalışmalarla da karşılaştırılmış ve elde edilen bulguların benzer olduğu görülmüştür. Konuyla ilgili; bir rapor bir tez ve bir de makale incelenmiş ve sonuçlar karşılaştırılmıştır. Bu kapsamda incelenen *Türk Basınında Suriyeli Sığınmacılar* (Efe, 2015) adlı raporda, medyada Suriyelilere yönelik inşa edilen söylemsel unsurlarla bu tezde elde edilen bulgular karşılaştırılmış ve farklı konularda inşa edilen olumsuz söylemlerin benzer ifade ve unsurlar üzerinden yeniden üretildiği görülmüştür. Konuyla ilgili incelenen *Suriyeli Sığınmacıların Gaziantep Yerel Basınında Temsili* (Kovucu, 2016) adlı yüksek lisans tezinde de medyada inşa edilen Suriyeli algısıyla ilgili tespit edilen unsurlar bu tezde elde edilen bulgularla karşılaştırılmış ve Suriyelilere dönük oluşturulan olumsuz söylemsel inşanın benzer unsurlar üzerinden gerçekleştirildiği görülmüştür. Son olarak incelenen *Haber Söyleminde 'Öteki'yi Aramak: Suriyeli Mülteciler Örneği* (Gölcü & Dağlı, 2017) adlı makalede, Suriyeli vatandaşlar üzerinden ötekileştirme söylemi üreten unsurlarla bu tezde ötekileştirme söyleminin inşa edildiği unsurlar karşılaştırılmış ve benzer sonuçlara ulaşıldığı tespit edilmiştir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimiyle ilgili haberlerde Türkçenin yanında Türkçe öğrenenlere dönük de bir söylem inşası olduğu görülmektedir. Bu söylemlerden ilki politik bir söylem inşası çerçevesinde olup siyasi iradenin politikasını yansıtmaya yöneliktir. Barış ve dostluğun dilinin elçileri söyleminin temasını Türkçe öğrenen öğrencilerin yabancı değil elçi olduğuyla ilgili üretilen söylem unsurlarının oluşturduğu tespit edilmektedir. Özellikle haber içeriğinde yer alan yetkili görüşlerinde bu temaya yönelik bilinçli sözcük seçimlerinin olduğu görülmektedir. Bu durum politik söylem inşasına dönük bir çalışma olarak değerlendirilmekte ve bu şekilde yorumlanmaktadır. Haberlerde bu öğrencilerin “yabancı” değil “elçi” olduğu vurgusu yapılarak bu elçilerin dünyada Türkiye ve Türkçeyi tanıtacaklarına yönelik oluşturulan beklenti, önvarsayım ve imalar yoluyla inşa edilmektedir.

Politik söylem inşası sadece öğrencilerle sınırlı kalmayıp Türkçeyi de kapsamaktadır. Türkçe bu tür haberlerde barış ve dostluk dili söylemi içerisinde inşa edilmektedir. Türkçenin tarihsel gelişimi de ardağan bilgisiyle hatırlatılmakta, barış ve dostluk dili olduğu söylemi pekiştirilmektedir. Bu konuda seçilen birçok tarihi figür üzerinden söylem yeniden üretilmektedir.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Söylem inşasının aktif olarak gerçekleştirildiği en önemli medya araçlarının başında haberler gelmektedir. Temelde toplumu bilgilendirme amacı olan haber, günümüzde söylemlerin üretilip yayıldığı en kullanışlı araçlar arasında yer almaktadır. Her haber içerisinde haberi aktaran ve varsa aktarıcının bağlı olduğu kuruluşun izlerini taşımaktadır. Haberi yapan muhabirden başlayarak, haberin içeriği, haberin toplumdaki karşılığı, haberin üretildiği kurumun yapısı, editöryel süreç, yayın politikası, ekonomik ve politik konjonktür gibi birden çok gücün haber söyleminde etkin rol oynadığı görülebilmektedir. Egemen ideoloji ve değerler sistemi bu söylemsel yapıda yeniden inşa edilirken amaç; okuyucuda bazı duyguları harekete geçirip ikna ve yönlendirme mekanizması canlı tutarak ideolojik inancı pekiştirmektir.

Türkçe öğretimiyle ilgili haberlerde de böyle bir sürecin varlığı tespit edilip bu tezde sürecin hangi amaçlarla nasıl işlediği analiz edilmeye çalışılmıştır. Bu motivasyonla incelenen haberlerde Türkçe ve Türkçe öğrenenlere yönelik söylem inşası varlığı tespit edilmiştir. Tespit edilen bu söylemlerde Türkçe; milliyetçi söylem unsurları, politik söylem unsurları ve ötekileştirici söylem unsurlarıyla yeniden tanımlanmıştır. Türkçe öğrenenler ise, “biz” ve “onlar” söylemiyle ayrıştırılmış ve buna dönük söylem inşasıyla yeniden üretilmiştir.

Türkçe öğretimiyle ilgili haberlerde yer alan milliyetçi söylem yapıları başta “biz”i inşa edip bize ait olanı tanımlamaktadır. Bu bağlamda “biz”in içeriğini; Türkler ve Osmanlı zamanında Türklerle beraber “huzur içinde yaşamış” olan diğer milletler oluşturmakta ve bu düşünce çerçevesinde bir söylem inşası gerçekleştirilmektedir. Diğer yandan bize ait olanı ise; Osmanlı ve önceki Türk-İslam devletlerine ait kültürel, sanatsal, mimari, spor ve bayram gibi unsurlar temsil etmektedir.

Milli kimliğin dili söylemiyle ilgili yapıların yer aldığı haberlerde Türkçe, bizi ve bize ait olanı birleştiren, tanıtan, aktaran, temsil eden bir konumda yer almaktadır. Bütün bunlar çerçevesinde haberlerde milli kimlik inşasına yönelik söylem inşası olduğu görülmektedir. Bu bağlamda milliyetçi dili oluşturan tanım, terim, ifade, görüntü ve bunlara benzer çeşitli dilsel yapılar; ima, tekrar, önvarsayım, hatırlatma gibi söylemsel unsurlarla açık veya örtük bir şekilde yeniden üretilmektedir.

Milliyetçi söylem unsurlarının şekillendirdiği bir diğer söylem ise ortak geçmişi canlandıran dil söylemini oluşturan haberlerde inşa edilmektedir. Milliyetçi söylemin vatan ve soy unsurlarına uygun bir şekilde inşa edilen bu söylemsel inşa iki ana yapı üzerine kuruludur. Osmanlı medeniyeti merkezli, çok uluslu, kültürel ve tarihi bir birliktelik vurgusu üzerine kurulan söylem, geçmişte Osmanlı medeniyetiyle temas kurmuş farklı milletlere yönelik söylem üzerine kurulmaktadır. Bu söylem temasında konu edilen milletler farklı milletlerden olduğu için ortak vatan, ortak kültür, ortak kelimeler ve ortak din gibi unsurlar etrafında inşa edilmektedir.

Ortak geçmişi canlandıran dil söylemi çerçevesinde inşa edilen ikinci söylem teması ise, Türk soylu toplulukların birlikteliğine yönelik söylem inşasını oluşturan söylemsel unsurlardır. Buna uygun olarak haberlerde soy ve köken bilgisi öne çıkarılıp vurgulanmakta ve bu şekilde ortak geçmişi yeniden canlandırma amaçlanmaktadır.

Türkçeye yönelik söylem inşasının yer aldığı ortak geçmişi canlandıran dil söyleminin farklı milletlere dayalı ortak vatan vurgusunun ön plana çıktığı söylem temasında Türkçeye; iletişimi sağlarken tarih ve coğrafyayı birleştiren ortak dil misyonunun taşıyıcısı rolü yüklenmektedir. Soy ve kökenin vurgulandığı söylem temasında ise, Türkçeye, kardeşliği, birlik beraberliği ve kültürel alışverişi sağlama misyonu yüklenmektedir. Böylece, ortak geçmişi canlandıran dil söylemi bu unsurlar üzerinden yeniden üretilmektedir.

Milliyetçi söylem teması altında analizi yapılan haberlerin tamamı Anadolu ajansı, İhlas Haber Ajansı ve Doğan Haber Ajansı tarafından servis edilen haberler olup ideolojik açıdan milliyetçi ideolojiyi benimseyen kuruluşlardır. Ancak kısmen de olsa Doğan Haber Ajansı'nın servis ettiği haberlerin başlık düzeyinde de olsa milliyetçi söylem unsurlarına daha uzak durduğu görülmektedir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimiyle ilgili haberlerde tespit edilen bir diğer söylem türü de ötekileştirici bir söylem inşası oluşturan Suriyeliler Türkçe öğrenecek

söylemidir. Suriyeliler Türkçe öğrenecek söyleminde inşa edilen temel söylem temasının Suriyeli vatandaşların ötekileştirilmesi üzerine kurulduğu görülmektedir. Türkçe öğretimiyle ilgili haberlerde yer alan söylem unsurlarının daha çok metin içeriğinde inşa edilmesine rağmen Suriyeliler Türkçe öğrenecek söylemini oluşturan unsurlar haber başlığı ve görsel kullanımında üretilmektedir. Özellikle haber başlıklarında Suriyeliler öznenen nesneye dönüştürülmekte ve olumsuz ifadelerle yan yana getirilmektedir. Bu durum medyada her konuda Suriyeli vatandaşlara karşı oluşturulan olumsuz söylem inşasının bir yansıması olarak yorumlanmaktadır.

Bu söylemi inşa eden haberlerde, Suriyeliler genelde rakamlarla ifade edilmekte ve çokluk vurgusu yapılmaktadır. Böylece Suriyeli öğrenciler yığın olarak temsil edilmektedir. Yine bu haberlerde “Suriyeliler” ifadesi ısrarla vurgulanmaktadır. Böyle bir vurgu, ardaan bilgisiyle halihazırda medyada Suriyeli haberleriyle oluşturulan olumsuz düşüncelerin çağrışımını kolaylaştırıp söylemi güçlendiren bir yapıya sahiptir.

Haberlerde Suriyeli öğrencilerin Türkçe öğrenmeleri konusunda ısrarla vurgu yapılmaktadır. Ancak bu vurgu Suriyeli öğrencilerin kendi hayatlarını kolaylaştırma düşüncesinden ziyade “biz”i bilme, bizi tanıma düşüncesi taşımaktadır. Birçok haberde, “öğrenecek, öğretilecek, zorunlu, eğitilecek” gibi gelecek ve ettirgenlik kipleriyle bir yandan mağdur Suriyeli öğrenciler söylemi inşa edilirken diğer yandan “biz” yapısı çözüm ve yardım eden söyleminde pekiştirilmekte ve hegemonik düşünce söylemi güçlendirilmektedir.

Suriyeli öğrenciler için devlet kurumları tarafından geliştirilen her türlü proje ayrıcalık olarak tanımlanmakta ve “biz”e karşı bir saldırı olarak temsil edilmektedir. Bu noktada Suriyeli öğrencilerin Türkçe öğrenmeleri, genellikle eğitimsiz oldukları, kaosa neden oldukları, anlaşılmaz oldukları, dil bilmedikleri gibi ifadeler ve mülteci algısı yaratan görseller üzerinden yeniden üretilmektedir.

Suriyeliler Türkçe öğrenecek söyleminin inşa edildiği bir diğer konu da Suriyeli öğrencilerin milli eğitim sistemine entegrasyonu ile ilgili haberlerdir. Millî Eğitim Bakanlığı ve Avrupa Birliğinin evrensel bir hak olan eğitim-öğretim faaliyetlerinin aksamaması için Suriyeli öğrencilere yönelik açtığı öğretmen kadroları medyada olumsuz, yargılayıcı ve küçük düşürücü ifadelerle aktarılmaktadır. Bu kapsamda halihazırda eğitim sisteminin temel problemlerinden olan atanamayan öğretmenler

olgusu ile medyada sorun olarak inşa edilen Suriyeli olgusu yan yana getirilmekte ve bu iki olumsuz durum birbirinin çözümü olarak sunulmaktadır.

Ötekileştirici söylem teması altında analizi yapılan ve Anadolu ajansı, İhlas Haber Ajansı ve Doğan Haber Ajansı tarafından servis edilen haberlerde zayıf bir söylem inşa edildiği gözlemlenirken bu haberler daha çok “biz” ve “onlar” söylemine yakın söylem kalıpları içerisinde yer almaktadır. Ancak ajans dışında servis edilen haberlerde ötekileştirici söylemin ayrıştırıcı, aşağılayıcı ve hatta ırkçı bir dil kullanıldığı haberler de tespit edilmiştir. Nitekim bu haberlerin çoğu propaganda amaçlı olup başlık ve görsel düzeyinde kalan haberlerdir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimiyle ilgili haberlerde Türkçe öğrenenlere dönük bir diğer söylem teması da politik söylemi inşa eden unsurlardır. Politik bir söylem inşası çerçevesinde incelenen pek çok haberde siyasi iradenin politikasını yansıtmaya yönelik dilsel ve görsel unsurların şekillendirdiği ifadeler tespit edilmiştir. Barış ve dostluk dilinin elçileri söyleminde temel söylemsel tema; Türkçe öğrenen öğrencilerin yabancı olmayıp elçi olduğuyula ilgili üretilen dilsel ve görsel unsurlardır. Özellikle haber içeriğinde yer alan yetkili görüşlerinde bu temaya yönelik bilinçli bir sözcük seçiminin olduğu görülmektedir. Haberler de yetkili görüşlerini başlığa taşımakta ve söylemin güvenilirliği ve etkisini arttırmak istemektedir. Bu durum politik söylem inşasına dönük bir çalışma olarak değerlendirilmekte ve bu şekilde yorumlanmaktadır. Haberlerde bu öğrencilerin “yabancı” değil “elçi” olduğu vurgusu yapılarak bu elçilerin dünyada Türkiye ve Türkçeyi tanıtacaklarına yönelik oluşturulan beklenti, önvarsayım ve imalar yoluyla inşa edilmektedir.

Politik söylem inşası sadece öğrencilerle sınırlı kalmayıp Türkçeyi de kapsamaktadır. Türkçe bu tür haberlerde barış ve dostluk dili söylemi içerisinde inşa edilmektedir. Türkçenin tarihsel gelişimi de ardağan bilgisiyle hatırlatılıp barış ve dostluk dili olduğu söylemi pekiştirilmektedir. Bu konuda seçilen birçok tarihi figür üzerinden söylem yeniden üretilmektedir.

Politik söylem teması altında analizi yapılan haberlerin tamamı Anadolu Ajansı, İhlas Haber Ajansı ve Doğan Haber Ajansı (DHA) tarafından servis edilen haberler olup politik açıdan milliyetçi ideolojiyi benimseyen kuruluşlardır. Ancak DHA'nın servis ettiği haberlerin başlık düzeyinde de olsa politik söylem unsurlarına daha uzak durduğu

tespit edilmiş ve bunun temel sebebi olarak DHA'nın hükümete mesafeli olması olarak değerlendirilmiştir.

5.2. Öneriler

Medyanın konuyla ilgili haberleri ideolojik kaygılara dayalı sunması hiç şüphesiz kitlelerin algısının inşacısı rolüne uygun taraflı ve propaganda amacı güden bir araca dönüştüğü düşüncesini beslerken tarafsız ve güvenilirlik ilkesini zayıflatmaktadır. Bu noktada şu hususlara dikkat edilmesi haberin güvenilirlik ve tarafsızlığıyla ilgili önemli görülmektedir:

a) Konuyla ilgili yapılan haberlerde dil kullanımına özen gösterilmesi, b) Haber metinlerinde kullanılan sözcük seçimine özen gösterilmesi, c) Haber kurgusunun ideolojik kaygılardan arındırılarak oluşturulması, d) Haberlerde ötekileştirici ve ayrıştırıcı söylem inşasından kaçınılması, e) Haberlerde milliyetçi ve ırkçı unsurların kullanılmamasına dikkat edilmesi, f) Haber içerisinde kullanılan görsellerin seçimine dikkat edilmesi önerilmektedir.

Medyanın bu hassasiyeti göstermesi, yabancı dil olarak Türkçe öğretimiyle ilgili bilgi kirliliği oluşturmayacak, bu alanda faaliyet gösteren kurum ve kuruluşların amacını doğru ve tarafsız bir şekilde yansıtabilecek ve en önemlisi Türkçe öğretiminin propaganda malzemesine dönüşmemesine yardımcı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akar, D., & Martı, L. (2015). *Nitel Araştırma: Yöntem, Teknik, Analiz ve Yaklaşımları*. (Y. Bayyurt, & F. N. Seggie, Dü) Anı Yayıncılık.
- Aksan, D. (2009). *Her Yönüyle Dil Ana Yönleriyle Dilbilim* (5 b., Cilt 1). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Akşin, T. (1999). Söylem Üstüne Söylem'lere Dair. *Doğu-Batı Dergisi*(9), 9-14.
- Althusser, L. (2016). *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları* (6 b.). (A. Tümertekin, Çev.) İstanbul: İthaki Yayınları.
- Anderson, B. (2017). *Hayali Cemaatler-Milliyetçiliğin Kökenleri ve Yayılması-* (9 b.). (İ. Savaşır, Çev.) İstanbul: Metis Yayınları.
- Baş, T., & Akturan, U. (2017). *Nitel Araştırma Yöntemleri* (3 b.). Seçkin Yayıncılık.
- Bayraktar, N. (2003). Yabancılara Türkçe Öğretiminin Tarihsel Gelişimi. *Dil Dergisi*(119), 58-71.
- Benhür, M. H. (2002). Türkçenin Yabancılara Öğretiminde Tartışılmayan Ana Kavramlar. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Binark, M. (2007). Yeni Medya Çalışmaları. M. Binark (Dü.) içinde, *Yeni Medya Çalışmaları*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Büyükkantarcıoğlu, N. (2012). “Söylem İncelemelerinde Eleştirel Dilbilimsel Boyut: Eleştirel Söylem Çözümlemesi ve Ötesi”. Ö. Özer (Dü.) içinde, *Haberî Eleştirmek-Araştırma Alanlarına Göre Eleştirel Haber Çalışmaları-* (s. 166). Konya: Lüteratürk Yayınları.
- Çakır, H. (2007). Geleneksel Gazetecilik Karşısında İnternet Gazeteciliği. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(22), 123-149.
- Demircan, Ö. (1988). *Dünden Bugüne Yabancı Dil*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Devran, Y. (2010). *Haber Söylem İdeoloji*. İstanbul: Başlık Yayın Grubu.
- Dindar, S. (2012). Yuri Lotman: «Kültür Göstergelimi» ve Çeviri. A. Tilbe, S. Bosnalı, & İ. Atalay (Dü.), *VIII. Ulusal Frankofoni Kongresi* içinde (s. 112-122). Tekirdağ: Namık Kemal Üniversitesi. doi:ISBN: 978-605-4265-22-0
- Discourse Analysis Unit 1*. (2013). 03 10, 2018 tarihinde <http://lenguasvivasbariloche.edu.ar/>
http://www.lenguasvivas.org/campus/files/0_13/Discourse_Analysis_unit_1_2013.pdf adresinden alındı
- Doğan, G. (2009). Söylemin Yorumlanması. *Söylem Üzerine*. (A. Kocaman, Derleyici) Ankara: ODTÜ Yayıncılık.

- Durgun, G. B., & Yaman, H. (2017). İdeoloji, Dil Ve Sembol Bağlamında Medya Ve Siyaset. *Akademik Hassasiyetler Dergisi*, 4(7), 39-51.
- Durna, T., & Kubilay, Ç. (2010). Söylem Kuramları ve Eleştirel Söylem Çözümlemesi. T. Durna (Dü.) içinde, *Medyadan Söylemler* (s. 47-81). İstanbul: Libra Kitapçılık ve Yayıncılık.
- Durur, E. K. (2011). Milliyetçilik Söylemi ve Medya. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(15), 35-50. <http://e-dergi.atauni.edu.tr/ataunisobil/article/view/1020007633/1020006800> adresinden alındı
- Eagleton, T. (2015). *İdeoloji* (4 b.). (M. Özcan, Çev.) İstanbul: İthaki Yayınları.
- Efe, İ. (2015). *Türk Basımında Suriyeli Sığınmacılar*. İstanbul: Seta Yayınları.
- Ekiz, T. (2007). Alımlama Estetiği Mi Metinlerarasılık Mı. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 47(2), 119-127.
- Ekşi, H., & Çelik, H. (2008). Söylem Analizi. *Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 99-117. <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/%20maruaeabd/article/viewFile/1012001642/1012001372> adresinden alındı
- Elbirlik, T., & Karabulut, F. (2015). Söylem Kuramları: Bir Sınıflandırma Çalışması. *Dil Araştırmaları*(17), 31-50.
- Erdem, P. (2011). Türkiye'de Yazılı Basında Bilim Haberlerindeki Milliyetçi Söylem . *Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi* . Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Erdoğan, İ., & Alemdar, K. (2010). *Öteki Kuram* (3 b.). Erk Yayınları.
- Eriksen, T. H. (2004). *Etnisite ve Milliyetçilik-Antropolojik bir bakış-*. (E. Uşaklı, Çev.) İstanbul: Avesta Basın Yayın.
- Erkan, Y., & Gürcan, H. İ. (2001). *Habercinin El Rehberi / Soru ve Örneklerle Toplama ve Yazma Kural ve Teknikleri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Evers, H. (2010). İnternet Haberciliği: Yeni Etik Sorunlar Mı? *Televizyon Haberciliğinde Etik*. (B. Çaplı, & H. Tuncel, Derleyiciler) Fersa Matbaacılık.
- Fairclough, N. (2015). Söylemin Diyalektiği. Kollektif, B. Çoban, & Z. Özarslan (Dü) içinde, *Söylem ve İdeoloji* (B. Çoban, Çev., 2 b., s. 137-146). Su Yayınevi.
- Fairclough, N. (2015a). Dil ve İdeoloji. Kollektif, B. Çoban, & Z. Özarslan (Dü) içinde, *Söylem ve İdeoloji* (B. Çoban, Çev., 2 b., s. 121-134). Su Yayınevi.
- Foucault, M. (1987). *Söylemin Düzeni*. (T. Ilgaz, Çev.) Hil Yayın.
- Foucault, M. (1992). *Hapishanenin Doğuşu*. (M. A. Kılıçbay, Çev.) Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Gaillard, P. (1991). *Gazetecilik*. (M. S. Şakiroğlu, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.

- Gee, J. P. (2005). *An Introduction to Discourse Analysis: Theory and Method* (2 b.). London: Routledge.
- Geray, H. (2003). Etkileşimli Demokrasi mi, Masaüstü Sömürgecilik mi? Ankara: TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası.
- Gibbs, R. G. (2015, 05 06). Discourse Analysis Part 1: Discursive Psychology. *Video*. 03 12, 2018 tarihinde <https://www.youtube.com/watch?v=F5rEy1lbvIw> adresinden alındı
- Göçer, A., Tabak, G., & Coşkun, A. (2012). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Kaynakçası. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 32(32), 73-126.
- Gökalp, E. (2004). Türkiye'de Spor Basını ve Milliyetçilik Söylemi. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Gökçe, O. (2006). *İçerik Analizi - Kuramsal ve Pratik Bilgiler*. Siyasal Kitabevi.
- Gölcü, A., & Dağlı, A. N. (2017). Haber Söyleminde 'Öteki'yi Aramak: Suriyeli Mülteciler Örneği. *Akdeniz İletişim Dergisi*(28), 11-38.
- Göregenli, M. (2013). Temel Kavramlar: Önyargılar, Özcü İnançlar ve Ayrımcılık. Kolektif, & M. Çınar (Dü.) içinde, *Medya ve Nefret Söylemi-Kavramlar, Mecralar, Tartışmalar-* (s. 23-37). Mas Matbaacılık.
- Grue, J. (2011). Interdependent Discourses of Disability-A Critical Analysis of the Social/Medical Model Dichotomy-. Oslo, Norway.
- Günay, V. D. (2013). *Söylem Çözümlemesi*. İstanbul: Papatya Yayıncılık Eğitim A.Ş.
- Gür, T. (2013). Post-modern Bir Araştırma Yöntemi Olarak Söylem Çözümlemesi. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 5(1), 185-202.
- Gürcan, H. İ. (1999). *Sanal Gazetecilik*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Basımevi.
- Güvenç, B. (2015). *İnsan ve Kültür* (2 b.). İstanbul: Boyut Yayıncılık.
- Güzel, M. (2007). Küreselleşme, Tüketim Kültürü ve İnternet'deki Gençlik Siteleri. M. Binark (Dü.) içinde, *Yeni Medya Çalışmaları* (s. 177-203). Ankara: Dipnot Yayınları.
- Hall, S. (2014). İdeoloji ve Kültür Kuramı. *Medya Kültür Siyaset*, 3. Edisyon, 79-97. (A. Gürata, Çev., & S. İrvan, Derleyici) Pharmakon Kitap.
- Haviland, W. ..., Prins, H. E., Walrath, D., & McBride, B. (2008). *Kültürel Antropoloji*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Hayes, C. J. (2011). *Milliyetçilik: Bir Din* (2 b.). (M. Çiftkaya, Çev.) İz Yayıncılık.
- Heywood, A. (2013). *Siyasi İdeolojiler* (5 b.). (A. K. Bayram, Ö. Tüfekçi, H. İnaç, Ş. Akın, & B. Kalkan, Çev.) Ankara: Adres Yayınları.
- Hobswam, E. J. (2018). *Milletler ve Milliyetçilik-Program, Mit, Gerçeklik-* (6 b.). (O. Akınhay, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

- İmer, K., Kocaman, A., & Özsoy, S. (2011). *Dilbilim Sözlüğü*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- İnal, M. A. (1996). *Haberi Okumak*. İstanbul: Temuçin .
- Kara, E. A., & Yanık, H. (2017). İnternet Haberciliğinde Dil Sorunu- Argo Kullanımı Üzerine Bir İçerik Analizi. *Sosyal Bilimler Dergisi*(11), 832-846.
http://sobider.com/Makaleler/1237676837_3500%20Emine%20ARDU%C3%87%20KARA.pdf adresinden alındı
- Kerestecioğlu, İ. Ö. (2016). "Milliyetçilik: 'Uyuyan Güzeli Uyandıran Prens'ten Frankeştayn'ın Canavarına'. H. B. Örs (Dü.) içinde, *19. Yüzyıldan 20.Yüzyıla Modern Siyasal İdeolojiler* (9 b., s. 307-344). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Kocaman, A. (2009). Dilbilim Söylemi. A. Kocaman, D. Doltaş, Ş. Ruhi, D. Zeyrek, I. B. Öner, & G. Doğan içinde, *Söylem Üzerine* (3 b., s. 1-11). Ankara: ODTÜ Yayıncılık.
- Kovucu, M. (2016). Suriyeli Sığınmacıların Gaziantep Yerel Basımında Temsili . *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi.
- Kula, O. B. (2012). *Dil Felsefesi Edebiyat Kuramı-1*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Lévi-Strauss, C. (2013). *Mit ve Anlam*. (G. Y. Demir, Çev.) İstanbul: İthaki.
- McQuail, D., & Windahl, S. (2017). *İletişim Modelleri -Kitle İletişim Çalışmalarında-* (4 b.). (K. Yumlu, Çev.) Ankara: İmge Kitabevi.
- Mora, N. (2008). *Medya Çalışmaları Medya Pedagojisi ve Küresel İletişim*. İstanbul: Alt Kitap.
- Nalçaoğlu, H. (2003). Medya ve toplum ilişkisini anlamak üzere bir çerçeve. (S. Alankuş, Derleyici) İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.
- Orkunoglu, Y. (2007). *Nietzsche ve Postmodernizmin Gerçek Yüzü*. Ceylan Yayıncılık.
- Ökten, C. E., & Kavanoz, S. (2014). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimini Hedefleyen Ders Kitaplarında Kültür Aktarımı. *Electronic Turkish Studies*, 3(9), 845-862.
doi:10.7827/TurkishStudies.6173
- Öntaş, T. (2014). İdeolojinin Kültürel Yorumu Olarak Değerler ve Bir Değerler İdeolojisi Olarak Muhafazakârlık. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 14(31), 159-185.
- Özer, Ö. (2011). *Haber Söylem İdeoloji-eleştirel haber çözümlemeleri-*. Konya: Literatürk Yayınları.
- Özkırımlı, U. (2013). *Milliyetçilik Kuramları-Eleştirel Bir Bakış* (2 b.). Doğu Batı Yayınları.
- Purvis, T., & Hunt, A. (2014). Söylem, İdeoloji, Söylem, İdeoloji, Söylem, İdeoloji. . . (S. Coşar, Çev.) *Moment Dergi*, 1(1), 9-36.
doi:<https://doi.org/10.17572/mj2014.1.936>

- Ruhi, Ş. (2009). Söylem ve Birey. A. Kocaman, D. Doltaş, Ş. Ruhi, D. Zeyrek, I. B. Öner, & G. Doğan içinde, *Söylem Üzerine* (3 b., s. 17). ODTÜ Yayıncılık.
- Sancar, S. (2014). *İdeolojinin Serüveni -YanlıŞ Bilinç ve Hegemonyadan Söyleme-* (3 b.). İmge Kitabevi.
- Saussure, F. d. (2001). *Genel Dilbilim Dersleri*. (B. Vardar, Çev.) İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Sirman, N. (2008). Kadınların Milliyeti. T. Bora, & M. Gültekingil (Dü) içinde, *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: Mliyetçilik* (3 b., s. 226-244). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Smith, A. D. (2014). *Milli Kimlik* (7 b.). (B. S. Şener, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Sözen, E. (2014). *Söylem<Belirsizlik, Mücadele, Bilgi/Güç, Refleksivite>*. Ankara: Birleşik Yayınları.
- Şen, L. (2008). Soğuk Savaş Sonrası Türkiye'nin Güney Kafkasya Politikası. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Torfinġ, J. (2005). Discourse Theory: Achievements, Arguments, and Challenges. D. Howarth, & J. Torfinġ (Dü) içinde, *Discourse Theory in European Politics <Identity, Policy and Governance>*. New York: Palgrave Macmillan Ltd.
- Urhan, V. (2000). *Michel Foucault ve Arkeolojik Çözümleme*. İstanbul: Paradigma Yayıncılık.
- van Dijk, T. A. (2005). Söylemin Yapıları ve İktidarın Yapıları. M. Küçük (Dü.) içinde, *Medya İktidar İdeoloji* (M. Küçük, Çev.). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- van Dijk, T. A. (2006). Discourse, Context and Cognition. *Discourse Studies*, 8(1), 159-177. doi: 10.1177/1461445606059565
- van Dijk, T. A. (2007). Medya Metinlerini Çözümlemek: İçerik Göstergebilim ve Söylem Çözümleme Yöntemleri. (G. Ş.-Ü. Atabek, Derleyici) Ankara: Siyasal Kitabevi.
- van Dijk, T. A. (2015). Critical Discourse Analysis. D. T. Deborah Schiffrin, & H. E. Hamilton (Dü) içinde, *The Handbook of Discourse Analysis* (2 b., s. 352-371). Blackwell Publishers.
- van Dijk, T. A. (2015). Söylem ve İdeoloji Çokalanlı Bir Yaklaşım. Kolektif, B. Çoban, & Z. Özarslan (Dü) içinde, *Söylem ve İdeoloji* (N. Ateş, Çev., 2 b., s. 15-97). Su Yayınları.
- Vardar, B. (2007). *Dilbilim Terimleri* (2. b.). İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Wodak, R., & Chilton, P. (2005). *A New Agenda in (Critical) Discourse Analysis*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Wodak, R., & Meyer, M. (2001). *Methods of Critical Discourse Analysis*. London: Sage.

- Yang, W., & Sun, Y. (2010). Interpretation of 'Discourse' from Different Perspectives: A Tentative Reclassification and Exploration of Discourse Analysis. *The International Journal - Language Society and Culture*, 127-138. 03 2018 tarihinde : www.educ.utas.edu.au/users/tle/JOURNAL/ adresinden alındı
- Yıldırım, E. (2004). "Türk Sosyolojisinde Pozitivizm: Bilginin Sosyolojik Tasarımı. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi/Journal of Sociological Research*, 1, 104-130.
- Yıldız, F. U., & Günay, V. D. (2011). Yazınsal Söylemin İdeolojik Boyutu. *Synergie-Turquie*(4), 153-167.

EKLER**Sınıflandırma Kapsamında Söylem Çözümlemesi Yapılan Haberler**

<http://www.hurriyet.com.tr/16-farkli-ulkeden-ogrenciler-nevude-turkce-ogr-40531469>

<http://www.tgrthaber.com.tr/egitim/46-ulkeden-540-ogrencinin-katilimiyla-basladi-134401>

<https://www.haberler.com/gelecekler-planlarini-turkiye-uzerine-kuruyorlar-9917372-haberi/>

<https://www.sabah.com.tr/egitim/2016/08/06/kultur-elcileri-turkiyede>

<http://www.elazigfirat.com/Hbr-14552-Kultur-elcilerimiz-uluslararası-ogrenciler.html>

<http://www.sanalbasin.com/ogrencilere-ebru-sanatini-anlatti-22617877>

<https://www.haberler.com/paris-te-adriyatik-ten-cin-seddi-ne-turkce-8989517-haberi/>

<https://www.haberler.com/yabanci-ogrencilere-turk-usulu-kina-gecesi-9913452-haberi/>

<http://www.karar.com/aydin/turkce-ogrenmeye-geldiler-mehtere-hayran-kaldilar-568511>

<https://www.dirilispostasi.com/balkan-ekspresi/turkce-egitim-ve-bilim-dili-olarak-gelistirilecek-5a784fe018e540432e74a78d>

<http://www.star.com.tr/kultur-sanat/yabanci-ogrenciler-karagoz-ve-hacivatla-tanisti-haber-1130285/>

<https://www.aa.com.tr/tr/yasam/yabanci-ogrenciler-pazarda-satis-yapti/881955>

<http://www.milliyet.com.tr/yabanci-ogrenciler-turk-kulturunu-ve--yerelhaber-2212164/>

<http://ajansuniversite.istanbul.edu.tr/yazdir.php?id=35291>

<http://www.yeniakit.com.tr/yazarlar/ali-osman-aydin/yunus-emre-enstitusunden-iliginc-etkinlikler-19691.html>

<http://www.milliyet.com.tr/astana-avasya-milli-universitesinde-ankara-yerelhaber-1831913/>

<https://www.haberler.com/gagavuz-ogrenciler-kardes-okullari-ni-ziyaret-etti-10188137-haberi/>

<http://www.iha.com.tr/haber-gagavuzyanin-baskentinde-turkce-egitimine-yogun-ilgi-455129/>

<http://www.milliyet.com.tr/mogol-ogrenciler-aibu-de-tamga-sergisi-bolu-yerelhaber-1802922/>

<http://www.star.com.tr/yerel-haberler/mogol-turkolog-adaylari-sertifikalarini-aldi-35970/>

<http://www.milatgazetesi.com/yasam/mostar-koprusunden-turkuaz-renkli-sulara-h86560.html>

<http://www.milliyet.com.tr/yabanci-ogrenciler-dunyaya-turkce-ogretecek-samsun-yerelhaber-1985698/>

<http://www.milliyet.com.tr/turk-dili-konusan-ulkeler-kurultayi-ankara-yerelhaber-2393971/>

<http://www.turkiyegazetesi.com.tr/egitim/546265.aspx>

<http://www.haberturk.com/yerel-haberler/14536556-yabanci-ogrenciler-2-abdulhamidi-anlatti>

<https://www.sabah.com.tr/gundem/2016/08/28/bosnali-ogrenci-ve-ogretmenler-turkiye-yolcusu>

<https://www.haberler.com/erdogan-tercumani-uyardi-yunus-emre-siiri-8391712-haberi/>

<http://www.milliyet.com.tr/karadag-da-tika-nin-duzenledigi-turkce-ankara-yerelhaber-1830471/>

<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/macaristanda-turkceye-ilgi-artiyor/39271>

<http://www.haberturk.com/yerel-haberler/haber/46881208-nazilli-ticaret-odasi-yabanci-ogrencileri-agirladi>

<http://www.trthaber.com/haber/dunya/polonyada-yuzlerce-kisiye-turkce-egitim-301121.html>

<http://www.star.com.tr/yerel-haberler/kosovada-turkce-kursunu-tamamlayanlara-sertifika-170666/>

<http://www.trthaber.com/haber/kultur-sanat/turk-ve-arnavut-kulturleri-muzikle-kaynasiyor-301044.html>

<http://www.turkiyegazetesi.com.tr/kultursanat/296293.aspx>

<https://www.sabah.com.tr/egitim/2015/05/28/dunya-dili-turkceye-ilgi-artiyor>

<https://www.sondakika.com/haber/haber-dunyaya-turkce-ogretiyorlar-2329336/>

<https://www.haberler.com/turkce-sevgisi-cocuk-senliginde-birlesti-9550184-haberi/>

<https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/turkce-yaz-okulunda-5-kitadan-700-ogrenci-bulusacak/867560>

<http://www.dunyabizim.com/dunyada-kultur/20465/yunus-emrenin-mesaji-dunyaya-yayiliyor-video>

<https://www.haberler.com/turkce-dunya-dili-olma-yolunda-2-5357577-haberi/>

<http://www.star.com.tr/guncel/uzaktan-turkiye-sevdalisi-latin-amerika-haber-1234273/>

<https://www.haberler.com/yunus-emre-ab-ye-turkce-ogretecek-7479848-haberi/>

<https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/yunus-emre-enstitusu-dunya-cocuklarini-turk-kulturuyle-bulusturacak/802713>

<http://www.milliyet.com.tr/bakan-kurtulmus-sudan-da-turk-kultur-ankara-yerelhaber-2420012/>

<https://www.haberler.com/fas-ta-yee-ogrencilerinin-mezuniyet-sevinci-9651351-haberi/>

<http://www.haber7.com/afrika/haber/2376134-guney-afrikali-turkce-ogreniyor>

<https://www.haberler.com/johannesburg-da-turkce-ogrendiler-10256421-haberi/>

<http://www.milliyet.com.tr/atanamayan-ogretmenler-gundem-2265855/>

<http://www.karar.com/karaman/karamanda-bilim-ve-egitim-ogretim-dili-turkce-paneli-577466>

<http://www.hurriyet.com.tr/suriyelilere-turkce-egitim-verecek-olan-ogretm-40612381>

<http://www.mynet.com/haber/guncel/yabanci-dil-olarak-turkce-ogretimi-sertifika-programi-basladi-4022852-1>

<https://www.timeturk.com/yurtdisinda-turkce-ye-ilgi-artiyor/haber-465092>

<http://t24.com.tr/haber/atanamayan-ogretmenlere-suriyeli-ogrenci-formulu,346295>

<http://www.hurriyet.com.tr/dostlugun-dili-turkce-oldu-37048000>

<https://www.tarsushaber.com/haber-suriyeli-ogrencilere-turkce-ogretilecek-maas-3-bin-tl/192856>

<http://www.ihha.com.tr/haber-suriyeliler-turkce-ogreniyor-707755/>

<http://www.bigacarsambapostasi.com/suriyelilere-turkce-ogretecek-egiticiler-araniyor>

<http://www.sanliurfaolay.com/ekonomi/suriyelilere-turkce-ogreteceklere-egitim/17167>

<http://www.ogretmenlerhaber.com/ogretmen-atamaları/suriyelileri-ataması-yapılmayan-ogretmenler-egitecek-h2112.html>

<http://www.aljazeera.com.tr/gorus/turkiyedeki-suriyelilerin-egitim-sorunu-nasil-cozulur>

<http://www.milliyet.com.tr/yabancılara-turkce-ogretecek-egitimcilerin-adana-yerelhaber-1982898/>

<https://www.memurlar.net/haber/606391/46-ulkeden-540-genc-turkce-yle-bulustu.html>

<http://www.haberturk.com/yerel-haberler/haber/55217590-baskan-caliskan-turkcenin-gonul-elcilerini-makaminda-kabul-etti>

<http://www.star.com.tr/yerel-haberler/yabanci-ogrencilere-turkcemizi-ve-turk-kulturunu-tanitiyoruz-112867/>

<http://beyazgazete.com/haber/2016/1/10/tahran-da-turk-dis-politikasinda-yumusak-guc-ve-kultur-diplomasi-seminer-3058968.html>

<https://www.yenisafak.com/hayat/turk-dizileri-turkoloji-okutuyor-2210009>

<http://www.hedefhalk.com/tomer-yaz-okulu-ogrencileri-sivrihisari-gezdi-1151252h.htm>

<https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/kultur-ve-turizm-bakani-avci-turkce-bayrami-terore-verilen-en-anlamli-cevaptir/636519>

<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/turkiye-alternatif-bir-model-gelistiriyor/690443?amp=1>

<http://www.ihha.com.tr/ankara-haberleri/ytb-ile-yee-arasinda-turkiye-burslarına-yonelik-protokol-imzalandi-ankara-1365113/>

Örnek Haber İncelemeleri

<http://ajansuniversite.istanbul.edu.tr/yabanci-ogrencilere-eburu-ve-hat-sanati-tanitildi/>

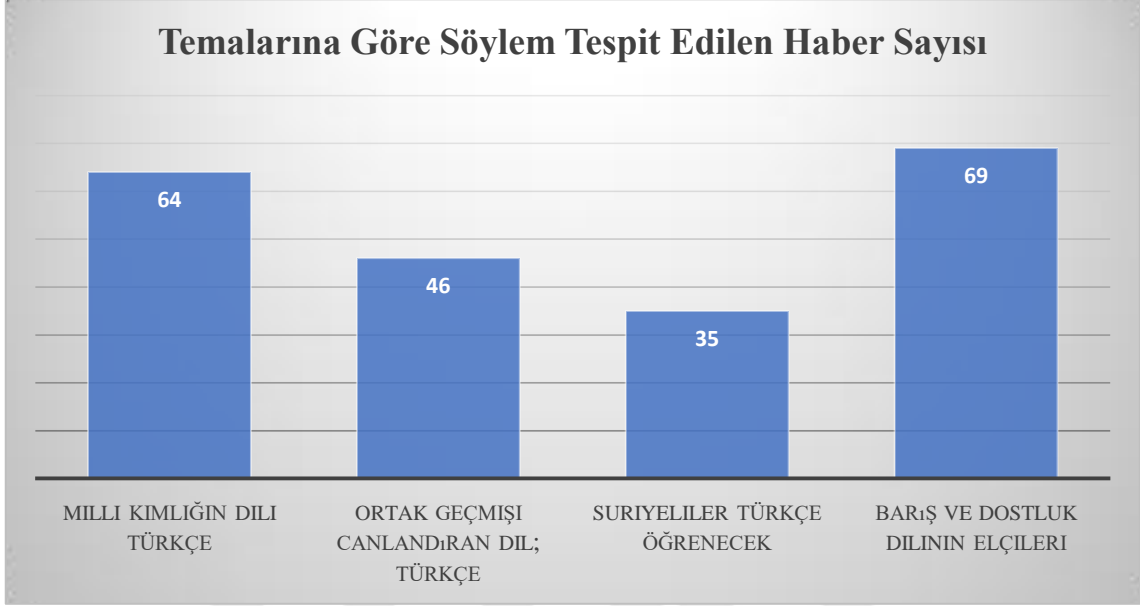
<http://www.milliyet.com.tr/yabanci-ogrenciler-dunyaya-turkce-ogretecek-samsun-yerelhaber-1985698/>

<http://www.milliyet.com.tr/atanamayan-ogretmenler-gundem-2265855/>

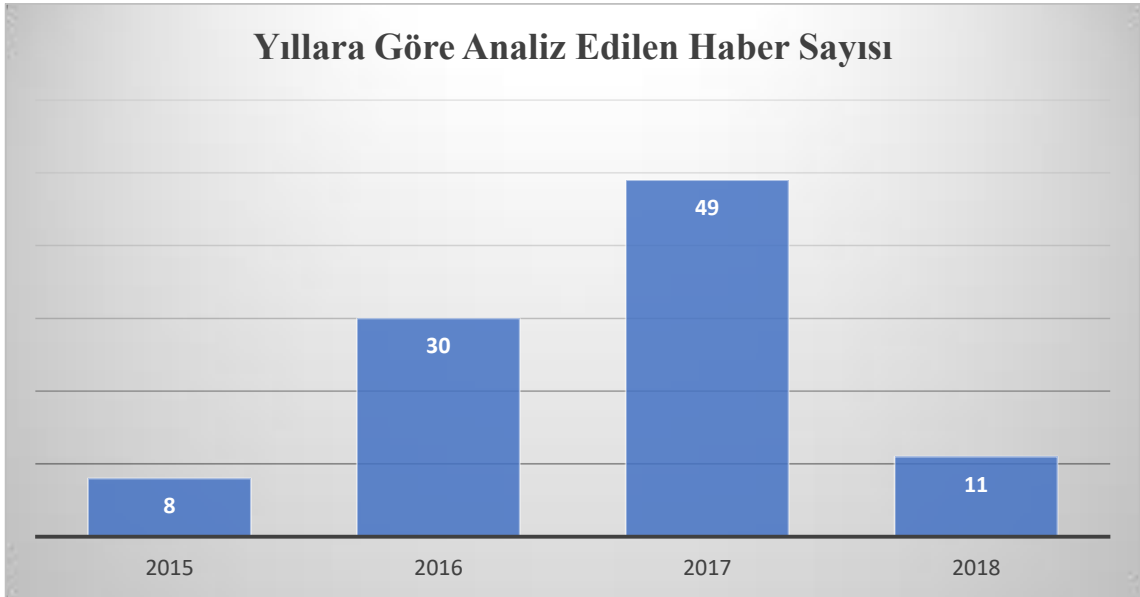
<http://www.milliyet.com.tr/sau-kultur-elcilerini-agirladi-sakarya-yerelhaber-2222167/>

EK- 2

TABLO- 1

TABLO- 2

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLERİ

Adı ve Soyadı :Mehmet KESKİN
Doğum Tarihi :1991
Adres :Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi
İletişim :keskinmehmetkr@gmail.com

EĞİTİM BİLGİLERİ

Yüksek Lisans :Korkut Ata Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 2016 – 2018
Lisans :Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi,
Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği, 2011 – 2016

OSMANİYE KORKUT ATA ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

OSMANİYE KORKUT ATA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 22/11/2018

Tez Başlığı / Konusu: Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimiyle İlgili Haberlere Yönelik Söylem
Çözümlemesi: Bir Uygulama

Yukarıda başlığı/konusu belirlenen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 110 sayfalık kısmına ilişkin, 18/11/2018 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtreleme tiplerinden biri uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %17'dir.

Filtreleme Tip 1 (maksimum %30)

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- 2- Kaynakça dâhil,
- 3- Alıntılar dâhil.

Filtreleme Tip 2 (maksimum %10)

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- 2- Kaynakça hariç,
- 3- Alıntılar dâhil,
- 4- 5 Kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç.

Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orjinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza

Adı Soyadı: Mehmet Keskin

Öğrenci No: 1671107116

Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Programı: Türk Dili ve Edebiyatı

Statüsü: Y.Lisans Doktora

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

Dr. Öğr. Üyesi Ceyhan YÜKSELİR

(Unvan, Ad Soyad, İmza)

ENSTİTÜ ONAYI

UYGUNDUR.

Arş. Gör. Alptuğ AKSOY

(Unvan, Ad Soyad, İmza)